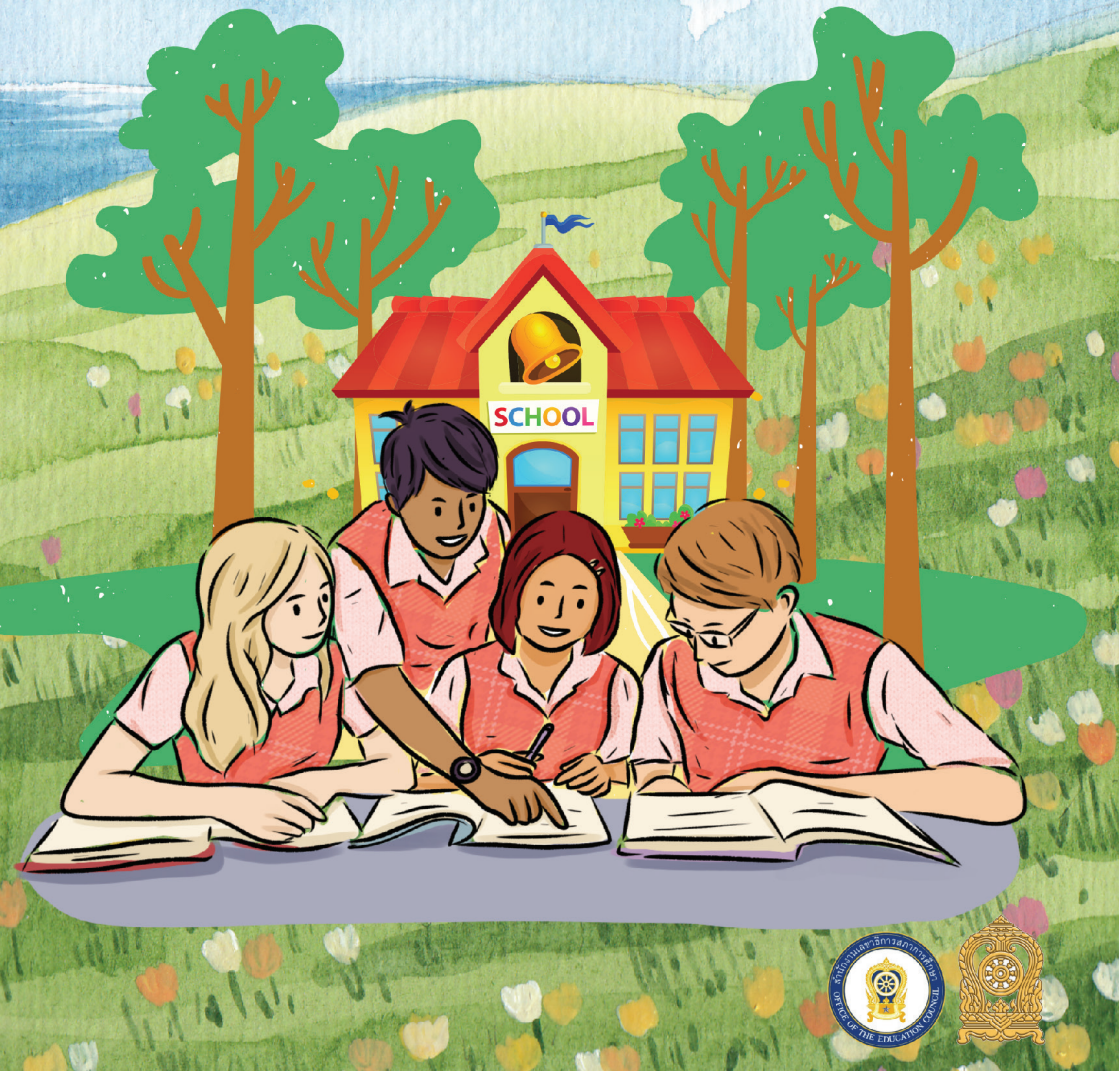

การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา
และปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
ระบบบริหารจัดการศึกษาและ
ปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิบัติการเรียนรู้เชิงพื้นที่

371.2 ส691ก

สื่อสิ่งพิมพ์ สกศ.

ISBN

จำนวน

ลำดับที่ 58/2565

978-616-270-403-1

188 หน้า

ที่ปรึกษา

อรรถพล สังขวาสี

สวัสดี ภูทอง

ภูมิพัชร เรื่องแหล่

ประวีณา อัสโย

เรียบเรียง

และบรรณาธิการ

กรกมล จิ่งสำราญ

เอกพล ดวงศรี

ศัพทสร ทองดี

จัดพิมพ์เผยแพร่

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

99/20 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0-2668-7123 ต่อ 2534 โทรสาร 0-2243-1128

เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.บี.เค. การพิมพ์ จำกัด

92/6 หมู่ ๓ ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

โทรศัพท์ 0-2178-8794-5 โทรสาร 0-2178-8796

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 วรรคสอง กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการศึกษา โดยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชน ได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) มีประเด็นยุทธศาสตร์ (1) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา และ (2) การส่งเสริม บทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัว และชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบรรทัดฐานที่ดี ในสังคม การสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของประชากรให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และกฎหมายลำดับรอง ประเด็นปฏิรูปที่ 1.2 การสร้าง ความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เพื่อการจัดการศึกษา และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) กิจกรรมที่ 2 ได้กำหนดให้มีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานนโยบายด้านการศึกษาที่มีภารกิจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมและการบริหารจัดการองค์ความรู้ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและกำหนดทิศทางการดำเนินงานในอนาคต ตลอดจนเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษา จึงศึกษาและพัฒนา “รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และส่งเสริม สนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศ อันจะเป็นการวางรากฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทความต้องการของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

(นายอรรพล สังขาสี)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งดำเนินการให้บรรลุตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (2) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) จัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ชัยภูมิ และ พังงา พบว่า แต่ละจังหวัดมียุทธศาสตร์และเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองบริบทเชิงพื้นที่ โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมบนจุดเด่นและอัตลักษณ์ที่แตกต่างของพื้นที่ ได้แก่

1.1 จังหวัดกาญจนบุรี มีสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีเป็นแกนนำ มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสและความหลากหลายทางการศึกษาให้แก่คนทุกภาคส่วน เพื่อให้ “เด็กทุกคนต้องได้เรียน” โดยมีแผนพัฒนาระบบการศึกษาของจังหวัด 7 ด้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดการเรียนรู้และดูแลเด็กนอกระบบ โดยใช้โรงเรียนขนาดเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ บ้านเรียน และชุมชน จัดการเรียนรู้ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่ให้เด็กเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติบนความแตกต่างหลากหลายในสังคม พหุวัฒนธรรม สามารถจดทะเบียนสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ของจังหวัด โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีและสถาบันศรัทธาภิรักษ์เป็นฝ่ายสนับสนุนวิชาการและองค์ความรู้

1.2 จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.) เป็นแกนนำ มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์คนชัยภูมิให้เป็น “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” โดยบรรจุอัตลักษณ์คนชัยภูมิไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดและแผนการศึกษาจังหวัด และจัดกิจกรรม สร้างสัมมาชีพ เรียนรู้วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

1.3 จังหวัดพังงา มีภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพังงาเป็นแกนนำ มุ่งจัด “การเรียนรู้อย่างมีความสุขทุกช่วงวัย” โดยใช้สุนทรียศาสตร์ “พังงาศึกษา ท่องถิ่นสุนทรียศาสตร์” 1 อำเภอ 1 โรงเรียนสุนทรียศาสตร์ มีกองทุนพี่รื่องให้น้องได้เรียนเป็นกองทุนขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงสุนทรียศาสตร์ ตั้งเป้าหมายจัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัด เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการศึกษาและการเรียนรู้ของจังหวัดต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาระดับตำบล พบว่า จังหวัดกาญจนบุรี มี “โรงเรียนบ้านท่าไคร้” เป็นตัวแทนของสถานศึกษาขนาดเล็กจัดการศึกษาในระบบเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถพลิกวิกฤตมาสู่โรงเรียนที่มีคุณค่าด้านพื้นที่สีเขียว มีครูเป็นแกนนำในการพัฒนาและพัฒนابนฐานของบริบทพื้นที่ และ “ศูนย์การเรียนรู้ศรีสุวรรณสะเนพ่อง (วิถีกระเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร)” เป็นตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาได้ตอบโจทย์อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่มีการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น มีครูเป็นแกนนำ โดยมีชุมชนร่วมสนับสนุนเน้นการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในฐานะประชาชนชาวไทยโดยการพัฒนาบนฐานของบริบทพื้นที่ สอดคล้องตามเป้าหมายและแผนพัฒนาระบบการศึกษาจังหวัด **จังหวัดชัยภูมิ** มี “โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 4 แห่ง” โรงเรียนในบริบทสังคมเมืองเป็นตัวแทนความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ดำเนินการบริหารงานโดยใช้ “โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น” (School Base Management for Local Development ; SBMLD)

ในลักษณะเครือข่ายร่วมรับผิดชอบ (Co-Responsibility Network) บนบริบทที่แตกต่างกัน ไม่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อการแข่งขันแต่ร่วมดูแลผู้เรียนในเขตเทศบาลเป็นสถานศึกษาคุณภาพของท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่น พื้นที่กลางด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อป้องกันผู้เรียนหลุดออกนอกระบบบนความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งและ **จังหวัดพังงา** มี “โรงเรียนบ้านตากแดด” เป็นตัวแทนของสถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข โรงเรียนพระราชรัฐ “CONNEXT ED” โดยการสนับสนุนของบริษัทในเครือเซ็นทรัล (Central Group) พัฒนาตนเองในฐานะโรงเรียนขนาดเล็กจนได้รับการยอมรับ และมีการจัดฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วยความเต็มใจ เพื่อสนับสนุนและต่อยอดการพัฒนานวัตกรรมข้าวไร่ดอกข่าจนนำไปสู่การต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ประจำโรงเรียนตามโครงการ 1 โรงเรียน 1 อาชีพ 1 ผลิตภัณฑ์

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิบัติการเรียนรู้เชิงพื้นที่

2.1 ระดับจังหวัด รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้ออกแบบไว้นั้น ยังมีความสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ทั้งปัจจัยหลัก ปัจจัยรอง และปัจจัยสนับสนุน แต่มีบางปัจจัยที่ไม่ปรากฏบทบาทเท่าที่ควร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งในรูปแบบที่เป็นปัจจัยรองและอำเภอที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะขับเคลื่อนเป็นเบื้องหลังของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาในระดับปัจจัยของรูปแบบแล้วย่อมไม่อาจตัดทิ้งได้ เพราะเป็นโครงสร้างทางปกครองของจังหวัดซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัดจะต้องวางแผนงานให้ทั้ง 2 ภาคส่วนเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น

2.2 ระดับอำเภอ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอ

ใช้รูปแบบเดิม เน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 4 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 2) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาจะต้องขับเคลื่อนด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบจ. อบต. เทศบาล และตำบล ผ่านแนวทางการประสานงานร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมีพลังส่งต่อไปสู่กิจกรรม 3) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำจะเข้ามารับช่วงต่อเพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไปตามเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น และ 4) อำเภอ เขตพื้นที่การศึกษา และ คณะอนุกรรมการ 5 คณะ

2.3 ระดับตำบล รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับตำบลได้มีการพัฒนารูปแบบให้ตรงกับบริบทในระดับพื้นที่ตำบลมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการดำเนินการ

ของสถานศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของจังหวัด ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือและทิศทางที่ชัดเจนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัด และเป็นไปตามทรัพยากรด้านการศึกษาที่ได้รับ โดยมีการประสานงานร่วมกับชุมชน ได้แก่ ตำบล อบต. อบจ. เทศบาล เป็นต้น ทั้งนี้ “ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” กลไกระดับตำบลเน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 3 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) สถานศึกษา เป็นส่วนปฏิบัติการที่จะต้องมุ่งดำเนินการให้เกิดกิจกรรมและการดำเนินการตามยุทธศาสตร์โดยประสานงานร่วมกับงานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่ 2) เทศบาล อบต. และตำบล เชื่อมประสานสนับสนุนการดำเนินงานตามที่สถานศึกษาประสานขอมา และ 3) นักขับเคลื่อน 5 คณะ ในจังหวัดและภาคีเครือข่ายเข้ามาผลักดันงานเครือข่ายและงานพื้นที่ให้การสนับสนุนสถานศึกษาเป็นสำคัญ

3. ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แต่ละพื้นที่มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของที่ตอบสนองต่อบริบท ความต้องการ และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ โดยมีแกนนำในพื้นที่ เช่น สภาการศึกษา สภาส่งเสริมการเรียนรู้ ภาควิชาการศึกษา สมัชชาการศึกษา หรือคณะบุคคลที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น เป็นผู้ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับจังหวัด โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตลอดจนสถานศึกษา และชุมชน ในการขับเคลื่อนร่วมกัน

ทั้งนี้ ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีประเด็นที่ขับเคลื่อน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา พื้นที่การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ (2) การจัดการศึกษา เพื่อเด็กด้อยโอกาส และเด็กนอกระบบ (3) การจัดการศึกษาโดยโรงเรียนขนาดเล็ก บ้านเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และการจัดการศึกษาโดยชุมชน (4) การเตรียมความพร้อมสังคมทุกช่วงวัยสู่ความมั่นคงในการดำรงวิถีชีวิตและพหุวัฒนธรรม (5) การสร้างระบบความเสมอภาคทางการศึกษาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและจัดการตนเอง (6) การพัฒนาระบบการเชื่อมต่อของฐานข้อมูลเพื่อการจัดการเรียนรู้ทุกระดับ (7) การพัฒนากองทุนเพื่อการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผลลัพธ์ที่เกิดจากการขับเคลื่อน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียนที่ตอบสนองบริบทพื้นที่ เช่น ผู้เรียนรู้อย่างมีความสุข, คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้ มีสัมมาชีพ รักถิ่นเกิด ฯลฯ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เช่น ผู้เรียนรู้ผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง และ คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้แบบนำตนเอง, การแสวงหาความรู้, และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ฯลฯ

4. ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สถานศึกษา ควรวางแผนพัฒนาตนเองในระดับที่เหมาะสม เช่น ระดับอยู่รอด ไม่ถูกยุบ (survival) หรือมีคุณภาพดีรอบด้าน (well equipped) นั่นคือ รู้และวางแผน ด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินการของสถานศึกษาทั้งหมดอย่างแท้จริง ตามระดับของสถานศึกษา จัดสรรให้ได้มาหรือแสวงหาทุนมาเพิ่มเติมให้เพียงพอโดยอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การศึกษา และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ชุมชน ผู้คน และความยั่งยืน ลดค่านิยมในการให้ความสำคัญเฉพาะเด็กที่เรียนเก่ง สร้างความเท่าเทียมภายในสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นจุดคำจุน จุดรองรับน้ำหนัก (fulcrum) เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์กรภาครัฐ ราชการ และรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีสำนักงานหรือมีหน่วยระดับปฏิบัติการในพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชน ควรมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในส่วนการประสานงานให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุน ซึ่งต่างต้องพิจารณาความเป็นไปได้บนระเบียบราชการ ความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้จริงในพื้นที่ ต่อเนื่อง และยั่งยืน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุน ช่วยเหลือ ดูแล เป็นพี่เลี้ยง เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่ปกครองของตนอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ เพื่อให้มีการสืบทอด ดำรงรักษา องค์ความรู้ ภูมิปัญญา หรือกิจกรรมประเพณี ค่านิยมของท้องถิ่น อาชีพชุมชน โดยมีฐานะเป็นเจ้าภาพร่วมกับสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการและเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับครูและบุคลากรทางการศึกษา สร้างทีมงานที่มีความรู้ความเข้าใจ

และลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตาม ประเมินผล และดำเนินการ โดยประสานกับ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ

องค์กรเอกชน/สาธารณะ/ภาคประชาสังคม หน่วยทางสังคมที่เป็นตัวแทน ของประชาชน หรือชุมชนที่มีความประสงค์จะช่วยพัฒนาด้านการเรียนรู้ การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีบทบาทในการเข้ามาช่วยเสริมศักยภาพ ในด้านต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานประกอบการ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เสนอแนะแนวคิดใหม่ หรือวิธีการใหม่การภาครัฐ ทำงาน ประสานกันด้วยความเข้าใจบนข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมแสวงหา ทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ช่วยเหลือให้นักเรียน มีทักษะในการเรียน มีคุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนมาจัดประสบการณ์ ให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาในพื้นที่กับท้องถิ่น สร้างสำนึกรักบ้านเกิด เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งจะทำให้ เกิดความยั่งยืนในการร่วมมือกันอย่างแท้จริง

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ควรให้ความสำคัญกับ การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติและ ออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ กฎกระทรวงหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

5.2 รัฐควรมุ่งไปที่การอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนงาน/โครงการ ตามภารกิจงานหลัก งานสนับสนุน และงานปฏิบัติการในพื้นที่ของแต่ละหน่วยงาน รวมถึงการแสวงหาการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อการดำเนินการ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

5.3 รัฐควรจัดตั้งกองทุนการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อสนับสนุน งบประมาณตามนโยบายและแผนเพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้แก่สถานศึกษา/สมัชชา การศึกษาในพื้นที่ โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงว่าด้วยกองทุน การพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่

5.4 กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งรัดจัดทำกฎหมายหรือกฎกระทรวงรองรับการรวมตัวกันของคณะบุคคลและการจัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัด เช่น กฎกระทรวงว่าด้วยการรวมตัวของคณะบุคคลรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา หรือกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดตั้งสภาการศึกษา เพื่อให้สภาการศึกษา หรือที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อเสนอแนะความเห็น แนวนโยบายการพัฒนาการศึกษาต่อคณะกรรมการการศึกษาธิการจังหวัด และคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติรองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

5.5 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายที่มีภารกิจและหน้าที่ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ควรสร้างเวทีการมีส่วนร่วมระดับภาคและชาติ เช่น สมัชชาการศึกษาระดับภาค สมัชชาสภาการศึกษาระดับชาติหรือสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ (National Education Assembly) เพื่อเป็นเวทีให้ทุกภาคส่วนระหว่างจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน เสนอนโยบายการจัดการศึกษาตามประเด็นและมติของที่ประชุมไปยังเวทีระดับชาติ คณะกรรมการสภาการศึกษา หรือคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติในอนาคต

5.6 คณะกรรมการสภาการศึกษาหรือคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติในอนาคตควรแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาเป็นหนึ่งในคณะอนุกรรมการ เพื่อตอบสนองภารกิจสำคัญด้านการมีส่วนร่วมและรองรับพระราชบัญญัติแห่งชาติฉบับใหม่ในอนาคต โดยมีผู้แทนในระดับพื้นที่อย่างน้อยภาคละ 1 คนที่มาจากสมัชชาการศึกษาจังหวัด สภาการศึกษาจังหวัด หรือภาคีเครือข่ายการศึกษาที่มีชื่อเรียกอย่างอื่นด้วย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 วิธีดำเนินการ	8
1.5 กรอบการศึกษา	11
1.6 นิยามศัพท์	12
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	17
2.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา	17
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	20
2.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	29
บทที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	
กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ชัยภูมิ และพังงา	41
3.1 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดกาญจนบุรี	41
3.1.1 บริบทพื้นที่	41
3.1.2 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	42
3.1.3 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	43
3.1.4 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล	46
3.1.5 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้	52

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดชัยภูมิ	55
3.2.1 บริบทพื้นที่	55
3.2.2 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	55
3.2.3 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	57
3.2.4 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล	61
3.2.5 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้	65
3.3 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดพังงา	67
3.3.1 บริบทพื้นที่	67
3.3.2 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	68
3.3.3 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	70
3.3.4 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล	76
3.3.5 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้	78

บทที่ 4 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูป

การเรียนรู้เชิงพื้นที่

91

4.1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่	91
4.1.1 รูปแบบระดับจังหวัด	91
4.1.2 รูปแบบระดับอำเภอ	94
4.1.3 รูปแบบระดับตำบล	96
4.2 ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	103

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.3 ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	105
---	-----

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

113

5.1 สรุปผลการศึกษา	113
5.2 อภิปรายผล	124
5.3 ข้อเสนอแนะ	130

บรรณานุกรม

137

ภาคผนวก

145

แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	146
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากรอบแนวทางการดำเนินงาน	151
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิร่วมลงพื้นที่ฯ	152
เอกสารแนะนำ	153
คณะผู้จัดทำ	169

The background is a repeating pattern of various school and art supplies in a light gray, hand-drawn style. These include pencils, pens, paper airplanes, books, globes, hearts, triangles, compasses, paint palettes, and beakers. Some items are enclosed in dashed circles.

บทที่
1

บทนำ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

“การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการสำคัญที่บุคคล องค์กร และหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ร่วมระดมความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมประเมิน และ ร่วมรับผลที่เกิดขึ้นในทุกระดับ ตั้งแต่ หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการเรียนรู้ โดยเป็นการทำงานเชิงพื้นที่ในการจัดการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนการปฏิรูป การศึกษาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรคสาม ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้าน การศึกษา โดยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ ในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกัน ระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้กำหนด ประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน คือ (1) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท โดยส่งเสริม การมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา การพัฒนาระบบการเรียนรู้ ตลอดชีวิตที่จำเป็นต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา

และ (2) การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบรรทัดฐานที่ดีในสังคม การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะของประชากรให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

นอกจากนี้แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีเป้าหมายในการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศโดยได้กำหนดแผนงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญคือ เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และกฎหมายลำดับรองประเด็นปฏิรูปที่ 1.2 การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนเพื่อการจัดการศึกษาและแผนการปฏิรูปการศึกษา(ฉบับปรับปรุง) กิจกรรมที่ 2 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะองค์กรนำขับเคลื่อนการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศมีภารกิจในการจัดทำและขับเคลื่อนนโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ผ่านกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำและขับเคลื่อนด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เป็นไปตามภารกิจและหน้าที่ของสำนักงานฯ และเป็นการดำเนินการให้บรรลุตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) จึงได้ “ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา” เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ เชิงพื้นที่ ศึกษาระบบ

การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนจัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา ซึ่งได้จัดทำรูปแบบการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนของพื้นที่กรณีศึกษา 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ชัยภูมิ ลำปาง และพังงา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านบริบทพื้นที่ ทั้งนี้แต่ละจังหวัดมีรูปแบบ กลไก ประเด็นการขับเคลื่อนและจุดเด่นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่โดยนำรูปแบบของทั้ง 4 พื้นที่มาผนวกและปรับประยุกต์เข้ากับแนวคิดรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

การดำเนินงานในปี 2565 จึงเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยทดสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งการนำรูปแบบไปทดลองใช้จริงในพื้นที่กรณีศึกษา มุ่งเน้นพัฒนารูปแบบสร้างเวทีการมีส่วนร่วม และจัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท นำองค์ความรู้ ข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปใช้เป็นแนวทางและแนวปฏิบัติในการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่และส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม มีบทบาทเพิ่มขึ้นและร่วมรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่รูปแบบต่าง ๆ มีการบูรณาการข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่
- 2) เพื่อศึกษาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านการดำเนินงาน/เนื้อหา

- 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหรือประเด็นการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันของพื้นที่กรณีศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดพังงา
- 2) ศึกษาผลการทดลองนำร่องการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กรณีศึกษาระดับตำบล และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่
- 3) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) ศึกษาและจัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ดำเนินการใน 3 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดพังงา โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้

- 1) เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีการรวมตัวกันของคณะบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สภาการศึกษา สมัชชาการศึกษา ภาควิเคราะห์การศึกษา หรือที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น ฯลฯ
- 2) เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนหรือภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งและมีความพร้อม
- 3) เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนร่วมพัฒนา โรงเรียนประชารัฐ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาล ฯลฯ
- 4) เป็นพื้นที่/จังหวัดที่มีความพร้อมหรือสมัครใจเข้าร่วมดำเนินงาน

จังหวัด	การรวมตัวของคณะบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ	บริบทพื้นที่/จุดเด่น	ตำบลและสถานศึกษาที่ดำเนินการศึกษา
กาญจนบุรี	สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี	• เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง • มีการจัดตั้งสมัชชาสภาการศึกษาจังหวัดเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน	• โรงเรียนบ้านท่าแค ตำบลด่านมะขามเตี้ย อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี • ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนพ่อง ตำบลโล้ว อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัด	การรวมตัวของ คณะบุคคลใน รูปแบบต่าง ๆ	บริบทพื้นที่/จุดเด่น	ตำบลและสถานศึกษา ที่ดำเนินการศึกษา
ชัยภูมิ	สภาส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะ ชีวิตเด็กและเยาวชน จังหวัดชัยภูมิ (สรช.)	- เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง - มีความร่วมมือกับเทศบาลเมืองชัยภูมิ และสถานศึกษาเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 4 แห่ง ได้แก่ - โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี) - โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองแก้ววิทยา) - โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรangkภูมิวิทยาคาร) - โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัยอุทิศ) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
พังงา	ภาคีเครือข่าย การศึกษาจังหวัดพังงา และประชาคมพังงา แห่งความสุข	- เป็นจังหวัดที่เริ่มต้นดำเนินการและมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร และพื้นที่ - เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างรัฐ และภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง - มีการจัดตั้งกองทุนพี่ร้องให้น้องได้เรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่	โรงเรียนบ้านตากแดด ตำบลตากแดด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

1.3.3 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

ดำเนินการในจังหวัด/พื้นที่ตามเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่กรณีศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่น้อยกว่า 20 หน่วยงานดังนี้

1) **ภาครัฐ** เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนร่วมพัฒนา ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีความร่วมมือกับเอกชน ภาคประชาสังคม ในการจัดการศึกษา หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ฯลฯ

2) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลในพื้นที่ ฯลฯ

3) **ภาคเอกชน** เช่น สมาพันธ์เที่ยวจังหวัด สมาหอการค้าจังหวัด สมาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้แทนภาคเอกชนในพื้นที่ ฯลฯ

4) **ภาคส่วนอื่น ๆ** เช่น คณะบุคคล สมัชชาสภาการศึกษาหรือภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ปรธานคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ฯลฯ

5) **นักขับเคลื่อน** ได้แก่ นักยุทธศาสตร์ นักวิชาการ นักจัดการ นักประสาน และนักสื่อสาร

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ตั้งแต่ ตุลาคม 2564 – กันยายน 2565

1.4 วิธีดำเนินการ

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลด้วยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และจัดทำกรอบการศึกษา

2) จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากรอบการศึกษา กรอบแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับกรอบแนวทางการศึกษา การออกแบบการเก็บข้อมูลและกรอบการศึกษา และคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 3 พื้นที่

3) จัดประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อทดลองนำร่องและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมฯ กับนักขับเคลื่อนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่กรณีศึกษา 3 จังหวัดและร่วมกันคัดเลือกพื้นที่ระดับตำบลและสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

4) ลงพื้นที่ติดตามการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและจัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคม ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในพื้นที่กรณีศึกษา 3 จังหวัด โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

5) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ยกร่างรายงานการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่และร่างข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6) จัดประชุมถอดบทเรียนและสรุปผลการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการ

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ถอดบทเรียน พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะร่างรายงานการศึกษาและร่างข้อเสนอฯ

7) จัดส่ง (ร่าง) รายงานรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และ (ร่าง) ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พิจารณาให้ข้อเสนอแนะและความเห็นทางวิชาการ

8) ปรับปรุงแก้ไข (ร่าง) รายงาน และ (ร่าง) ข้อเสนอเพิ่มเติมตามที่ได้รับข้อเสนอแนะ และจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบาย

9) จัดพิมพ์หนังสือ/เอกสารรายงานการศึกษาฯ หรือจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาต่อสาธารณชน

ศึกษาเอกสาร และคัดเลือก พื้นที่

- ศึกษาเอกสาร กำหนดกรอบการศึกษา และคัดเลือกพื้นที่
- จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากรอบแนวทางการศึกษา

ลงพื้นที่ศึกษา และเก็บข้อมูล

- ลงพื้นที่เก็บข้อมูลร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 พื้นที่
- จัดประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อทดลองนำร่อง และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมฯ

ลงพื้นที่ติดตาม และจัดทำ ข้อเสนอ

- ลงพื้นที่ติดตามการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอฯ
- ยกร่างรายงานและข้อเสนอฯ
- จัดประชุมถอดบทเรียนและสรุปผลการศึกษา และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จัดทำรายงาน ฉบับสมบูรณ์

- ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณารายงาน/ข้อเสนอ
- จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ และจัดพิมพ์/เผยแพร่ผลการศึกษา

ภาพที่ 1 วิธีการดำเนินการ
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

1.5 กรอบการศึกษา

- แนวคิดการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
- แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
- รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

- **แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษารื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1**
การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศฯ
- **ประเด็นปฏิรูปที่ 1.2** การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน เพื่อการจัดการศึกษา
- **แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)**
กิจกรรมที่ 2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

พื้นที่กรณีศึกษา 3 แห่ง
ภาคตะวันออก เชียงเหนือ : จังหวัดชัยภูมิ
ภาคกลาง : จังหวัดกาญจนบุรี
ภาคใต้ : จังหวัดพังงา

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

- (1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 3 พื้นที่
- (2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- (3) ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- (1) ข้อเสนอระดับพื้นที่
- (2) ข้อเสนอระดับนโยบาย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

1.6 นิยามศัพท์

1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้บุคคลทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และภาคีเครือข่ายการศึกษา ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน ทำนุบำรุงรักษา พัฒนา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติการและการติดตามผลการดำเนินงาน ตามแผนและนโยบาย การจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของพื้นที่

2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล

3) รัฐ หมายถึง หน่วยงานของรัฐทุกระดับ ทุกประเภทที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานของรัฐอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาของรัฐ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของรัฐ หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ฯลฯ

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง (พระราชบัญญัติกำหนด แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, 2549) เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลในพื้นที่ ท้องถิ่นจังหวัด ท้องถิ่นอำเภอ ฯลฯ

5) เอกชน หมายถึง ใครก็ตามที่ไม่ใช่รัฐ และอาจจะเรียกแตกต่างกัน เช่น ชุมชน สมาคม หรือบริษัท ห้างร้าน เป็นต้น (มีชัย ฤชุพันธุ์, 2561) เช่น สภาท้องถิ่นของจังหวัด สภาหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้แทนภาคเอกชนในพื้นที่ รวมทั้งคณะบุคคล สมัชชา สภาการศึกษา หรือภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ประธาน คณะกรรมการสถานศึกษา ฯลฯ

6) ภาคประชาสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันด้วยความสมัครใจ มีสำนึกรับผิดชอบเพื่อส่วนรวม อาจรวมตัวกันเป็นกลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กร สมาคม ชมรม หรือเครือข่ายที่ไม่ใช่ภาครัฐหรือราชการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่แสวงหากำไร โดยไม่รวมถึงนิติบุคคล องค์กร หรือคณะบุคคลที่จัดตั้งหรือดำเนินการโดยพรรคการเมืองหรือเอื้อประโยชน์ต่อพรรคการเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

7) แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนด แนวทางหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

8) แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) หมายถึง ข้อกำหนด แนวทางหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา โดยเป็นแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ฉบับปรับปรุงของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาดำเนินการตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), 2564)

9) นักขับเคลื่อน หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะสามารถดำเนินงานขับเคลื่อนเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ประสบความสำเร็จ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ นักยุทธศาสตร์ นักวิชาการ นักจัดการ นักประสาน และนักสื่อสาร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนี้

9.1) นักยุทธศาสตร์ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการมองเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในทำกิจกรรมในพื้นที่ในแต่ละประเด็น สามารถทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการในแต่ละประเด็น

9.2) นักวิชาการ หมายถึง บุคคลที่มีสนใจเฉพาะเรื่อง และรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ มีความสามารถในการเก็บข้อมูลเชิงวิชาการ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงวิชาการตามความถนัดในแต่ละสาขาวิชา และวิเคราะห์ข้อมูลให้นักยุทธศาสตร์ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และใช้กลยุทธ์การบริหาร จัดการตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

9.3) นักจัดการ หมายถึง บุคคลที่มีทักษะ ความสามารถและมีความเข้าใจในงานการจัดการภาระงานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทำหน้าที่คอยจัดการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดกิจกรรมและงานในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

9.4) นักประสาน หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกที่ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการเชื่อมโยงในแต่ละระดับได้ และสามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในกิจกรรมระหว่างหน่วยงาน องค์กร บุคคล ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

9.5) นักสื่อสาร หมายถึง ผู้เข้าใจในธรรมชาติ กลยุทธ์ ระดับของการสื่อสารในแต่ละช่วง เพื่อทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของแผนงานโครงการ

บทที่

2

แนวคิด
ทฤษฎี และ
เอกสาร
ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้จะทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) แนวคิดการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา (2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ และ (3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

“การมีส่วนร่วม” เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อของแต่ละบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคสมัยอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุปสรรคมากขึ้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษา (ทำนอง ภูเกิตพิมพ์, 2551: 3) การมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้บุคคล ประชาชน ชุมชนกลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองและชุมชน ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (เมตต์ เมตต์การุณจิตต์, 2553; พชรภรณ์ สิงห์สุรี, 2558)

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริม หรือสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยรัฐมีการกระจายอำนาจ (decentralization) ให้กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงาน จังหวัดเป็นผู้จัดการศึกษา อาจดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะบุคคล, กลุ่ม, มูลนิธิ, สมาคม, สภา, สมัชชาที่มีองค์ประกอบของบุคคลที่มาจากทุกภาคส่วน มีอิสระและอำนาจในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมออกแบบการพัฒนาการศึกษา สนับสนุน ตลอดจน

ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษา และร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมือผลประโยชน์ การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจกระทำในช่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งกระทำการงานต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกร่วมกัน ร่วมมือร่วมใจ และรับผิดชอบ (ปกรณ ปรียากร, 2530; นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527) การมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538) เรียกว่า **“รูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันกัน” (involvement)** ของสมาชิกในการประชุมหรือเพื่อตัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ Gustavo (1992) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบ เมื่อมีการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจะเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบของแต่ละบุคคล

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของไทย เริ่มมาจากแนวคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยปรากฏแนวคิดในมาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ รวมทั้งมาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และ

รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

ตัวอย่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ คือ การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มบุคคล ชุมชนรวมตัวกันในชื่อ “จังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้” จำนวน 15 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัย กาญจนบุรี ชลบุรี ตรวาท พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา สุรินทร์ อำนาจเจริญ ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และ ยะลา โดยทุกจังหวัดเกิดกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่มาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดวาระสำคัญที่คนในจังหวัดเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญ มีการตั้งเป้าหมาย และ จัดทำข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผนตั้งเป้าหมายตัวชี้วัดและติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ในหลายพื้นที่ที่ดำเนินการมีประเด็นหรือปัญหาที่ประชาชนแต่ละพื้นที่ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนากิจการการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ แตกต่างกัน เช่น จังหวัดเชียงใหม่แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียน ในเมืองและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่มีความยากลำบาก จังหวัดสุรินทร์แก้ไขปัญหา เด็กออกกลางคันหรือเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา จังหวัดภูเก็ตพัฒนากิจการการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่โลกของการมีงานทำและการพัฒนาคุณธรรม สำนึก รักถิ่นเกิด สื่อสารได้หลายภาษา จังหวัดสุโขทัยแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ความสำเร็จในการจัดการศึกษาทั้งหมดนี้ล้วนเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (พัฒนาพงษ์ สุขเมสันต์ และเสาวลักษณ์ กมลนาวัน, 2562)

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ประชาชนจะสามารถมีส่วนร่วมได้โดยตรง คือ การรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา พัฒนาหรือยกระดับการจัดการศึกษาของพื้นที่ เนื่องจากคนในพื้นที่ตระหนัก รับรู้ และเข้าใจปัญหาร่วมกัน รวมทั้งแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ ส่งผลให้สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของบริบทพื้นที่ และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

2.2.1 ความหมายของรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ (Model) สรุปแนวคิดออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

- 1) **รูปแบบของจริง** รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกประการแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ
- 2) **สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ** หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
- 3) **ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ** หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ
- 4) **ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือแล้ว** สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ใช้รูปแบบในความหมายที่ 2 และ 3 ผสมผสานกัน นั่นคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งแสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อแสดงปรากฏการณ์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ได้สังเคราะห์ไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, 2564) เพื่อแสดงลักษณะที่พึงประสงค์ในระดับอุดมคติเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้

2.2.2 ประเภทของรูปแบบ

ประเภทของรูปแบบมี 4 ประเภท (Keeves, 1988) ได้แก่

1) **Analogue Model** เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม

2) **Semantic Model** เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ

3) **Mathematical Model** เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

4) **Causal Model** เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า “Path Analysis” และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาหาความสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ รูปแบบในการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

2.2.3 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988: 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด 4 ประการ คือ

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันแบบรวม ๆ (associative relationship)
2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกตและข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จึงจะออกแบบและพัฒนารูปแบบที่เป็นโครงสร้างเชิงระบบ กลไกของการทำงานของเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ โดยใช้วิธีการออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบตามวิธีการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) โดยที่เน้นชุดโครงสร้างของระบบที่สามารถใช้อธิบายพฤติกรรมของโครงสร้างเชิงระบบเชิงบูรณาการได้ เพื่อออกแบบให้โครงสร้างคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะระบบมีกระบวนการเชิงระบบที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการบำรุงรักษา บูรณาการเพื่อความมั่นคงของระบบ (stability) ความเข้มแข็ง (strength) และความคงตัว (rigidity) ดังนั้นการวิเคราะห์จึงต้องเน้นการจัดโครงสร้างเชิงระบบ ซึ่งแสดงความเกี่ยวเนื่องกันของส่วนต่าง ๆ เพื่อรองรับพันธกิจ (system of connected parts used to support a load) ที่แสดงความเป็นกลไก (mechanical system) พิจารณาถึงความจำเพาะ (specification) การทำงานได้จริง (serviceability) ตามความต้องการเบื้องต้น (functional requirement) กระบวนการวิเคราะห์กระทำโดยการนำข้อมูลมาจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (organize the aggregate formalized meaning into cluster of themes) หมวดหมู่ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

กำหนดเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรอง และส่วนเพิ่มเติม ซึ่งเทียบเท่าโครงสร้างหลัก (mainframe) ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของระบบ โครงสร้างรอง (braced frame) เป็นโครงสร้างที่จะสร้างแรงขับเคลื่อนของระบบ และโครงสร้างสนับสนุน (facilitate) เป็นโครงสร้างที่เข้ามากระตุ้น หล่อลื่นระบบให้ขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นองค์ประกอบของรูปแบบในการศึกษาค้างนี้ จึงกำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการอธิบายแผนภาพกลไกเชิงระบบไว้ เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจเชิงระบบโครงสร้างหน้าที่หลัก หน้าที่รอง และหน้าที่สนับสนุน ดังนี้

1. วงกลมหรือฟันทึบ ขนาดใหญ่ เป็นสิ่งแทนโครงสร้างหรือกลไกที่ทำหน้าที่หลัก
2. วงกลมหรือฟันทึบ ขนาดกลาง เป็นสิ่งแทนโครงสร้างหรือกลไกที่ทำหน้าที่รอง
3. วงกลมหรือฟันทึบ ขนาดเล็ก เป็นสิ่งแทนโครงสร้างหรือกลไกที่ทำหน้าที่สนับสนุน

2.2.4 การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วมักแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างรูปแบบ (construction) และการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบหรือการตรวจสอบรับรองความถูกต้อง (verification) ของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนจะมีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ

1) การสร้างรูปแบบ ไม่มีข้อกำหนดชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปมักจะเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหากฎเกณฑ์และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น ทำการตรวจสอบด้วยการอธิบายรูปแบบว่าสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้วยเหตุผลหรือไม่ และปรับรูปแบบจนมีความเหมาะสมและแสดงคุณภาพของรูปแบบได้

2) การพัฒนารูปแบบ มีได้หลายวิธี แต่การพัฒนาโดยนำรูปแบบไปทดสอบในพื้นที่สนามจะช่วยให้สามารถสังเกตความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบได้ โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

(1) อธิบายและชี้แจงแนวคิดของรูปแบบ องค์ประกอบและความสัมพันธ์ กลไกและการประยุกต์ใช้แก่พื้นที่สนาม

(2) พื้นที่สนามทดลองใช้รูปแบบบนบริบทเปิดตามสถานการณ์จริง

(3) วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น นักขับเคลื่อน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา หรือตัวแทนองค์กรต่าง ๆ ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม

(4) สรุปและนำเสนอรูปแบบที่ได้พัฒนาแล้ว

2.2.5 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

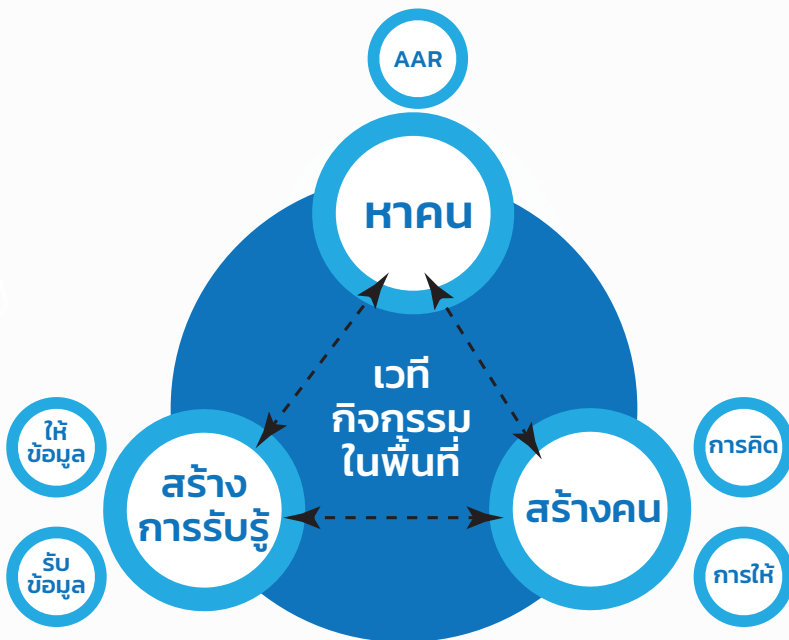
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้สร้างรูปแบบ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากบริบทพื้นที่จริงใน 4 พื้นที่ ได้แก่ ลำปาง ชัยภูมิ กาญจนบุรี และพังงา โดยศึกษาข้อมูลการดำเนินงานจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 4 พื้นที่ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อจำลองปรากฏการณ์และการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพื้นที่ และสร้างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จึงเป็นการทดสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งการนำรูปแบบไปทดลองใช้จริงในพื้นที่กรณีศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ พัฒนาไปสู่การสร้างระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย การผลักดันให้กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท นำองค์ความรู้ ข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ หน่วยการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น บ้าน วัด และโรงเรียน หรือ “บวร” องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม มีบทบาทเพิ่มขึ้นและร่วมรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่รูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งมีการบูรณาการข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

2.2.6 แนวทางการทดสอบพื้นที่สนาม

การทดสอบพื้นที่สนามจะทำการนำร่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับตำบล การจัดกิจกรรมในพื้นที่จะทำให้หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลสามารถดำเนินการสื่อสาร 2 ทางได้ 3 ประการ คือ (1) การสร้างการรับรู้ (2) การสร้างคน (ผู้มีส่วนร่วมหรือแกนนำ) และ (3) การสรรหาคน

1) การสร้างการรับรู้ กิจกรรมที่จัดให้เกิดขึ้นแก่บุคคลในพื้นที่มี 2 ประเด็น คือ (1) การให้ข้อมูลเพื่อเผยแพร่ข้อมูล แนวคิดในการจัดกิจกรรมและสร้างแนวร่วม หรือหน่วยงานส่วนกลางนำข้อมูลเชิงนโยบายให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ได้รับรู้ เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และ (2) การรับข้อมูลในพื้นที่เพื่อรับรู้ สภาพความเป็นไปในแต่ละพื้นที่หรือสภาพปัญหาขึ้นพื้นฐาน เพื่อเก็บไว้ใช้ในการแก้ไข ปัญหา วางแนวทางในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดกิจกรรมในพื้นที่การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

2) การสร้างคน การสร้างบุคลากรหรือแกนนำในพื้นที่จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการคิด และการให้หรือการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หากต้องการให้เกิดผลการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ การจัดกิจกรรมในพื้นที่จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ (นักขับเคลื่อน) ดังนี้ (1) การสร้างการรู้จัก กิจกรรมที่จัดในพื้นที่ต้องสร้างกระบวนการรู้จักให้เกิดขึ้นในพื้นที่ และ (2) การรู้จักให้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกันแบบเสียสละเพื่อส่วนรวม หรือทำงานแบบจิตอาสา

การสร้างคนนี้ถือได้ว่าเป็นกลไกหลักของความสำเร็จที่ทำให้เกิดขึ้นจากแกนนำหลัก (key person) ซึ่งลักษณะบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียงพอที่สามารถดำเนินงานกิจกรรมเครือข่ายหรือสมัชชาได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ควรมีลักษณะสำคัญ 5 ลักษณะ ดังนี้

2.1) นักยุทธศาสตร์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการมองเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมในพื้นที่ในแต่ละประเด็น สามารถทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการในแต่ละประเด็น

2.2) นักวิชาการ เป็นบุคคลที่มีความสนใจเฉพาะเรื่อง และรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ มีความสามารถในการเก็บข้อมูลเชิงวิชาการ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงวิชาการในแต่ละสาขาตามความถนัดของแต่ละสาขาวิชา และวิเคราะห์ข้อมูลให้นักยุทธศาสตร์ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และใช้กลยุทธ์การบริหาร จัดการตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

2.3) นักจัดการ เป็นบุคคลที่มีทักษะ ความสามารถและมีความเข้าใจในงานการจัดการในภาระงานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทำหน้าที่คอยจัดการ อำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดกิจกรรมและงานในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

2.4) นักประสาน เป็นบุคคลที่มีบุคลิกที่มีความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เชื่อมประสานให้เกิดการเชื่อมโยงในแต่ละระดับได้ และสามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในกิจกรรมระหว่างหน่วยงาน องค์กร บุคคล ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

2.5) นักสื่อสาร เป็นผู้เข้าธรรมชาติ กลยุทธ์ และระดับของการสื่อสาร เพื่อทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของแผนงานโครงการ

อย่างไรก็ตาม บุคคลหนึ่ง ๆ อาจมีคุณลักษณะหลายประการร่วมกันได้ แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปช่วงระยะเวลาหนึ่งจำเป็นต้องแสวงหาสมาชิกเครือข่ายในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว เนื่องจากการดำเนินงานขับเคลื่อนจะมีภาระงานที่ต้องคอยดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ และเป็นกิจกรรมในลักษณะจิตอาสา อาจทำให้ผู้ดำเนินงานกิจกรรมเกิดความเหนื่อยล้าได้

นอกจากคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังมีอีกคุณลักษณะที่สำคัญ คือ การรู้จักรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตน หรือของหน่วยงาน เพราะงานทุกงานจะประสบความสำเร็จได้ ย่อมสืบเนื่องมาจากการรู้จักรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตนในแต่ละบุคคลที่ร่วมกันแสดงออกอย่างรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

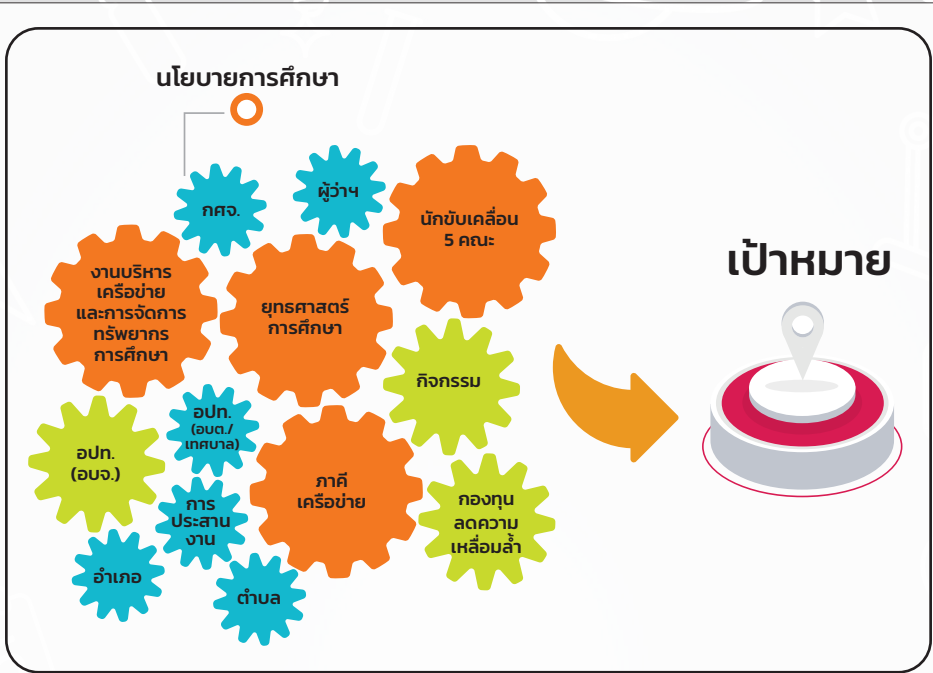
3) การสรรหาคน (แนวร่วมภาคีเครือข่ายหรือคณะทำงาน) เมื่อคณะทำงานภาคีเครือข่ายทำงานไปช่วงระยะหนึ่ง อาจมีบุคคลจำนวนหนึ่งต้องหลุดออกไปจากกระบวนการทำงานจำเป็นต้องสรรหาคนเข้าช่วยเสริมสร้างกิจกรรมให้เข้มแข็ง และทันต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ที่มีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสรรหาบุคคลเข้ามาทดแทน การจัดกิจกรรมในพื้นที่สามารถใช้เป็นวิธีการคัดสรรบุคคลเข้าร่วมเป็นแกนนำในขับเคลื่อนงานได้ โดยเริ่มต้นจากการปลูกฝังความคิดที่ว่า “เราสามารถเป็นจิ๊กซอว์เล็ก ๆ ในแต่ละเรื่องได้” เช่น การให้คำแนะนำ การประสานงาน การผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรหนึ่งกับอีกองค์กรหนึ่ง หรือหลายองค์กร โดยที่เปิดใจ เข้าใจ เห็นใจ และช่วยกันพัฒนา เข้าใจถึงข้อจำกัด

ขององค์กรอื่นเข้าใจถึงข้อจำกัดของตนเองและสิ่งที่สามารถช่วยเหลือได้ งานนั้น ๆ ก็ย่อมจะประสบความสำเร็จ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ลงมือทำเป็นหลัก แต่ได้เสนอความคิด หรือมีเหตุที่ต้องไปทำอย่างอื่นตามพลวัตของการดำเนินชีวิตแล้วก็ตาม และเมื่องานนั้นประสบความสำเร็จก็จะความปิติยินดีที่ได้ช่วยเริ่มต้น ช่วยคิด ช่วยทำหรือได้ผลักดันแนวคิดหรือประสานงานให้เกิดเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้การดำเนินการบางเรื่องอาจยังต้องการการสานต่อ เช่นนี้คนที่จะเป็นแนวร่วมก็จะต้องมีความภูมิใจในการทำงานการมีส่วนร่วมนี้ได้อย่างแท้จริง

2.3 รูปแบบการจัดการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาครั้งนี้ใช้ตัวแบบที่เป็นผลของรายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) เป็นตัวแบบตั้งต้น ซึ่งสังเคราะห์ออกเป็นรูปแบบระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ดังนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด ประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน ได้แก่

1. โครงสร้างหลัก

- 1.1 ยุทธศาสตร์การศึกษา ระดับจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา
- 1.2 งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษา
- 1.3 นักขับเคลื่อน จำนวน 5 คน
- 1.4 ภาคีเครือข่าย

2. โครงสร้างรอง

- 2.1 อปท. (อบจ.) สนับสนุนงบประมาณ ทีมงานและความร่วมมือในระดับจังหวัด
- 2.2 กิจกรรมของแต่ละพื้นที่
- 2.3 กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ

3. ส่วนสนับสนุน

- 3.1 การประสานงาน
- 3.2 อปท. (อบต./เทศบาล สนับสนุนงบประมาณและกำลังคน)
- 3.3 อำเภอ (นายอำเภอและส่วนราชการระดับอำเภอ)
- 3.4 ตำบล (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)
- 3.5 จังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัดและส่วนราชการระดับจังหวัด)
- 3.6 กศจ. (เชื่อมโยงนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ)

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นงานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในพื้นที่ ยุทธศาสตร์การศึกษาระดับจังหวัดและเขตการศึกษา ภาควิชาและสำนักขับเคลื่อนที่สามารถตั้งเป็นคณะอนุกรรมการ 5 คณะ (นักยุทธศาสตร์ นักวิชาการ นักจัดการ นักประสานงาน นักสื่อสาร) ซึ่งแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด

การดำเนินงานผลักดันผ่านองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่พิจารณางานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในพื้นที่ โดยเสนอแผนงาน งบประมาณ และกิจกรรมของเครือข่าย โดยยึดยุทธศาสตร์การศึกษาของจังหวัดและแต่ละเขตการศึกษาเพื่อกำหนดกิจกรรมระดับพื้นที่ โดยจำเป็นต้องมีกองทุนลดความเหลื่อมล้ำเป็นโครงสร้างรองในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาทุกช่วงวัย ภาควิชาเครือข่ายเป็นโครงสร้างหลักที่เชื่อมต่อเชิงพื้นที่ โดยประสานงาน เขตการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล กองทุนลดความเหลื่อมล้ำและกิจกรรมเชิงพื้นที่เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่ประสานสอดคล้องกันกับยุทธศาสตร์การศึกษา

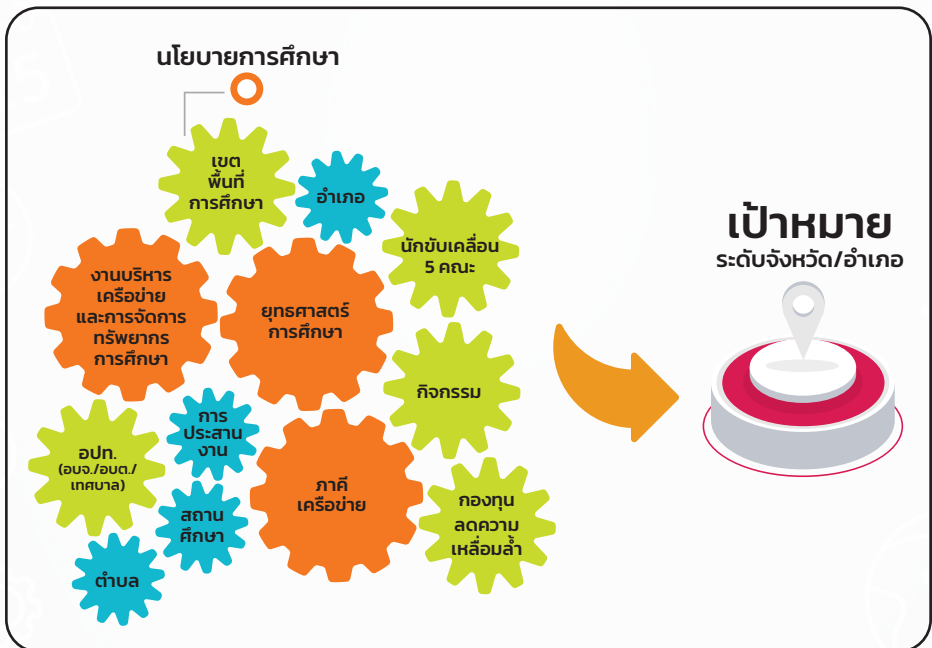
กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นประธานสมัชชาการศึกษา ระดับจังหวัดที่จะผลักดันการทำงานของ กศจ. เพื่อให้ดำเนินยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่และการดำเนินการของนักขับเคลื่อน 5 คณะ โดยมี อบต. เทศบาล อำเภอ และตำบลที่จะเข้ามาเป็นฝ่ายสนับสนุนในระดับพื้นที่ เชื่อมโยงขับเคลื่อนให้การ จัดสรรทรัพยากรการศึกษาสัมพันธ์กับทิศทางการพัฒนาของ อบจ. และสอดคล้อง กับยุทธศาสตร์การศึกษาของเขตการศึกษา โดยที่มีภาคเครือข่ายระดับพื้นที่สนับสนุน การดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้การประสานงานในระดับพื้นที่อย่างใกล้ชิด

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดเน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของ ภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 4 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การศึกษา และภาคีเครือข่ายเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ได้อย่างแท้จริง 2) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาจะต้อง ขับเคลื่อนด้วย อบจ. อบต. เทศบาล อำเภอ และตำบล ผ่านแนวทางการประสานงาน เพื่อให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมีพลังให้การส่งต่อไปสู่กิจกรรมที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของจังหวัด 3) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำจะเข้ามารับช่วงต่อ เพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไปตาม เป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น และ 4) ผู้ว่าราชการจังหวัด และ กศจ. จะต้องสนับสนุนในแต่ละด้าน โดยที่นักขับเคลื่อน 5 คณะที่ตั้งขึ้นเป็นกลไกสำคัญ ที่จะขับเคลื่อนให้กลไกหลักอื่น ๆ เกิดจากล่างขึ้นบน เพื่อสะท้อนการดำเนินงาน และช่วยขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายไปสู่แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกัน

การจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดนี้ได้กำหนดให้ภาคีเครือข่าย/ สมัชชาการศึกษา/องค์กรคณะบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วมต่าง ๆ มาอยู่ในตำแหน่งฐานล่าง เพื่อเป็นฐานเสริมการขับเคลื่อนกลไก เป็นการปรับบทบาทอย่างสำคัญของภาคีเครือข่าย/ สมัชชาการศึกษา/องค์กรคณะบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เพื่อให้กลไกขับเคลื่อนไปได้ อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เนื่องจากภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา/องค์กรคณะบุคคล เพื่อการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ในระดับจังหวัดย่อมจะต้องมีกลุ่มอื่นคณะอื่นเพิ่มเสริมเข้ามา

โดยมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การที่ตัวภาคีเครือข่ายปรับตำแหน่งลงมานั้นก็จะทำให้ไม่เป็นการซ้ำนำความคิดแต่ทำให้เกิดการปรับประยุกต์ตามยุทธศาสตร์การศึกษา โดยที่ภาคีเครือข่ายในฐานะรากฐานที่มั่นคงย่อมพร้อมเปิดรับทุกกลุ่มทุกคณะที่เข้ามาร่วมด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้เสนอให้ อบจ. มีบทบาทในการขับเคลื่อนระดับจังหวัดเนื่องจากเกี่ยวโยงเชิงพื้นที่มากกว่า ในขณะที่ผู้ว่าราชการจังหวัดยังมีการโยกย้ายตำแหน่งตามวาระ แต่การแต่งตั้งเพื่อการบริหารจัดการเชิงระบบนั้นเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัด การยึดโยงภาคส่วนราชการในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้กลไกขับเคลื่อนต่อเนื่องและรวดเร็วต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของจังหวัดได้

2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอ

ภาพที่ 5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอ
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระดับอำเภอ ประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน ได้แก่

1. โครงสร้างหลัก

- 1.1 ยุทธศาสตร์การศึกษาระดับจังหวัด/เขตการศึกษา
- 1.2 งานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่
- 1.3 ภาควิชาเครือข่าย

2. โครงสร้างรอง

- 2.1 เขตการศึกษา (นโยบายการศึกษา)
- 2.2 อปท. (อบจ./อบต. /เทศบาล)
- 2.3 นักขับเคลื่อน 5 คนละ
- 2.4 กิจกรรมของแต่ละพื้นที่
- 2.5 กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ

3. ส่วนสนับสนุน

- 3.1 การประสานงาน
- 3.2 สถานการศึกษา
- 3.3 อำเภอ (ส่วนราชการระดับอำเภอ)
- 3.4 ตำบล

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอ เน้นการจัดการเชิงพื้นที่เล็กกว่าจังหวัด เนื่องจากหลายจังหวัดมีภูมิประเทศแตกต่างกัน มีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ดังนั้นในบางอำเภอจึงมีบริบทเชิงพื้นที่ของตนเอง การจัดการกลไกเชิงระบบระดับอำเภอจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ การจัดการกลไกเชิงระบบระดับอำเภอ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นงานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษา ยุทธศาสตร์การศึกษาระดับจังหวัด/เขตการศึกษา และบทบาทของภาควิชาเครือข่าย

การดำเนินงานผลักดันผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. อบต. และเทศบาล) และเขตพื้นที่การศึกษาในการพิจารณางานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากร การศึกษาโดยยึดยุทธศาสตร์การศึกษาของแต่ละเขตการศึกษาเพื่อกำหนดกิจกรรม ระดับพื้นที่ โดยจำเป็นต้องมีกองทุนลดความเหลื่อมล้ำเป็นโครงสร้างรองรับในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาทุกช่วงวัย และมีนักขับเคลื่อน 5 คณะที่ทำงาน ในระดับพื้นที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน

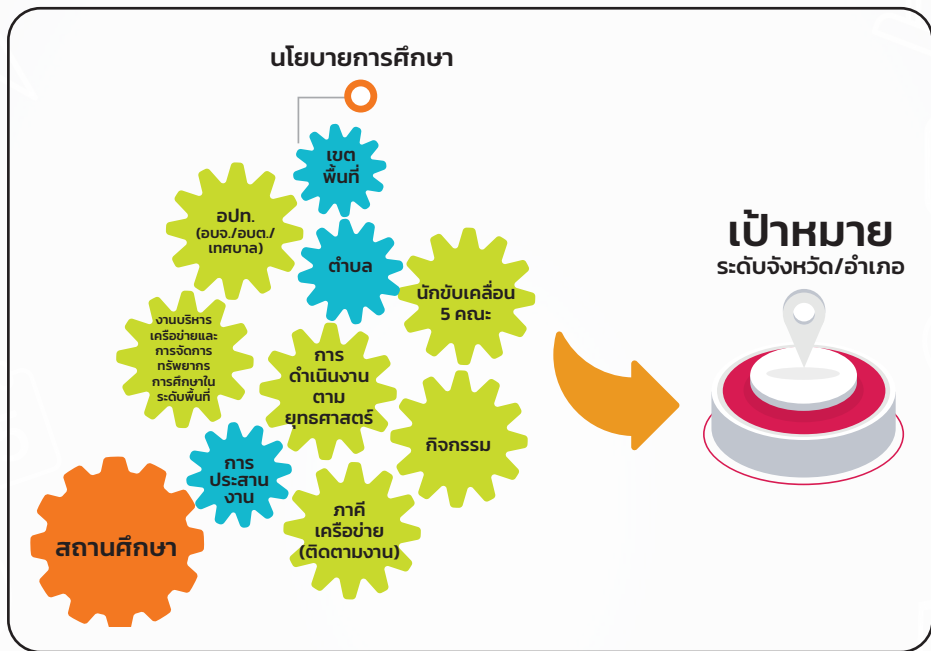
ภาคีเครือข่ายเป็นโครงสร้างหลักที่เชื่อมต่อเชิงพื้นที่ โดยประสานงานกับสถานศึกษา กองทุนลดความเหลื่อมล้ำและการจัดกิจกรรมเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่ ประสานสอดคล้องกันกับยุทธศาสตร์การศึกษา

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ ระดับอำเภอ ซึ่งดูแลพื้นที่ โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำลังสำคัญที่จะสนับสนุนการทำงานในเขตพื้นที่และสนับสนุน การดำเนินการของ นักขับเคลื่อน 5 คณะ ทั้งนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องเชื่อมโยงและประสานงานกับ อบจ. อบต. เทศบาล และภาคีเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ กลไกการประสานงานที่ดีจะ ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเพื่อสนับสนุนในการจัดการทรัพยากร การศึกษาและเชื่อมต่อกับภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอนั้นการขับเคลื่อนส่งต่อของ ภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 4 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ การศึกษาและภาคีเครือข่ายเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เชิงพื้นที่ได้ตรงตามบริบทของอำเภอ 2) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากร การศึกษาจะต้องขับเคลื่อนด้วย อบท. ได้แก่ อบจ อบต. เทศบาล และตำบล ผ่านแนวทาง การประสานงานร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การศึกษาและ ภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมีพลังส่งต่อไปสู่กิจกรรม 3) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ จะเข้ามารับช่วงต่อเพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไปตามเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น และ 4) อำเภอ เขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการ 5 คณะ จะต้องเป็นปัจจัยกระตุ้น

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษาและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมการดำเนินการในเชิงพื้นที่

3) รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ระดับตำบล

ภาพที่ 6 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระดับตำบล (หน่วยย่อยที่สุดเชิงพื้นที่)
ประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน ได้แก่

1. โครงสร้างหลัก (บทบาทหลัก)

สถานศึกษา โรงเรียน

2. โครงสร้างรอง (บทบาทกำกับดูแล)

- 2.1 งานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่
- 2.2 อบท. (อบจ. อบต. เทศบาล)
- 2.3 การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์
- 2.4 กิจกรรมของแต่ละโรงเรียน
- 2.5 ภาคิเครือข่ายในพื้นที่ (ติดตามงาน)
- 2.6 นักขับเคลื่อน 5 คนะ

3. ส่วนสนับสนุน

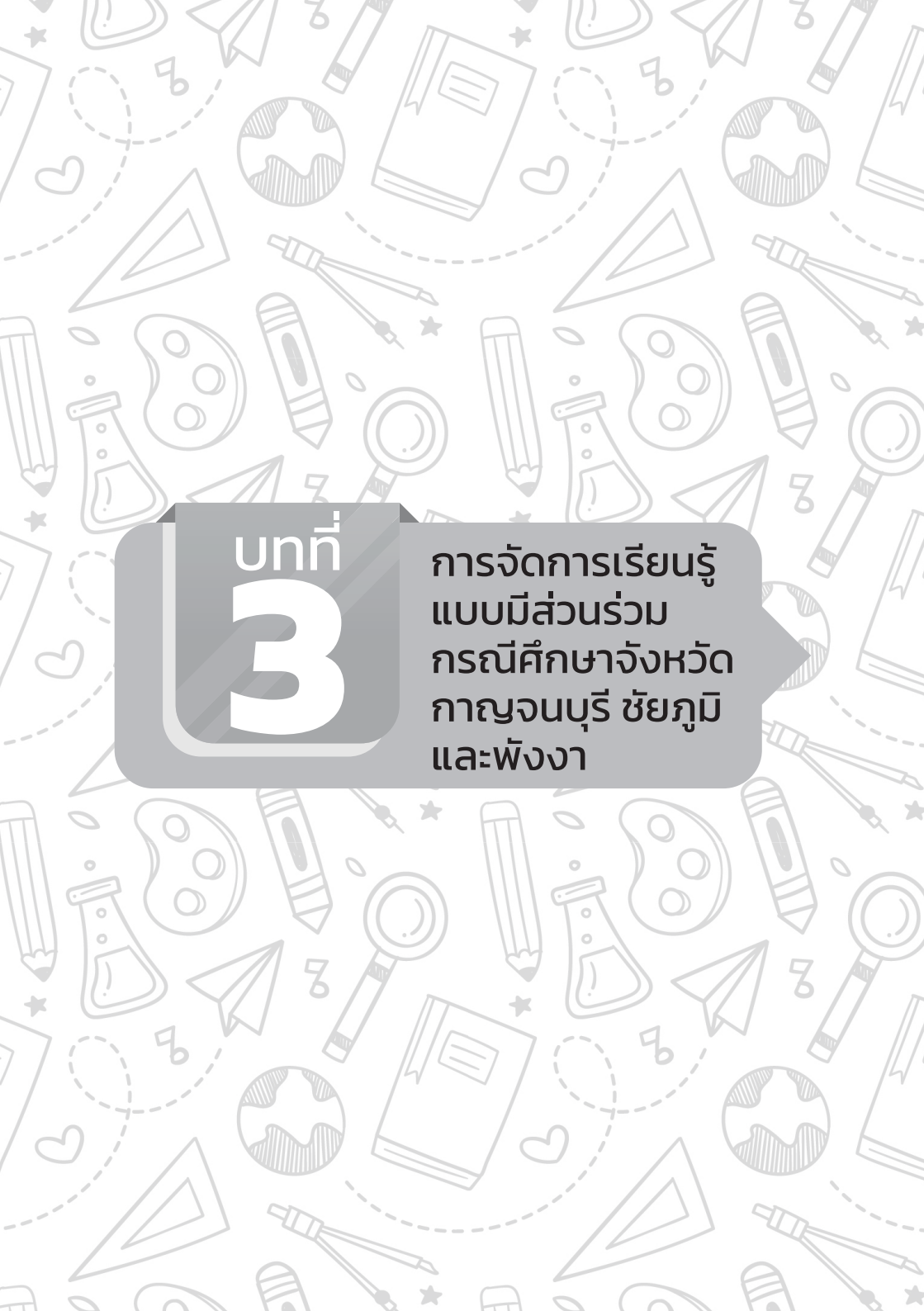
- 3.1 เขตพื้นที่ (เชื่อมโยงนโยบายการศึกษา)
- 3.2 ตำบล (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน)
- 3.3 การประสานงาน

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับตำบล เน้นการจัดการเชิงพื้นที่เฉพาะตำบลนั้น ๆ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในระดับพื้นที่ โดยมีการสนับสนุนด้านการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา การสนับสนุนและกำกับดูแลโดย อบต. การกำกับดูแลโดยภาคิเครือข่าย เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์จนเกิดกิจกรรมในระดับโรงเรียน ทั้งนี้ มีนักขับเคลื่อน 5 คนะช่วยสนับสนุน เพื่อไปสู่เป้าหมายระดับอำเภอหรือจังหวัด

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ เขตพื้นที่การศึกษาเชื่อมโยงนโยบายศึกษามาสู่ระดับ อบต. และตำบล โดยในระดับตำบลนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เชื่อมต่อการดำเนินงานและสนับสนุนนักขับเคลื่อน 5 คนะ เพื่อเป็นทีมงานที่เชื่อมโยงกันเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยมีการประสานงานเชื่อมโยงในระดับพื้นที่เพื่อให้โรงเรียนแต่ละแห่งเชื่อมโยงกับภาคิเครือข่ายและนำไปสู่กิจกรรมที่ประสานสอดคล้องกัน จนเกิดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน นำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในภาพรวมระดับอำเภอและจังหวัด

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบลเน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 3 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) สถานศึกษาเป็นส่วนปฏิบัติการที่จะต้องมุ่งดำเนินการโดยประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ลงมาในระดับตำบล เชื่อมโยงกับงานบริหารเครือข่ายและการดำเนินยุทธศาสตร์การศึกษาในระดับพื้นที่ 2) อบต.และตำบล เชื่อมโยงกับเขตพื้นที่การศึกษาในการสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การศึกษา งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาโดยมีคณะกรรมการ 5 คณะในระดับตำบลเป็นผู้ส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ และ 3) นักขับเคลื่อน 5 คณะในระดับตำบลและภาคีเครือข่ายร่วมกันผลักดันกิจกรรมเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันกับเป้าหมายระดับจังหวัด/อำเภอ เพื่อให้เกิดกิจกรรมการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริง

ดังนั้นการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเน้นปรับตัวแบบอุดมคติในระดับตำบล ซึ่งมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เห็นกลไกการขับเคลื่อนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดที่มีความเหมาะสมตามแนวทางของสมัชชา/ภาคี/สมาคม/คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในระดับจังหวัด และมีความแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด เพื่อตอบสนองการพัฒนาไปสู่การสร้างระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับตำบลนี้จะสะท้อนกลับไปสู่ตัวแบบระดับอำเภอและระดับจังหวัดได้ว่าจะขับเคลื่อนไปด้วยกันอย่างไร หรือต้องปรับรูปแบบอย่างไร เพื่อให้ตัวแบบในระดับตำบลขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อองค์พหุพหุทั้งหมดขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเหมาะสมและเป็นระบบก็จะส่งผลให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

The background is a light gray pattern of various school and art supplies. It includes items like books, pencils, pens, compasses, triangles, paint palettes, beakers, paper airplanes, hearts, and musical notes, all connected by dashed lines.

บทที่ 3

การจัดการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม
กรณีศึกษาจังหวัด
กาญจนบุรี ชัยภูมิ
และพังงา

บทที่ 3

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ชัยภูมิ และพังงา

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดกาญจนบุรี

3.1.1 บริบทพื้นที่

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดกาญจนบุรี มีแกนนำคือ “สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” จัดตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2555 และ “สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” จัดตั้งเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งการทำงานร่วมกับภาคี องค์กรชุมชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลกำไร มุ่งขับเคลื่อน “การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย” คู่ขนานไปกับการศึกษาในระบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา” รวมทั้งการดูแลเด็กนอกระบบ และการจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียน โดยยึดพื้นที่ตำบล/ชุมชนเป็นฐาน และเสริมแรงขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีพลังด้วยพลเมืองต้นรู้

3.1.2 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จังหวัดกาญจนบุรี มีหน่วยงานด้านการศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับมีหน่วยงานท้องถิ่น สามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีองค์การศึกษាจังหวัด สมาคมศึกษาจังหวัดและภาคเอกชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการศึกษา มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ บุคคลสำคัญ ปราชญ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อการศึกษา มีความหลากหลายของหน่วยการจัดการศึกษา โดยมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและปฏิบัติการเรียนรู้ของหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัด ด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกหน่วยงาน และด้วยแนวโน้มการขยายตัวและการเติบโตด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรมในจังหวัด รวมทั้งการที่รัฐบาลได้กำหนดให้จังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษโครงการท่าเรือน้ำลึกทวาย โครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษ ล้วนส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาเพื่อผลิตนักเรียน นักศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาออกสู่ตลาดแรงงาน จึงมีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การศึกษาแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาวจังหวัดกาญจนบุรีให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีคุณประโยชน์ ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินพฤติกรรมของเด็กในชุมชน
- 2) การศึกษาตอบโจทย้ความต้องการของเด็ก สามารถลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเด็กในท้องถิ่น เด็กในเมืองและเอกชน การให้โอกาสและให้เด็กทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- 3) การช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนจากทุกภาคส่วน
- 4) การให้ความสำคัญอิสระของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภูมิปัญญาชาวบ้าน

5) การศึกษาที่ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง โดยคนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษามีศักยภาพ ชีตความสามารถและจัดการตนเองได้

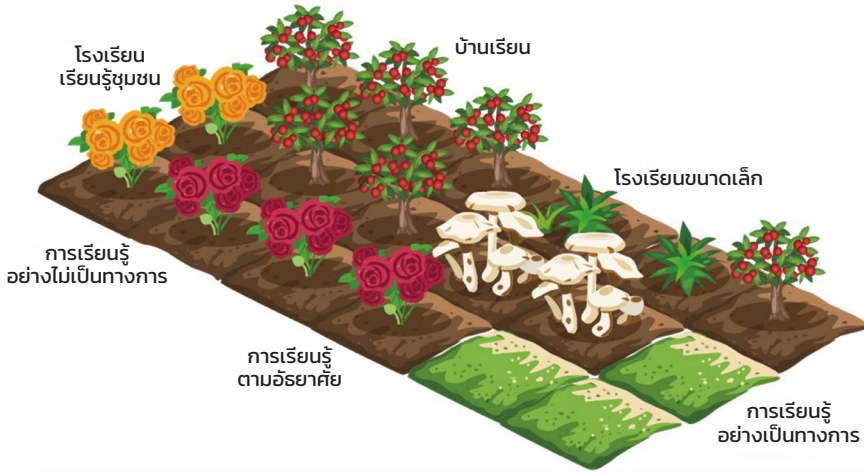
6) การสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับประสบการณ์เป็นอันดับแรก วุฒิการศึกษาเป็นลำดับรอง และเปิดกว้างด้านคุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษา

7) ความต้องการให้คนและหน่วยงานร่วมกันจัดการการศึกษา มีการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน การร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน และเน้นหลักการทำงานแบบวงจรคุณภาพ PDCA

3.1.3 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมาย คือ “เด็กทุกคนต้องได้เรียน” เน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ โรงเรียน ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ บ้านเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้อย่างเป็นทางการตามลำดับ โดยให้แต่ละส่วนได้เติบโตแตกต่างกันไปจุดดังสวนหลังบ้าน ซึ่งสามารถปลูกได้ตามความต้องการทั้งไม้ดอกไม้ประดับ(งอกงามสวยงาม)มีผักสวนครัว(ได้ผลผลิตตามอัตภาพ) ซึ่งแตกต่างกันไป รวมถึงยังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่ต้องไปลงมือจัดการ แต่ให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งได้สะท้อนตามข้อเสนอ เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดปี 2564 ได้แก่ (1) แต่ละชุมชนมีวิถีบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง หรือผู้บริหารสถานศึกษาจะมีส่วนร่วมอย่างไร โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่แบบใด และจะสามารถดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ได้อย่างไร (2) เด็กที่ครอบครัวยังมีความพร้อม มีศักยภาพสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการ แต่ควรให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำในเด็กที่มีข้อจำกัดและขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดี มีความเข้มแข็งและมีทักษะชีวิต ซึ่งสามารถประมวลแนวคิดเป็นภาพยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ของจังหวัดกาญจนบุรีได้ดังนี้

เด็กได้เรียน

โอกาสทางการศึกษา

ภาพที่ 7 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดกาญจนบุรี

สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีได้จัดทำแผนพัฒนาระบบการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2566 – 2585 ซึ่งมีประเด็นพัฒนา 7 ประเด็นได้แก่

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 1

การพัฒนารูปแบบระบบการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ และการจัดการศึกษาโดยชุมชน เป้าหมาย “การเข้าถึงระบบการศึกษา”

ตัวชี้วัด ร้อยละของสถานศึกษาโดยชุมชนที่มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) เพิ่มขึ้น

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 2

การพัฒนาระบบการผลิต พัฒนา พลวัตพลเมืองต้นรู้ นวัตกรรม วิจัยระบบการศึกษา การเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน

เป้าหมาย “ความเสมอภาคทางการศึกษา” การมีส่วนร่วมครบวงจรทุกมิติจัดการศึกษา การเรียนรู้ในพื้นที่

ตัวชี้วัด ร้อยละของเด็ก เยาวชน ประชาชน ประชาสังคม เครือข่าย ภาครัฐ ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต สร้างอาชีพ สร้างรายได้ลดรายจ่าย ขยายโอกาส ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และภาษาถิ่นเพิ่มขึ้น

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 3

การพัฒนาศักยภาพการเตรียมความพร้อมสังคมทุกช่วงวัยสู่ความมั่นคงในการดำรงวิถีชีวิต

เป้าหมาย “คุณภาพพลเมืองทุกช่วงวัย”

ตัวชี้วัด ร้อยละของพลเมืองได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความเหลื่อมล้ำ โดยแนวทางสันติประชาธรรมเพิ่มขึ้น

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 4

การสร้างระบบความเสมอภาคทางการศึกษาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จัดการตนเอง

เป้าหมาย “โอกาสทางการศึกษาที่เข้าถึงได้โดยไม่มีอุปสรรค”

ตัวชี้วัด ร้อยละของผู้ปกครองมีทัศนคติทางการศึกษา เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 5

การจัดการระบบการศึกษาพหุวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการปัญญาปฏิบัติ

เป้าหมาย “ผลสัมฤทธิ์บทยากหน้าที่ 5 นัก ที่เกิดจากระบบการศึกษา การเรียนรู้”

ตัวชี้วัด ร้อยละของการขับเคลื่อนองค์กรจัดระบบการศึกษาที่มีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม “สันติประชาธรรม” เพิ่มขึ้น

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 6

การพัฒนาประสิทธิภาพระบบธรรมาภิบาลกองทุนทุกระบบสนับสนุนการศึกษาชุมชนเข้มแข็ง

เป้าหมาย “ยกระดับกองทุนมุ่งเป้าการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก สร้างระบบเศรษฐกิจการศึกษา การเรียนรู้ มั่นคง : BCG ”

ตัวชี้วัด ร้อยละของความเจริญการลงทุนระบบเศรษฐกิจการศึกษา การเรียนรู้มั่นคง

ประเด็นพัฒนาระบบการศึกษาที่ 7

การพัฒนาระบบการเชื่อมต่อของฐานข้อมูลทุกระดับ

เป้าหมาย “นักจัดกระบวนการฐานข้อมูลชุมชน เชื่อมโยงเครือข่าย ภาคี การศึกษา การเรียนรู้”

ตัวชี้วัด ระบบฐานข้อมูลดิจิทัล ทันสมัย เชื่อมโยงระบบการศึกษา การเรียนรู้วิถีชีวิตทุกช่วงวัย

3.1.4 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล

การศึกษาในครั้งนี้นักขับเคลื่อนในพื้นที่ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิได้เลือก “โรงเรียนบ้านท่าแฉ๊ะ” ในฐานะโรงเรียนขนาดเล็กเป็นตัวแทนของการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ และ “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนฟอง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร)” ในฐานะโรงเรียนเรียนรู้ชุมชนเป็นตัวแทนของการจัดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ

โรงเรียนบ้านท่าแฉ๊ะ

โรงเรียนบ้านท่าแฉ๊ะ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพและความเสมอภาคทางการศึกษา จนสามารถ “พลิกวิกฤติจากโรงเรียน ICU สู่โรงเรียนสัมมาชีพ” โดยความร่วมมือกับ

ชุมชน และวัดท่าแย้เจริญธรรม ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาช่วยพลิกฟื้นโรงเรียนที่กำลังจะถูกยุบ จนกลายมาเป็น “โรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้” ที่สถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจเดินทางมาศึกษาดูงาน รวมถึงมี ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฐานการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน “**กินดี อยู่ดี มีความรู้คู่มีคุณธรรม**” บนความร่วมมือของผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการ สถานศึกษา ร่วมกันพลิกฟื้นสถานศึกษาให้ยังคงอยู่คู่กับชุมชน

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูป การเรียนรู้ โดยมีแนวคิดที่ว่า “**โรงเรียนของชุมชน โดยชุมชน เพื่อนักเรียนของชุมชน**” เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสาระสำคัญของคุณภาพและ ความเสมอภาคทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามา มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน ร่วมแก้ปัญหา และร่วมกันพัฒนา โรงเรียน โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรศาสนา เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความรู้สึกรัก ผูกพัน และตกลงใจร่วมกันในการบริหารโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงประสบภาวะขาดแคลน ทรัพยากรในด้านการดำเนินงาน โดยเฉพาะงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน ตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ที่มีฐานะค่อนข้างยากจน นักเรียนมีปัญหาพ่อแม่แยกทางกันหรือหย่าร้าง งบประมาณ รายหัวของนักเรียนที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการนำมาบริหารจัดการด้านการศึกษภายใน โรงเรียน และต้องการการสนับสนุนงบประมาณเป็นพิเศษ เพื่อลดปัญหาการยุบรวม เลิกโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็ก ให้สามารถอยู่รอดได้ เพื่อให้ผู้ปกครองในชุมชน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก รวมทั้งนักเรียนไม่ต้องเดินทางไกลไปศึกษาในตัวเมือง จึงอาศัยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ช่วยเสริมเติมเต็มในส่วนที่ขาดแคลนหรือ

ไม่เพียงพอสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ หรือภูมิปัญญา เครือข่ายเหล่านี้ได้เข้ามาช่วยสร้างโอกาสและพลิกฟื้นคุณภาพการศึกษาให้แก่นักเรียน โดยมีเครือข่ายด้านการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาพอชนด้าน เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษารั้วเผือก เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากลองโด ศูนย์เรียนรู้ทำไม้ยาว องค์การบริหารส่วนตำบลด่านมะขามเตี้ย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลด่านมะขามเตี้ย วัดท่าแย้ เจริญธรรม เป็นต้น

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนพ่อง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนพ่อง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร) ชุมชนตำบลไถว้อ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและเป็นป่าที่องค์กรยูเนสโก (UNESCO) ประกาศให้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เมื่อ พ.ศ. 2534 และมีมติคณะรัฐมนตรีประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษทางวัฒนธรรม เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีลักษณะเฉพาะในการดำเนินชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม และถึงแม้พื้นที่ของชุมชนสะเนพ่องจะได้รับการยกย่องว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ระดับโลก มีน้ำตกสาละวะและลำน้ำกาสะ แต่ขณะเดียวกันความเป็นพื้นที่พิเศษเช่นนี้ก็ทำให้เงื่อนไขด้านการพัฒนาเกิดขึ้นได้ยาก นอกจากประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการเกษตร เดิมเน้นปลูกพืชเพื่อการค้าขายเท่านั้น แค้ว้าวเข้าสู่วิถีชีวิตแบบทุนนิยม การใช้สารเคมี เพื่อเร่งผลผลิต การปลูกพืชไม่หลากหลาย ซึ่งกระทบกับวิถีชีวิตเดิมที่มีระบบการปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้พืชท้องถิ่นที่มีคุณค่า เช่น พริกกะเหรี่ยง ข้าว ยาสูบ เผือก เครื่องเทศ และรายได้ในพื้นที่ก็ลดลงไปด้วย

ในด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นทางการในบ้านสะเนฟ่อง มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสุนทรเวช สังกัดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1 ซึ่งจัดการศึกษาถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนั้นเด็กและเยาวชนในพื้นที่จำเป็นต้องเดินทางลงไปเรียนหนังสือยังพื้นที่นอกชุมชน ซึ่งการเดินทางลำบากและมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้มีเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งหลุดออกจากระบบการศึกษา เมื่อคนในชุมชนเริ่มเห็นปัญหาจึงได้มีการรวมตัวกันก่อตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนฟ่อง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร)” จัดทะเบียนเป็นศูนย์การเรียนรู้โดยองค์กรชุมชนตามมาตรา 12 ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้สิทธิแก่ชุมชนสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ศูนย์การเรียนรู้จึงจัดให้มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม 2557 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 (สพม.8) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้จัดการเรียนรู้ ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และใช้ “Problem-based Learning : PBL” ในการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีฐานะยากจนและไม่มีสัญชาติให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพิ่มทางเลือกที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน ให้ความรู้ความเข้าใจกับคนพื้นที่ตั้งแต่รุ่นเยาวชนให้มีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันกับป่าได้ เน้นหลักสูตรของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของวิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร เช่น ภาษากะเหรี่ยง การทอผ้ากะเหรี่ยง การจักสาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพัฒนาอาชีพเพื่อให้คนในชุมชนรู้ถึงรากเหง้าของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ ตลอดจนสร้างความตระหนักถึงถิ่นเกิดอีกด้วย

ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนฟอง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร) มีการวางแผน ออกแบบกิจกรรมและดำเนินงานตามแผน โดยการมีส่วนร่วมจาก ครู นักเรียนผู้ปกครอง และชุมชน มีการพัฒนาตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการปรับปรุง แก้ไขงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามความต้องการของหลักสูตร และบริบทสถานศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สื่อการเรียนรู้ติดตามและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหา ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อการจัดกระบวนการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนฟอง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวมโดยชุมชนทำให้ชุมชนสามารถสืบสานการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมชุมชนให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ การเรียนรู้ฝึกทักษะพื้นฐานการใช้ชีวิตในครอบครัวควบคู่ไปกับการเรียนรู้วิชาพื้นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชุมชน โดยเน้นผู้เรียนเป็นหลัก การสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ใช้ความคิดตนเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถสร้างความรู้ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองและนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยมีครูเป็นผู้วางแผนร่วมกับผู้เรียน นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง และสภาพท้องถิ่นของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ชุมชนที่ชาวสะเนฟองได้ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สืบทอด ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความเชื่อ และเอกลักษณ์ของชุมชนให้แก่ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น

ดังนั้น ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของจังหวัดกาญจนบุรี มีโรงเรียนบ้านท่าไต้เป็นตัวแทนของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นทางการที่สามารถหลีกเลี่ยงวิกฤติจากโรงเรียนที่ใกล้จะถูกยุบให้กลายเป็นโรงเรียนชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเน่พ่อง (วิถีกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร) เป็นตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่สามารถจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนได้เรียนและตอบสนองต่อวิถีชีวิต ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ได้อย่างกลมกลืนและมีประสิทธิภาพ

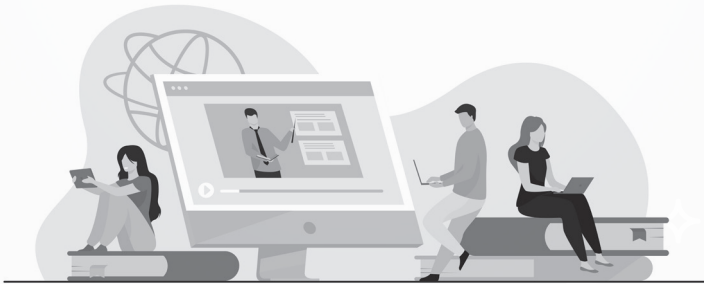

3.1.5 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้

ประเด็น	แนวคิด
แผนการทำงานของจังหวัด/ อบจ./ อำเภอ/ อบต./ องค์กรอื่น	1. ระดับสถานศึกษาควรจัดทำแผนจัดการองค์ความรู้และพัฒนาโครงสร้างกลไกอย่างเหมาะสม 2. จังหวัดควรสร้างการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ นำหลักการ และเป้าหมายการศึกษาของชาติเป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามบริบทของชุมชน 3. หน่วยงานแต่ละหน่วยควรบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันบนเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน 4. ควรมีหลักสูตรวิชาชีพ และหลักสูตรท้องถิ่น 5. สนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาคน 6. สถานศึกษาแต่ละระดับ จัดการศึกษาตามภารกิจอย่างมีคุณภาพ โดยมีการประสานกับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การศึกษาของจังหวัด 7. องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในพื้นที่ องค์กรชุมชนให้ความร่วมมือ องค์กรเอกชนสนับสนุน ทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน ในทุกระดับ มีการติดตามและประสานนโยบายและงบประมาณ 8. สถานศึกษามีแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น มีการคัดเลือกครูผู้บริหารสถานศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและบริบทพื้นที่ 9. องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความสนใจในการพัฒนาการศึกษามากขึ้น และมีเครือข่ายการทำงานโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ประเด็น	แนวคิด
แนวคิดในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วม	1. ใช้กลไก 5 พลังในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กิจกรรมนำร่อง การสื่อสาร และการประสานงานที่มีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 2. การทำงานขับเคลื่อนต้องปฏิบัติจริง ด้วยหัวใจที่เสียสละ และมีความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง 3. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเชื่อมประสานติดตาม ประเมิน และเสนอแนะความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 4. มีหน่วยงานที่มีความเป็นกลางในการขับเคลื่อน 5. มีการขับเคลื่อนและรวมพลังที่เป็นเอกภาพ ทั้งส่วนนโยบาย การจัดการ และการปฏิบัติ 6. ทุกภาคส่วนเป็นกลไกความร่วมมือในการขับเคลื่อนตามความสามารถ ศักยภาพ และบทบาทหน้าที่ของตนหรือหน่วยงาน 7. มีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็น และร่วมลงมือปฏิบัติ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่
กระบวนการที่ได้ดำเนินการแล้ว	1. การเชื่อมโยงเครือข่ายสภาคการศึกษาและจัดทำข้อเสนอด้านการศึกษา 2. การร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่การทำงานในทหุมิติด้วยการเชื่อมโยง และหลอมรวมการขับเคลื่อนสู่คุณภาพของคนเมืองกาญจน์ 3. การเกิดกระบวนการการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้จากกระบวนการการทำงาน 4. การเปิดเวทีการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตำบลและจังหวัด 5. การเสนอข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม 6. การมีข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาและการเรียนรู้ต่อจังหวัด 7. การประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตของคนเมืองกาญจน์ และการจัดการโรงเรียนนวัตกรรม 8. การเกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน โดยทุกองค์กรมีความร่วมมือและสนับสนุนตามศักยภาพของตน มีเวทีพูดคุยทำความเข้าใจ และมองหาจุดหมายร่วมกัน

ประเด็น	แนวคิด
ปัญหาและอุปสรรค	1. ภาครัฐมักมีกรอบการทำงานที่แข็งตัว และยังไม่เปิดรับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นเท่าที่ควร ทำให้เกิดการขาดความเชื่อมั่นของภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคม 2. การขาดความเข้าใจว่าการศึกษาจะต้องทำด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน 3. ควรให้มีหน่วยงานกลางดำเนินการขับเคลื่อนในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด 4. การจัดเวทีการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้เรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5. หน่วยงานราชการที่กำกับระบบบริหารงบประมาณต้องกระจายอำนาจการบริหาร เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้พ้นจากความยากจน 6. กฎหมายบางฉบับเป็นอุปสรรคทำให้การพัฒนาไม่บรรลุเป้าหมาย และควรเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน 7. การขับเคลื่อนยังไม่ได้นำไปสู่การเป็นนโยบายและการบริหารจัดการ 8. นโยบายของรัฐและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ของรัฐไม่ต่อเนื่อง และรัฐจะต้องเข้าใจชุมชนและท้องถิ่น ต้องไว้วางใจ ต้องเปิดโอกาส ต้องสนับสนุนให้พื้นที่ร่วมเป็นเจ้าของในการดำเนินการด้านการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ 9. เพิ่มบทบาทหน้าที่และอำนาจในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินสถานศึกษา 10. ต้องส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีศักยภาพการทำงานร่วมกันมากขึ้น

3.2 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดชัยภูมิ

3.2.1 บริบทพื้นที่

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจังหวัดชัยภูมิ มีแกนนำ คือ “สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ” (สรช.) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2556 และได้เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมาอย่างต่อเนื่อง มุ่งขับเคลื่อนให้คนชัยภูมิเป็น “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” และเสริมแรงขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อตอบสนองความเป็นจิตสาธารณะให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ พร้อมสร้างกระบวนการและสร้างกลุ่มเครือข่ายการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิให้เข้าใจในการดำเนินชีวิตเพื่อรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3.2.2 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เป้าหมายการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของจังหวัดชัยภูมิ เน้นให้ทุกภาคส่วนของจังหวัด ทั้งภาครัฐ เอกชน NGO เยาวชน ทุกสาขาอาชีพเป็นเจ้าของการศึกษาร่วมกัน ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องการศึกษา เกิดการเชื่อมโยง ไม่แยกส่วน ออกแบบทำโมเดลการศึกษา พาครอบครัวมาร่วมคิด เอาความต้องการของท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง นำจุดเด่นด้านวัฒนธรรมและศาสนา มาผนวกกับการเรียนรู้ด้านอาชีพ ทักษะชีวิต โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชัยภูมิเพื่อให้คนชัยภูมิ “เป็นคนดี มีปัญญา พึ่งพาตัวเองได้” โดยมีจังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก โดยมีเป้าหมายดังนี้

1) ให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาเด็กและรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนอย่างแท้จริง มีพื้นที่แสดงออกถึงการมีสิทธิมีเสียง เปิดโอกาสและมีเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและมีโอกาสเลือกรูปแบบการศึกษาได้เอง มีการผลักดันที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานในปัจจุบัน

2) ให้กระจายอำนาจการศึกษาให้ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ให้คนในพื้นที่ประชาชนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาระดับพื้นที่ไม่สามารถเลือกนักเรียนได้จึงได้นักเรียนที่มีความหลากหลาย มีปัญหาพื้นฐานครอบครัว และต้องจัดการคุณภาพชีวิตของตนเอง

3) สร้างเด็กชัยภูมิให้เป็นคนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมคุณภาพ คุณธรรม คุณประโยชน์

4) แก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาตกต่ำ ครูไม่แสวงหาความรู้ใหม่มาสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ ไม่เต็มที่ในการสอน ผลผลิตทางการศึกษาไม่เป็นที่ยอมรับ และการจัดการไม่เป็นเอกภาพแยกส่วนกัน

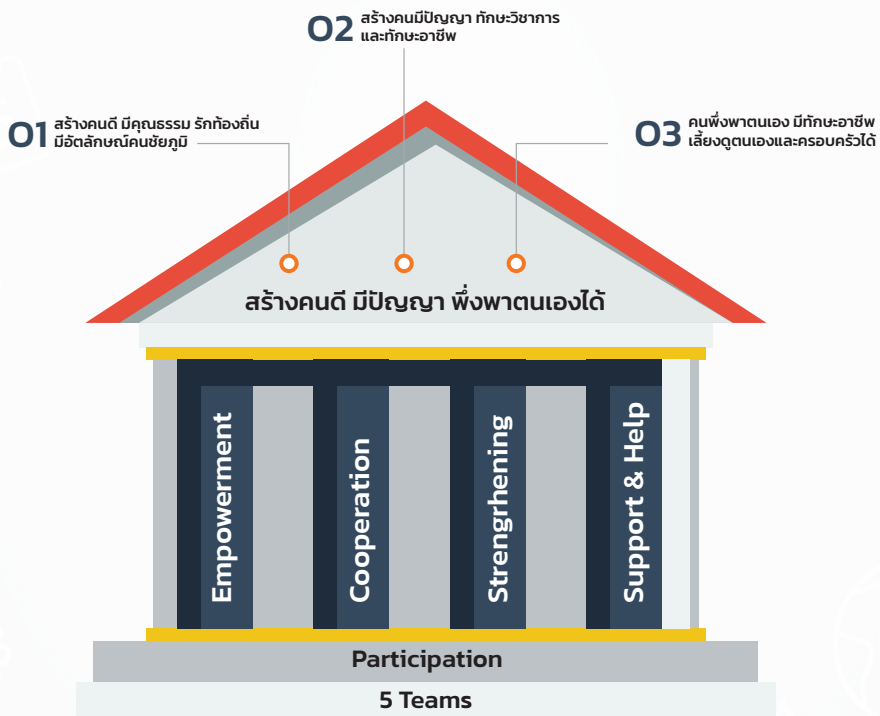
5) ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางการศึกษาพื้นที่ใกล้-ไกลตัวเมือง ให้สถานศึกษามีความเท่าเทียมกัน งบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็กที่เพียงพอ มีสถานศึกษาที่ทำงานร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมร่วมกัน

6) แก้ไขปัญหาเทคโนโลยีที่มีบทบาทและส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากเกินไป และพฤติกรรมของครูที่เปลี่ยนไป

7) พัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะครูให้มีความรู้ มีจิตสำนึกและจิตวิญญาณ ความเป็นครู และลดภาระงานอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นของครูและมีหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิต

3.2.3 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมาย พัฒนาคนให้เป็น “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” ด้วยกลไก 5 นักขับเคลื่อน บน 4 เสาหลัก คือ การเพิ่มอำนาจ (Empowerment) การสร้างความร่วมมือ (Cooperation) ความเข้มแข็ง (Strengthening) และการสนับสนุนและการช่วยเหลือ (Support & Help) โดยมีรากฐาน คือ การมีส่วนร่วมและความสามัคคีของพื้นที่ และฐาน 5 teams หมายถึง ทีม 5 นักขับเคลื่อนที่เข้มแข็งและเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน รองรับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมได้ ซึ่งสามารถประมวลเป็นภาพยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ของจังหวัดชัยภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 8 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลผลิต	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการและค่าเป้าหมาย
O1: คนดี (chaiyaphum good)	- ผู้เรียนมีคุณธรรม - ผู้เรียนมีอัตลักษณ์คนชัยภูมิ - ผู้เรียนมีความรักท้องถิ่น	• สรช.	S1: การเพิ่มอำนาจ	AC1: มีผู้แทนอยู่ในคณะกรรมการต่าง ๆ	จำนวนคณะฯ ที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคนดี
			S2: ความร่วมมือ	AC1: แสวงหาความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม AC2: พื้นที่กิจกรรม	- จำนวนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
			S3: การเพิ่มความเข้มแข็ง	AC3: การหาทุนและเงินบริจาค AC4: เจ้าภาพร่วม CBAC/ กศน./เทศบาล/อปท./ ฯลฯ	- จำนวนทุน - จำนวนครั้งที่จัดประชุม สรช.
			S4: การสนับสนุนและช่วยเหลือ	AC3: การหาทุนและเงินบริจาค	จำนวนผู้ได้รับทุน

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลลัพธ์	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัด แผนปฏิบัติการ และ ค่าเป้าหมาย
O2: มีปัญญา (intellectual people)	- ผู้เรียนมีทักษะทางวิชาการ - ผู้เรียนมีทักษะชีวิต	• สรช.	S1: การเพิ่มอำนาจ	AC1: มีผู้แทนอยู่ในคณะกรรมการต่าง ๆ	จำนวนคณะฯ ที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรม พัฒนาการเรียนรู้/วิชาการ
			S2: ความร่วมมือ	AC1: แสวงหาความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม AC2: พื้นที่กิจกรรม	- จำนวนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
			S3: การเพิ่มความเข้มแข็ง	AC3: การหาทุนและเงินบริจาค AC4: เจ้าภาพร่วม CBAC/กศน./เทศบาล/อปท./ ฯลฯ	- จำนวนทุน - จำนวนครั้งที่จัดประชุม สรช.
			S4: การสนับสนุนและช่วยเหลือ	AC3: การหาทุนและเงินบริจาค	จำนวนผู้ได้รับทุน

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลลัพธ์	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัด แผนปฏิบัติการ และ ค่าเป้าหมาย
O3: พึ่งพาตนเองได้ (sufficiency people)	- ผู้เรียนมีทักษะอาชีพ - ผู้เรียนมีอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว	• สรช.	S1: การเพิ่มอำนาจ	AC1: มีผู้แทนอยู่ในคณะกรรมการต่าง ๆ	จำนวนคณะฯ ที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ
			S2: ความร่วมมือ	AC1: แสวงหาความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม AC2: พื้นที่กิจกรรม	- จำนวนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
			S3: การเพิ่มความเข้มแข็ง	AC3: การหาทุนและเงินบริจาค AC4: เจ้าภาพร่วม CBAC/กศน./เทศบาล/อปท./ ฯลฯ	- จำนวนทุน - จำนวนครั้งที่จัดประชุม สรช.
			S4: การสนับสนุนและช่วยเหลือ	AC3: การหาทุนและเงินบริจาค	จำนวนผู้ได้รับทุน

3.2.4 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล

การศึกษาในครั้งนี้ นักขับเคลื่อนในพื้นที่ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิได้เลือก “โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ” จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี) โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา) โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรางค์กู่วิทยาคาร) โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ในฐานะกลุ่มโรงเรียนในเมือง สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้นแบบและตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล

เทศบาลเมืองชัยภูมิเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2579 เดิมมีพื้นที่ความรับผิดชอบเพียง 2.88 ตารางกิโลเมตร ต่อมาปี พ.ศ. 2536 ได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลขยายเขตเทศบาลจากเดิม เป็นพื้นที่ความรับผิดชอบ 30.78 ตารางกิโลเมตร เทศบาลเมืองชัยภูมิตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัด มีหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน สถานศึกษา ฯลฯ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภูมิภาค มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะเอียงลาดไปทางทิศใต้ เทศบาลเมืองชัยภูมิประกอบด้วย 25 ชุมชน 20,764 ครัวเรือน ประชากรรวม 35,901 คน อาชีพหลักของประชากร ได้แก่ รับจ้างทั่วไปรับราชการ และค้าขาย

ด้านการศึกษา มีกองการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบ ประกอบด้วย 4 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายแผนงานและโครงการ 2) ฝ่ายบริการการศึกษา 3) ฝ่ายส่งเสริมการศึกษาฯ และ 4) ฝ่ายศึกษานิเทศก์ โดยเทศบาลเมืองชัยภูมิ จัดการศึกษาใน 3 รูปแบบ ได้แก่

1) การศึกษาในระบบ ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดจำนวน 4 แห่ง ได้แก่

- โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี)

เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลศึกษา - ประถมศึกษาปีที่ 6

- โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา)

เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลศึกษา - มัธยมศึกษาปีที่ 3

- โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรangkู่วิทยาคาร)

เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลศึกษา - ประถมศึกษาปีที่ 6

- โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ)

เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลศึกษา - มัธยมศึกษาปีที่ 3

2) การศึกษานอกระบบ ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง รวมถึงการดูแลช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนและเด็กด้อยโอกาสในเขตเมือง

3) การศึกษาตามอัธยาศัย จัดการศึกษาที่บูรณาการกีฬานันทนาการ ซึ่งมีศูนย์เยาวชนเทศบาลเมืองชัยภูมิเป็นสถานที่จัดกิจกรรม

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี) โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา) โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรangkู่วิทยาคาร) โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ได้ดำเนินการบริหารงานโดยใช้ “**โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น**” (School Base Management for Local Development ; SBMLD) ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีแผนงานในการพัฒนากำลังคนของท้องถิ่น ตามบริบทของสถานศึกษาและตามความต้องการของเด็ก เยาวชน และประชาชน ในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละโรงเรียน โดยการจัดการโรงเรียนในระบบ 4 โรงเรียน ในลักษณะเครือข่ายร่วมรับผิดชอบ (co-responsibility network) บนบริบทที่แตกต่างกัน แต่ดูแลผู้เรียนในเขตเทศบาลร่วมกัน ดังนี้

ประเด็น	เทศบาล 1	เทศบาล 2	เทศบาล 3	เทศบาล 4
วิสัยทัศน์	มุ่งจัดการศึกษา ตลอดชีวิตครอบคลุม ทุกระบบสร้าง คุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา เน้นการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมพัฒนา ผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรมน้อมนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณธรรมนำความรู้ คู่ความเป็นไทย ใส่ใจ สิ่งแวดล้อมพร้อม ดำรงชีวิตอย่าง พอเพียง	จัดการศึกษาให้ ผู้เรียนมีคุณภาพ มีวินัยใฝ่คุณธรรม บริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน ยึดตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	โรงเรียนปลูกฝัง คุณธรรม นำวิชาการ ก้าวหน้าเทคโนโลยี กีฬาเด่น มีความ พอเพียง เรียนรู้ ตลอดชีวิต
ระดับชั้นที่ จัดการศึกษา	อ.1-อ.3 ป.1-ป.6	อ.1-อ.3 ป.1-ป.6 ม.1-ม.3	อ.1-อ.3 ป.1-ป.6	อ.1-อ.3 ป.1-ป.6 ม.1-ม.3
จำนวนผู้เรียน (คน)	735	190	122	686
จำนวน ห้องเรียน	20	13	9	18
พื้นที่ (โดย ประมาณ)	4 ไร่ 1 งาน	3 ไร่ 41 ตร.วา	1 ไร่ 3 งาน	12 ไร่
อัตลักษณ์	-	ไหว้งามตามแบบไทย	ความพอเพียง	ยิ้มง่าย ไหว้สวย

โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี) ตั้งอยู่ที่ถนนโนนม่วง ตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2465 เดิมชื่อ “โรงเรียนศิริราชวรวิทยานารี” ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัด จัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สร้างคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา) ตั้งอยู่ที่ 165 ถนนเมืองเก่า ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2482 เดิมชื่อ “โรงเรียนเทศบาล 3 (วัดกลางเมืองเก่า)” ใช้ศาลาการเปรียญวัดกลางเมืองเก่าเป็นอาคารเรียน และเมื่อปี พ.ศ. 2487 โอนย้ายไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 โอนกลับมาสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ จึงใช้ชื่อเป็น “โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา)” และได้ย้ายมาอยู่ในสถานที่ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2509 จัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ คู่ความเป็นไทย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม พร้อมดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีทักษะชีวิตสร้างงาน สร้างอาชีพสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรางค์กุวิทยาการ) ตั้งอยู่ที่ถนนบรรณาการ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ เป็นสถานศึกษาพอเพียง จัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่

โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ตั้งอยู่ที่ชุมชนหนองบ่อ ถนนหลุทัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จัดการศึกษาปลูกฝังคุณธรรม นำวิชาการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนธรรมดาเพื่อคนธรรมดา ที่ไม่ธรรมดา มีชุมชนหรือทักษะอาชีพที่เป็นงานหัตถศิลป์ สามารถส่งเสริมในฐานะ “Craft of people”

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลทั้ง 4 แห่งถือเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะ “เครือข่ายความร่วมมือรับผิดชอบ” (Co - Responsibility Network) บนบริบทที่แตกต่างกันซึ่ง “เป็นสถานศึกษาคุณภาพของท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่น” พื้นที่กลางด้านการเรียนรู้เพื่อป้องกันผู้เรียนหลุดออกนอกระบบและร่วมดูแลผู้เรียนทั้งในและนอกเขตเทศบาลอย่างเข้มแข็งบนความร่วมมือของทุกภาคส่วน

3.2.5 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้

ประเด็น	แนวคิด
แผนการทำงานของจังหวัด/อบจ./อำเภอ/อบต./องค์กรอื่น	1. การส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกับหลายภาคส่วน ไม่ใช่เฉพาะภาครัฐด้วยกันเอง จึงจะสามารถสะท้อนปัญหาจากปัจเจกบุคคลได้อย่างชัดเจน 2. ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีผู้แทนจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาเป็นกรรมการ และมีบทบาทในการกำกับดูแลการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้ชุมชนครอบครัวมีส่วนร่วมโดยจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน 3. จังหวัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ปรับนโยบายให้เข้ากับจังหวัดของตัวเอง กระจายอำนาจ และการจัดการศึกษาให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน 4. จัดทำหลักสูตรตามความถนัดของผู้เรียน และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 5. สถานศึกษาจัดการเรียนตามที่รัฐกำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 6. มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และบริบทของท้องถิ่น 7. การจัดการเรียนรู้ในเชิงประเด็น เพื่อเสริมสร้างการทำงานของกลุ่มเป้าหมายโดยไม่ทับซ้อนกัน

ประเด็น	แนวคิด
แนวคิดในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วม	1. ควรมีแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้สะท้อนและนำเสนอปัญหาที่พบให้แก่ผู้มีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหา 2. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในพื้นที่ 3. ให้ชุมชนมีบทบาทช่วยเหลือครอบครัว และส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้แนวคิดที่คำนึงถึงประโยชน์ต่อเด็กและผู้เรียนเป็นที่ตั้ง 4. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัวในการพัฒนาคน 5. จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของทุกพื้นที่ 6. ประชุมระดมความคิดเห็นลงมือปฏิบัติ เสนอแนะ ประเมินผล เพื่อแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ 7. จัดตั้งเครือข่ายการศึกษา มีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่ โดยกำหนดสัดส่วนของการทำงาน ส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจนครอบคลุม 8. กำหนดกรอบและวางแผนการพัฒนาสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนสามารถติดตามและประเมินผลได้ 9. กำหนดยุทธศาสตร์และมีกลไกประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ชัดเจน
กระบวนการที่ได้ดำเนินการแล้ว	1. ดำเนินการภายใต้แนวคิด “คนดีมีปัญญาพึ่งพาตนเองได้” การศึกษาพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาชีวิต 2. ยังมีหลายภาคส่วนยังไม่เกิดการตระหนักของการแก้ปัญหาและการดำเนินงาน 3. ดำเนินการจากปัญหาที่มีการรับรู้ร่วมกัน ผู้แทนจากหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ลงพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง 4. กระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงตรวจสอบร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัด ศักยภาพ และความสนใจ 6. มีหน่วยงานต้นสังกัดที่กำหนดนโยบายและประสานงานกับจังหวัดและองค์กรปกครองท้องถิ่น 7. ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อกำหนดประเด็นและวางแผนการขับเคลื่อน นำไปสู่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ประเด็น	แนวคิด
ปัญหาและอุปสรรค	1. การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของทุกภาคส่วนที่เป็นผู้ขับเคลื่อนและตระหนักถึงปัญหาอย่างแท้จริง 2. ขาดความต่อเนื่องของงบประมาณสนับสนุนสภาพส่งเสริมการเรียนรู้ และไม่มีกฎหมายรองรับการจัดตั้งสภาพส่งเสริมการเรียนรู้ 3. โรงเรียนควรเชิญผู้ปกครองและนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมีการประชุมสัมมนาหรือจัดงานพัฒนาชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง 4. โรงเรียนไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง 5. ภาครัฐไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร และมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับสภาพส่งเสริมการเรียนรู้ (สรช.) น้อย 6. สังคมไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หน่วยงานการศึกษาของรัฐบางแห่งยังยึดติดเรื่องสิทธิประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป 7. อำนาจหน้าที่และระเบียบกฎหมายที่เป็นอุปสรรคและไม่สอดคล้องกัน 8. ปัญหางบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึง 9. ไม่มีหลักสูตรหรือแนวทางในการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน 10. ขาดเอกภาพในการทำงาน ไม่มีการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาค ท้องถิ่นเกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา 11. ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในระดับสถานศึกษา

3.3 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จังหวัดพังงา

3.3.1 บริบทพื้นที่

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจังหวัดพังงา มีแกนนำ คือ “คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาจังหวัดพังงา” ร่วมกับภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา มุ่งขับเคลื่อน “การจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข” สร้างพลัง เชื่อมบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ สร้างการรับรู้ให้คนในจังหวัด และเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนต่อไป มีกองทุนพร้อมให้น้องได้เรียน ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นกองทุนขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้านสุนทรียศาสตร์

3.3.2 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จังหวัดพังงา อยู่ในระหว่างการผลักดันและมีเป้าหมายเพื่อการจัดตั้งเป็น “**สภาการศึกษาจังหวัด**” โดยมีสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นองค์กรกลางทำหน้าที่ เชื่อมโยงและประสานกับจังหวัดพังงาในการร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงผลักดันให้เกิดสมัชชาหรือสภาการศึกษาจังหวัดพังงา เพื่อเป็นกลไกช่วย พัฒนาการศึกษาระดับพื้นที่ที่สามารถตอบสนองวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวพังงา ทั้งนี้ จังหวัดพังงามีความพร้อมในการร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกัน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น ขยายโอกาส การเข้าถึงการศึกษาในทุกระดับ เป็นการส่งเสริมการกระจายอำนาจจัดการศึกษาสู่ ท้องถิ่น สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนา ระบบการศึกษาครอบคลุมทุกระดับทั้งการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และการศึกษา ตามอัธยาศัย โดยมุ่งเป้าไปที่การร่วมออกแบบระบบการศึกษาสร้างสรรค์ให้เป็น “**รูปแบบหรือโมเดลความสุขแห่งการเรียนรู้ (Happiness Learning)**” สร้างความสุข แก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ได้เรียนวิชาที่ชอบตามความถนัดในรูปแบบ “**โรงเรียนแห่ง ความสุข**” (Happy School) โดยเชื่อมั่นว่า

**“สุนทรียศาสตร์ที่มุ่งเน้นพัฒนา
ผู้เรียนด้านดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะ
จะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผล
ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น เป็นคนดี คนเก่ง
ที่มีความอ่อนโยนและใช้ชีวิตอย่างงดงาม”**

ดังนั้นจังหวัดพังงาจึงมีเป้าหมายดังนี้

- 1) การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาโดยมีทุกภาคส่วนร่วมในการวางแผน
ตั้งเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละ
กลุ่มเป้าหมาย
- 2) การศึกษามีทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัดพังงา การออกแบบการศึกษาที่เอื้อต่อ
ท้องถิ่นตรงตามความต้องการของท้องถิ่น และความยอมรับในผลผลิตและผลลัพธ์
ที่ออกมา
- 3) เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนต่าง ๆ ให้มากขึ้น
- 4) ส่งเสริมการเรียนรู้โดยปราชญ์ชาวบ้าน เรียนรู้ทักษะชีวิตที่จำเป็นและ
ทักษะอาชีพสอดคล้องกับวิถีชุมชนและลดชั่วโมงเรียนในห้องเรียน
- 5) จัดการศึกษาให้ตรงกับความสามารถของเด็ก และตรงกับความต้องการ
ด้านอาชีพ ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้
- 6) แก้ไขปัญหาด้านกรอบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบมี
ส่วนร่วมเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมากขึ้น
- 7) พัฒนาคนต้นแบบทางการศึกษา ทำให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
- 8) ปรับเปลี่ยนกรอบความคิด (mindset) จากการเน้นวิชาการเป็นการเรียนรู้
อย่างมีความสุข เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชอบ โดยการออกแบบการเรียนรู้ได้เลือกที่
ตนเองชอบ
- 9) สนับสนุนการศึกษานอกระบบ เพื่อประคับประคองเด็กเกรหรือเด็กที่มี
ปัญหาจากการไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ และป้องกันเด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษา
- 10) มีข้อมูลความต้องการของการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน
ด้านต่าง ๆ
- 11) พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความเป็นเลิศตามบริบทของตนเอง โดยไม่
จำเป็นต้องดำเนินการตามนโยบายกฎเกณฑ์จากส่วนกลางที่สร้างปัญหาให้กับโรงเรียน
- 12) มีพื้นที่กลางหรือแหล่งรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ภายในจังหวัดพังงา เช่น เด็ก
สนใจกีฬา ดนตรี คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เสมือนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (Learning
Community) ร่วมกัน

3.3.3 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมาย คือ “การเรียนรู้อย่างมีความสุข” (Learning Happiness) พัฒนาคนให้มี “สุขภาพ สุขใจ สุขจิตวิญญาณ” เป็นจุดเน้นการพัฒนาเพื่อให้ได้แก่นแท้คนพังงา 3 กลยุทธ์คือ (1) การจัดการทรัพยากรการศึกษา (Education resource) (2) การกล้าคิดกล้าตัดสินใจ (Autonomy) และ (3) การมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งได้สะท้อนตามข้อเสนอเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดปี 2564 ได้แก่ (1) “การเรียนรู้แนวใหม่” บนหลักสุนทรียศาสตร์ที่ตอบโจทย์คุณลักษณะของคนพังงา (2) “โรงเรียนคู่ท้องถิ่น” จัดการศึกษาได้ตามสาระความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ (3) “การศึกษาที่เติบโตและเป็นเลิศเฉพาะด้าน” บนกรอบความคิดทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น และ (4) “ทางเลือกการศึกษา นอกระบบที่หลากหลาย” ระบบสนับสนุน หลักสูตรเฉพาะทางที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีกระบวนการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การมองหาความสร้างสรรค์ (Seek creativity) (2) การมองหการปรับตัว (Seek adaptation) (3) การมองหาความร่วมมือ (Seek cooperation) และ (4) การมองหาสิ่งที่จำเป็นใหม่ (Seek requisition) ทั้งนี้ ลำต้นของต้นไม้ คือ “3 แก่นแท้คนพังงา” ได้แก่

“Pangnga Characteristics” ศักยภาพแฝงของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ และผู้คน (คนค้าขาย)

“Pangnga Culture” ประเพณี วัฒนธรรม

“Pangnga Manner” คนพังงาไม่ค่อยมากเรื่อง

สบาย ๆ ถ่อมตน อภัยภัยดี

ทั้งนี้ สามารถประมวลแนวคิดเป็นภาพยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ของจังหวัดพังงาได้ดังนี้

01 : การเรียนรู้ในแนวทางใหม่

- มีระบบคิดเหตุผล
- มีระบบคิดเชิงสุนทรีย์
- มีระบบคิดบนฐานท้องถิ่น

02 : โรงเรียนอยู่คู่ท้องถิ่น

- มีต้นแบบที่จะดำเนินการได้บนข้อจำกัด
- จัดการศึกษาได้ตามสาระความรู้
- เรียนรู้การประกอบอาชีพ

03 : การศึกษาที่เติบโตและมีชื่อเสียง

- เด็กมีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน
- กรอบความคิดทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น

04 : ทางเลือกการศึกษานอกกระบวนที่หลากหลาย

- การสนับสนุนการศึกษานอกระบบ
- จำนวนหลักสูตรเฉพาะทาง

สุขกาย สุขใจ สุขจิตวิญญาณ Learning Happiness Society

STAY AND
STRONG

GROWTH AND
GREAT

INNOVATION AND
AESTHETICS

NEW
APPROACHES

SEEK CREATIVITY
SEEK ADAPTATION
SEEK COOPERATION
SEEK REQUESTION

P1 : มองหาความสร้างสรรค์

- เก่ง อย่างสร้างสรรค์
- ดี อย่างสร้างสรรค์
- คิด อย่างสร้างสรรค์
- ทำอย่างสร้างสรรค์

คุณลักษณะ
ของคณพิ่งงาน
วัฒนธรรม
และอุปนิสัย

P2 : มองหาการปรับตัว

- ไม่พอ ทำให้พอ
- ไม่ไหว ทำให้ไหว

P3 : มองหาความร่วมมือ

- คบไกล
- คบมิตร

P4 : มองหาสิ่งจำเป็น

- มาตรฐานใหม่
- การขยาย/การทดแทน

PANGNGA
CHARACTERISTICS
PANGNGA CULTURE
PANGNGA MANNER

EDUCATION
RESOURCE

AUTONOMY

PARTICIPATION

S1 : การจัดการทรัพยากรการศึกษา

- การลดข้อจำกัดเชิงงบประมาณ
- การเพิ่มรายรับ-รายได้
- เศรษฐกิจแบ่งปัน
- เศรษฐกิจหมุนเวียน

S2 : การคิดกล้าตัดสินใจ

- ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น
- ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
- พื้นที่ว่างเพื่อการลองผิดลองถูก

S3 : การมีส่วนร่วม

- เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน-โรงเรียน-บ้าน
- สร้างพื้นที่และแหล่งรวมตัว
- การทำภารกิจของนักขับเคลื่อน
- การจัดการสารสนเทศ/วิจัย

ภาพที่ 9 ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลลัพธ์	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการและค่าเป้าหมาย
O1: การเรียนรู้ในแนวทางใหม่ (Innovation and Aesthetics)	- ผู้เรียนมีระบบคิดเหตุผล - ผู้เรียนมีระบบคิดเชิงสุนทรีย์ - ผู้เรียนมีระบบคิดบนฐานท้องถิ่น	P1: การมองหาความสร้างสรรค์ (seek creativity) - เก่ง อย่างสร้างสรรค์ - ดี อย่างสร้างสรรค์ - คิด อย่างสร้างสรรค์ - ทำ อย่างสร้างสรรค์	S1: การจัดการทรัพยากรการศึกษา	AC1: กิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ AC2: กิจกรรมเศรษฐกิจแบ่งปัน AC3: กิจกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียน	- จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
			S2: การคิดกล้าตัดสินใจ	AC1: กิจกรรมนำท้องถิ่น AC2: กิจกรรมได้ใจผู้เรียน AC3: กิจกรรมลองเล่น ๆ	- จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม - จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
			S3: การมีส่วนร่วม	AC1: กิจกรรมชุมชน-รร.บ้าน AC2: พื้นที่รวมตัว AC3: ฐานข้อมูลนักกิจกรรม	- จำนวนกิจกรรม - จำนวนพื้นที่กิจกรรม - ร้อยละความครบถ้วนข้อมูล

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลลัพธ์	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัด แผนปฏิบัติการและค่าเป้าหมาย
O2: โรงเรียนอยู่คู่ท้องถิ่น (Stay and strong schools)	• โรงเรียนมีทุนพอดำเนินการได้ต่อเนื่อง • โรงเรียนจัดการศึกษาได้ตามสาระความรู้ • ผู้เรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ	P2: การมองหาการปรับตัว (seek adaptation) • 3M ไม่พอทำให้พอ • รร.ไปไม่ไหวทำให้ไปต่อไหว	S1: การจัดการทรัพยากรการศึกษา	AC1: ข้อเสนอการจัดสรรงบประมาณ AC1: กิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ AC2: กิจกรรมเศรษฐกิจแข่งขัน AC3: กิจกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียน	• การจัดสรรงบประมาณที่ได้/ขาด • จำนวนรายได้ • จำนวนรายได้ • จำนวนรายได้
			S2: การคิดกล้าตัดสินใจ	AC1: กิจกรรมนำท้องถิ่น AC2: กิจกรรมได้ใจผู้เรียน AC3: กิจกรรมลองเล่น ๆ	• จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม • จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม • จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
			S3: การมีส่วนร่วม	AC1: กิจกรรมชุมชน-รร.บ้าน AC2: พื้นที่รวมตัว AC3: ฐานข้อมูลนักกิจกรรม	• จำนวนกิจกรรม • จำนวนพื้นที่กิจกรรม • ร้อยละความครบถ้วนข้อมูล

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลผลิต	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการและค่าเป้าหมาย
O3: การศึกษาที่เติบโตและมีชื่อเสียง (Growth and Great)	- ผู้เรียนมีความเป็นเลิศ เฉพาะด้าน - กรอบความคิดทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น *การเรียนรู้อย่างเป็นทางการ *การเรียนรู้ไม่เป็นทางการ	P3: การมองหาความร่วมมือ (seek cooperation) • คบไกล (กองทุน, มูลนิธิ) • คบมิตร (พื้นที่ใกล้เคียง)	S1: การจัดการทรัพยากรการศึกษา	AC1: กิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ AC2: กิจกรรมเศรษฐกิจแบ่งปัน AC3: กิจกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียน	- พันธมิตร/ผู้สนับสนุน - พันธมิตร/ผู้สนับสนุน - พันธมิตร/ผู้สนับสนุน
			S2: การคิดกล้าตัดสินใจ	AC1: กิจกรรมนำท้องถิ่น AC2: กิจกรรมได้ใจผู้เรียน AC3: กิจกรรมลองเล่น ๆ	- พันธมิตร/ผู้สนับสนุน - พันธมิตร/ผู้สนับสนุน - พันธมิตร/ผู้สนับสนุน
			S3: การมีส่วนร่วม	AC1: กิจกรรมชุมชน-รร.บ้าน AC2: พื้นที่รวมตัว AC3: ฐานข้อมูลนักกิจกรรม	- พันธมิตร/ผู้สนับสนุน - พันธมิตร/ผู้สนับสนุน - ร้อยละความครบถ้วนข้อมูล

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์	เป้าหมายผลผลิต	Process power	กลยุทธ์	แผนปฏิบัติการ (ส่งเสริม/พัฒนา)	ตัวชี้วัด แผนปฏิบัติการและการค่าเป้าหมาย
O4: ทางเลือกการศึกษาที่นอกกรอบที่หลากหลาย (New Approaches)	• การสนับสนุนการศึกษา นอกระบบ • หลักสูตร เฉพาะทาง/วิชาชีพ	P4: การมองหาสิ่งจำเป็น (seek requisition) • มาตรฐานต่าง ๆ • การชดเชย/การทดแทน	S1: การจัดการทรัพยากรการศึกษา	AC1: กิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ AC1: กิจกรรมเศรษฐกิจแบ่งปัน AC1: กิจกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียน	• พუნสำหรับเด็ก กลับเข้าเรียนในระบบ/นอกระบบ/ตามอัธยาศัย
			S2: การคิดกล้าตัดสินใจ	AC1: กิจกรรมนำท้องถิ่น AC2: กิจกรรมได้ใจผู้เรียน AC3: กิจกรรมลองเล่น ๆ	• ความสอดคล้องกับมาตรฐาน/เกณฑ์ประเมินต่าง ๆ
			S3: การมีส่วนร่วม	AC1: กิจกรรมชุมชน-บ้าน AC2: พื้นที่รวมตัว AC3: ฐานข้อมูลนักกิจกรรม	• จำนวนเด็ก/ผู้เรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรม

3.3.4 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล

การศึกษาในครั้งนี้นักขับเคลื่อนในพื้นที่ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิได้เลือก “โรงเรียนบ้านตากแดด” ในฐานะโรงเรียนขนาดเล็กเป็นตัวแทนของการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ

โรงเรียนบ้านตากแดด

โรงเรียนบ้านตากแดด ตั้งอยู่เลขที่ 99/3 ม.2 ถนนตากแดด-ปากอ ตำบลตากแดด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา มีเนื้อที่ 20 ไร่ 1 งาน 56 ตารางวา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา จัดการศึกษาภาคบังคับ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ

ตามมาตรฐานภายใต้การมีส่วนร่วมบน

พื้นฐานแห่งความรับผิดชอบต่อสังคม

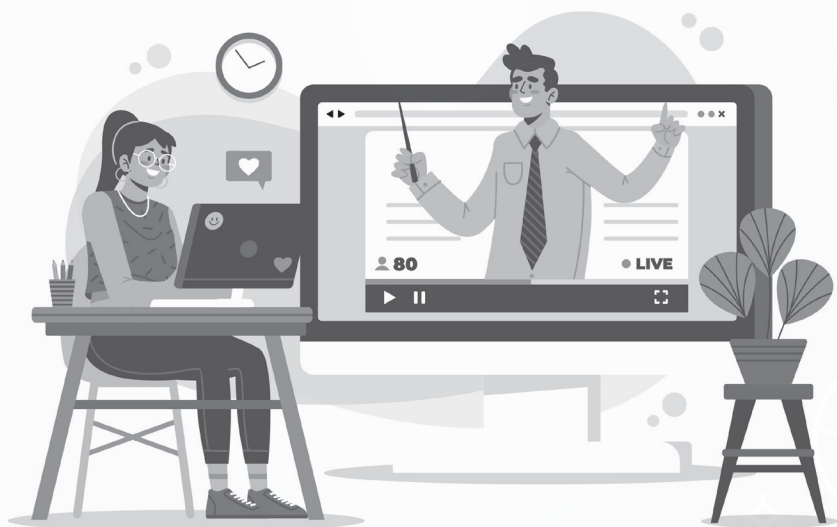
โดยจัดการศึกษาระดับอนุบาล -

โรงเรียน
ประชารัฐ

ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 70 คน โดยมีครูจำนวนทั้งสิ้น 5 คน โรงเรียนบ้านตากแดด เข้าร่วมเป็นโรงเรียนประชารัฐของ “CONNEXT ED” โดยการสนับสนุนของ “บริษัทในเครือเซ็นทรัล (Central Group)” เมื่อปี พ.ศ. 2560 และการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (ข้าวไรด์ดอกข่า) ในปี พ.ศ. 2562 ทำให้ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกข้าวไรด์ 4 – 5 ไร่ และส่งผลิตภัณฑ์ไปยังห้างสรรพสินค้าในเครือ “Central Group” จำนวนมากถึง 400 – 500 กิโลกรัม รวมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจากบริษัท ทรูคอปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ตลอดจนเป็นสถานศึกษาพอเพียงและสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) และมีการจัดฐาน การเรียนรู้ต่าง ๆ อีกด้วย โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและการมีส่วนร่วมของชุมชน การที่ชุมชน และผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพื่อสนับสนุนและต่อยอดการพัฒนานวัตกรรม ส่งผลให้ข้าวไรด์ดอกข่าเป็นผลิตภัณฑ์ประจำโรงเรียนตามโครงการ 1 โรงเรียน 1 อาชีพ 1 ผลิตภัณฑ์

อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนบ้านตากแดดจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กและขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา จึงแสวงหาแนวทางในการเชื่อมโยงสถานศึกษากับชุมชนและสังคมภายนอก โดยใช้รูปแบบ 3C ได้แก่ “C-Connection” การมีส่วนร่วมและเชื่อมต่อกับภายนอก “C-Change” การเปลี่ยนแปลงและ “C-Completion” การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของโรงเรียนกับภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน รูปแบบดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนบ้านตากแดดสามารถจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ให้คุณค่ากับเด็กที่มีความสามารถแตกต่างหลากหลายกลายเป็นโรงเรียนแห่งความสุข นักเรียนมีจิตใจที่ดิ้นรนบน “อัตลักษณ์ของพังงา” ที่เติบโตพร้อม กับนิเวศการเรียนรู้และธรรมชาติที่โอบล้อมรอบตัว ทำให้ผู้เรียนมี “Growth heart”, “Smart body” และ “Smooth thinking” ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดและบริบทพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

3.3.5 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้

ประเด็น	แนวคิด
แผนการทำงาน ของจังหวัด/อบจ./ อำเภอ/อบต./ องค์กรอื่น	1. ทุกองค์กรควรนำข้อมูลมาวางแผนร่วมกัน โดยข้อมูลจะต้องให้ครอบคลุมบริบททุกด้าน และเป็นความต้องการที่ชัดเจนตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ และประสานความร่วมมือกันในทุกระดับ 2. กำหนดเป้าหมายของจังหวัดให้ชัดเจน มีแผนการทำงานที่เป็นรูปธรรม 3. เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวก และเปิดโอกาสของการมีส่วนร่วม 4. กำหนดแนวทางเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีตัวชี้วัดในการประเมินผลในทิศทางเดียวกัน และต้องมีรูปแบบในทุกระดับตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติ การติดตาม ตลอดจนผลงานที่เกิดขึ้น 5. กำหนดเป้าหมายร่วมกันเฉพาะจังหวัดพังงา ตั้งคณะทำงานในแต่ละด้านตามลักษณะงาน สร้างระบบการศึกษาแบบเชื่อมโยงและต่อเนื่อง มองภาพเดียวกัน มีแผนงานที่ยืดหยุ่น ตรงประเด็น และไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย 6. มีการวางแผนร่วมกันเป็นโครงการต่าง ๆ ร่วมกันต่อเนื่องทุกปี 7. มีการประชุมแผนส่งเสริมความต้องการของเยาวชน การศึกษาเพื่อให้มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเพื่อการมีงานทำในอนาคต ส่งเสริมอาชีพจากวัฒนธรรมชาติ มีการสอนร่วมกันจากครูและชาวบ้าน 8. บรรจุแผนการศึกษาทางเลือกและการศึกษาเพื่อความเสมอภาคในแผนงบประมาณประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล 9. ตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อสำรวจข้อมูลความต้องการของพื้นที่ 10. ศึกษาธิการจังหวัดมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมการทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด เพื่อแสวงหาความร่วมมือและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ

ประเด็น	แนวคิด
แนวคิดในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วม	1. มีคณะกรรมการจากทุกภาคส่วนเป็นกรรมการในการขับเคลื่อนระดับจังหวัด กำหนดบทบาทให้ชัดเจน เพื่อให้มีนโยบายให้สถานศึกษาขับเคลื่อนตามบริบทสถานศึกษา มีกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี 2. สร้างความตระหนักร่วมกันให้เห็นความจำเป็นและปัญหาความต้องการทิศทางการพัฒนาด้านการศึกษาในพื้นที่ ตลอดจนจุดเน้นและอัตลักษณ์ของจังหวัด 3. ให้เกียรติ ให้โอกาส และยอมรับซึ่งกันและกัน 4. ถ่ายทอดแนวทางตัวชี้วัดในทุกระดับที่เกี่ยวข้องเพื่อการขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล 5. สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้และทราบข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม อัตลักษณ์ โดยมีภาคประชาชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาชีพและภูมิปัญญา และครูเป็นผู้ถ่ายทอดด้านวิชาการ 6. สถานศึกษาต้องจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงเฉพาะในโรงเรียนตนเองเท่านั้น 7. ท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ มีบทบาทและร่วมกันพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกันในทุกมิติ 8. ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของผู้มีความรู้แต่ละด้าน จัดกิจกรรมปลูกกระแสดตามโรงเรียน กระตุ้นและเปิดโลกให้เด็กได้มีโอกาสค้นหาตนเองและความชอบของตนเอง

ประเด็น	แนวคิด
กระบวนการที่ได้ดำเนินการแล้ว	1. การประชุมเพื่อค้นหาประเด็นการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ 8 อำเภอ 2. การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ยังคงค่อนข้างน้อย ยังไม่มีรูปแบบของการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้เฉพาะในลักษณะของโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานอื่นจัดสรรงบประมาณโครงการมาให้แก่โรงเรียน 3. ควรติดตามและประเมินผลแล้วนำมาเสนอในเวทีของการมีส่วนร่วมเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างการรับรู้ 4. จัดค่ายปิดเทอม ส่งเสริมการเรียนรู้แบบไม่สิ้นสุด แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชาวบ้านปราชญ์ในพื้นที่ 5. การทำงานร่วมกันมีหน่วยงานของจังหวัดทุกภาคส่วน 6. การพัฒนาการเรียนรู้ฝึกอบรมตามความต้องการของพื้นที่ เด็ก และเยาวชนมีความสนใจ สนุกกับการสอนอาชีพหรือภูมิปัญญา มีแผนรองรับตามความต้องการในการสนับสนุนความรู้แก่เด็กและเยาวชน 7. มีการดำเนินการระดมความคิดเห็นในการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียน แต่เป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ขาดการประชาสัมพันธ์และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
ปัญหาและอุปสรรค	1. การดำเนินการจัดการเรียนรู้ยังไม่ได้นำหลักสูตรมาเชื่อมโยง และออกแบบกิจกรรม ให้สอดคล้องกับหลักสูตร จัดกิจกรรมตามโครงการไม่เป็นระบบ ขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง มักจะได้ข้อสรุป แต่ไม่มีการทำงานต่อ 2. ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมต้องรับรู้และเข้าใจบทบาทของตนอย่างชัดเจน 3. ยึดกรอบปฏิบัติ โดยไม่กล้าคิดนอกกรอบ เกิดการรวบอำนาจกรอบของกฎหมายเป็นอุปสรรคและยังไม่สอดคล้องกับความต้องการเชิงพื้นที่ 4. สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเป็นสหกิจศึกษา มีการจัดการศึกษาหลาย ๆ ด้าน ตามความต้องการของเด็กและเยาวชน และมีกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญและดูแลเฉพาะด้าน 5. ปัญหาด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ด้านการศึกษาไม่เพียงพอ ซึ่งควรต้องมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ชัยภูมิ และ พังงา สรุปได้ว่า แต่ละจังหวัดมียุทธศาสตร์ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองบริบทเชิงพื้นที่ โดยมีการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีจุดเด่นที่แตกต่างกัน ได้แก่

จังหวัดกาญจนบุรี มีการจัดตั้ง “สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” และ “สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” ที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความหลากหลายจากทุกภาคส่วนและทำหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็ง มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสและความหลากหลายทางการศึกษาให้แก่คนทุกภาคส่วน เพื่อให้ “เด็กทุกคนต้องได้เรียน” โดยมีแผนพัฒนาระบบการศึกษาของจังหวัด 7 ด้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดการเรียนรู้และดูแลเด็กนอกระบบ โดยใช้โรงเรียนขนาดเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ บ้านเรียน การเรียนรู้โดยชุมชน จัดการเรียนรู้ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่ให้เด็กเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติบนความแตกต่างหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถจดทะเบียนสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ของจังหวัด โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และมีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีและสถาบันศรีทธาภรณ์เป็นฝ่ายสนับสนุนวิชาการและองค์ความรู้

จังหวัดชัยภูมิ มีการจัดตั้ง “สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.)” ที่ประกอบด้วยบุคลากรที่หลากหลายและมีศักยภาพ มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์คนชัยภูมิให้เป็น “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” โดยบรรจุอัตลักษณ์คนชัยภูมิไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดและแผนการศึกษาจังหวัด จัดเวทีและกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสัมมาชีพเรียนรู้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น แต่ยังคงมีความท้าทายด้านการประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง มีแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนเพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในพื้นที่ เนื่องจากจังหวัดชัยภูมิมีจุดเด่นเรื่องศาสนา จึงมีแนวคิดในการสร้างความร่วมมือกับภาคศาสนา ซึ่งเป็นพระสงฆ์ในพื้นที่ที่มีความเคารพศรัทธาในจังหวัดมาช่วยสนับสนุนในการจัดตั้งกองทุนดังกล่าว นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้มีระดับนโยบายของจังหวัดซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนตำแหน่งบ่อยครั้ง ทำให้การสานต่อนโยบายและการสนับสนุนด้านการศึกษาของจังหวัดขาดความต่อเนื่อง

จังหวัดพังงา มีภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพังงาเป็นแกนนำ มุ่งจัด “การเรียนรู้อย่างมีความสุขทุกช่วงวัย” โดยใช้สุนทรียศาสตร์ “พังงาศึกษา ท้องถิ่นสุนทรียศาสตร์” 1 อำเภอ 1 โรงเรียนสุนทรียศาสตร์ มี “กองทุนพี่ร้องไห้้องได้เรียน” เป็นกองทุนขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงสุนทรียศาสตร์ ตั้งเป้าหมายจัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัดเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการศึกษาและการเรียนรู้ของจังหวัดต่อไป ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐผ่านสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดทำให้การดำเนินงานผูกโยงไว้กับภาคราชการ ส่งผลให้การขับเคลื่อนบางส่วนไม่มีทิศทางที่ชัดเจนและไม่มีอิสระในการตัดสินใจในการดำเนินการด้านต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาระดับตำบล พบว่า จังหวัดกาญจนบุรี มี “โรงเรียนบ้านท่าแร่” เป็นตัวแทนของสถานศึกษาขนาดเล็ก จัดการศึกษาในระบบเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถพลิกวิกฤตไปสู่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณค่าด้านพื้นที่สีเขียว มีครูเป็นแกนนำในการพัฒนาและพัฒนามาตรฐานของบริบทพื้นที่ และ “ศูนย์การเรียนรู้ศรีสุวรรณสะเนฟอง (วิถีกระเหยิงทุ่งใหญ่นเรศวร)” เป็นตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาได้ตอบโจทย์อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ มีการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น มีครูเป็นแกนนำ มีชุมชนร่วมกันสนับสนุนเน้นการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กระเหยิงและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในฐานะประชาชนชาวไทยโดยการพัฒนามาตรฐานของบริบทพื้นที่ สอดคล้องตามเป้าหมายและแผนพัฒนาระบบการศึกษาจังหวัดได้เป็นอย่างดี จังหวัดชัยภูมิ มี “โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 4 แห่ง” โรงเรียนในบริบทสังคมเมืองเป็นตัวแทนความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ดำเนินการบริหารงาน โดยใช้ “โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น” (School Base Management for Local Development ; SBMLD) ในลักษณะเครือข่ายร่วมรับผิดชอบ (co-responsibility network) บนบริบทที่แตกต่างกัน ไม่มุ่งจัดการศึกษา เพื่อการแข่งขันแต่ร่วมดูแลผู้เรียนในเขตเทศบาล เป็นสถานศึกษาคุณภาพของท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่น พื้นที่กลางด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อป้องกันผู้เรียนหลุดออกนอกระบบและร่วมดูแลผู้เรียนทั้งในและนอกเขตเทศบาลอย่างเข้มแข็งบนความร่วมมือกัน จังหวัดพังงา มี “โรงเรียนบ้านตากแดด” เป็นตัวแทนของสถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาผู้เรียนเรียนรู้มีความสุข โรงเรียนพระราชรัฐ “CONNEXT ED” โดยการสนับสนุนของบริษัทในเครือเซ็นทรัล (Central Group) พัฒนาตนเองในฐานะโรงเรียนขนาดเล็กจนได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียง และมีการจัดฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วยความเต็มใจ เพื่อสนับสนุนและต่อยอดการพัฒนานวัตกรรมข่าวไร่ดอกข่าจนนำไปสู่การต่อยอด เป็นผลิตภัณฑ์ประจำโรงเรียนตามโครงการ 1 โรงเรียน 1 อาชีพ 1 ผลิตภัณฑ์

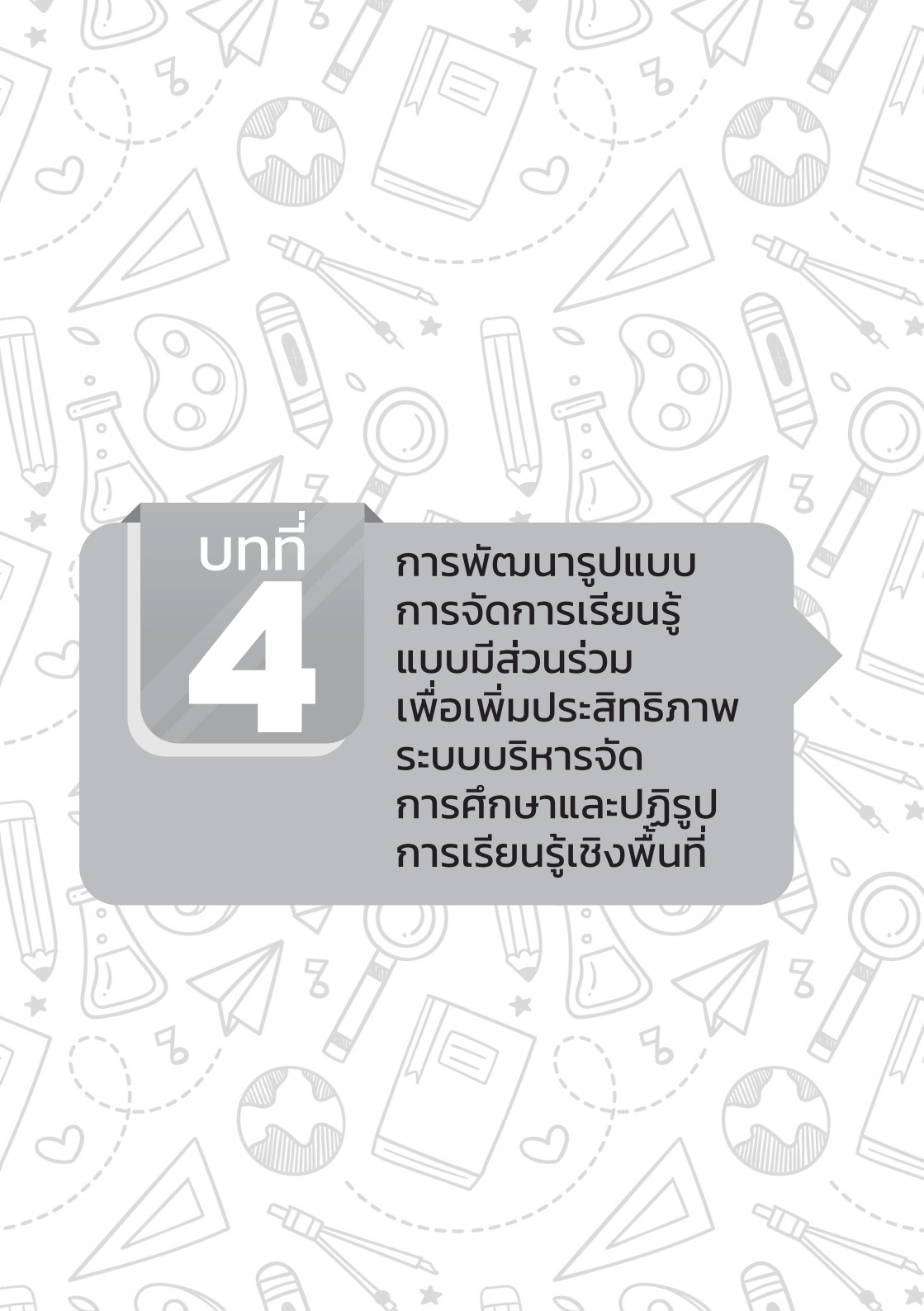
ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี 	ชัยภูมิ 	พังงา
1. บริบทพื้นที่/ จุดเด่น	- เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง - มีการจัดตั้งสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน - มีสถาบันศรัทธาภูมิมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร ทรัพยากร และการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ - กรรมการสมาคมมาจากหลากหลายสาขาอาชีพ และกรรมการแต่ละคนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง	- เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างเอกชนภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง - มีความร่วมมือกับเทศบาลเมืองชัยภูมิและสถานศึกษาเครือข่าย - มีการบรรจุอัตลักษณ์คนชัยภูมิ “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” ไว้ในวิสัยทัศน์ของจังหวัด กศจ. และเขตพื้นที่การศึกษา	- เป็นจังหวัดที่เริ่มต้นดำเนินการและมีความพร้อมทั้งบุคลากรและพื้นที่ - เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างรัฐ และภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง - จัดตั้งกองทุนพี่รองให้น้องได้เรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่
2. การรวมตัวของ คณะบุคคลใน รูปแบบต่าง ๆ	สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี	สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.)	ภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา
3. เป้าหมาย การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม	“เด็กทุกคนต้องได้เรียน”	“คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้”	“การจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข”

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี 	ชัยภูมิ 	พิจิตร
4. ยุทธศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม	• การพัฒนารูปแบบระบบ การศึกษาศูนย์การเรียนรู้ และการจัดการศึกษา โดยชุมชน • การพัฒนาระบบ การผลิต พัฒนา พลวัตพลเมือง ตื่นรู้ นวัตกรรม วิจัยระบบ การศึกษาการเรียนรู้ โดยชุมชนเป็นฐาน • การพัฒนาศักยภาพ การเตรียมความพร้อม สังคมทุกช่วงวัยสู่ ความมั่นคงในการ ดำรงวิถีชีวิต • การสร้างระบบความเสมอภาค ทางการศึกษา ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จัดการตนเอง • การจัดการระบบ การศึกษาพัฒนาธรรม ด้วยกระบวนการปัญหา ปฏิบัติ • การพัฒนาประสิทธิภาพ ระบบธรรมาภิบาล กองทุนทุกระบบ สนับสนุนการศึกษา ชุมชนเข้มแข็ง • การพัฒนาระบบ การเชื่อมต่อของฐาน ข้อมูลทุกระดับ	• สร้างคนดี มีคุณธรรม รักท้องถิ่น มีอัตลักษณ์ คนชัยภูมิ • สร้างคนมีปัญญา ทักษะ วิชาการและทักษะอาชีพ • คนพึ่งพาตนเอง มีทักษะ อาชีพ เลี้ยงดูตนเองและ ครอบครัวได้	• การเรียนรู้ในแนวทางใหม่ • โรงเรียนอยู่คู่ท้องถิ่น • การศึกษาที่เติบโตและมีชื่อเสียง • ทางเลือกการศึกษา นอกกระบบที่หลากหลาย

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี	ชัยภูมิ	พังงา
5. ตัวแบบ การจัดการ เรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมระดับ ตำบล	- โรงเรียนบ้านท่าแค ตำบลด่านมะขามเตี้ย อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี - ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุพรรณสะเนฟอง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 4 แห่ง ได้แก่ (1) โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี) (2) โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา) (3) โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรางค์กู่วิทยาการ) และ (4) โรงเรียนเทศบาล 4 (อมรสะเพียรชัยอุทิศ) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ	โรงเรียนบ้านตากแดด ตำบลตากแดด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา
6. กองทุน การจัดการศึกษา เชิงพื้นที่และ ทรัพยากร	- จัดตั้งสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน - เสนอโครงการและได้รับจัดสรรงบประมาณจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) - งบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนจากสถาบันศรีทธาภรณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	- อยู่ระหว่างดำเนินการระดมทุนจัดตั้งกองทุน - งบประมาณและทรัพยากรจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม	จัดตั้งกองทุนพี่รื่องให้น้องได้เรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้านสุนทรียศาสตร์

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี 	ชัยภูมิ 	พิจิตร
7. การดำเนินการ ในอนาคต	- ดำเนินการช่วยเหลือเด็กที่เสี่ยงหลุดออกจากระบบ เด็กนอกระบบ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน - ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตามแผนพัฒนาระบบการศึกษาของจังหวัด 7 ด้าน	- จัดคอนเสิร์ตระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชน - แสวงหาความร่วมมือกับภาคศาสนาในพื้นที่เพื่อร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์ของคนชัยภูมิ - จัดเวทีเพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	- จัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัดและสมาคมสภาการศึกษาจังหวัด - จัดทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของจังหวัด แผนพัฒนาของอบจ. ฯลฯ - ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ - เชื่อมร้อยกับทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนให้ “เด็กต้องได้เรียนอย่างมีความสุข”
8. ปัญหา อุปสรรค และความท้าทาย	กฎหมายและนโยบายของรัฐที่ต้องแก้ไขปรับปรุงให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความต้องการด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่	- การจัดตั้งกองทุนเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ - การสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพิ่มขึ้น - ความต่อเนื่องของการสนับสนุน และนโยบายด้านการศึกษาของผู้บริหารระดับจังหวัดที่มีการโยกย้ายบ่อยครั้ง	การดำเนินงานผูกโยงไว้กับภาคราชการ ส่งผลให้การขับเคลื่อนบางส่วนไม่มีทิศทางที่ชัดเจนและไม่มีอิสระในการตัดสินใจในการดำเนินการด้านต่าง ๆ

The background is a light gray pattern filled with various school and art-related icons. These include pencils, pens, paper airplanes, books, globes, hearts, triangles, paint palettes, and magnifying glasses. Some icons are solid, while others are dashed outlines.

บทที่ 4

การพัฒนารูปแบบ
การจัดการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
ระบบบริหารจัดการ
การศึกษาและปฏิรูป
การเรียนรู้เชิงพื้นที่

บทที่ 4

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

จากการศึกษาสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ได้ดังนี้

4.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

จากการลงพื้นที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ได้ 3 ระดับ ดังนี้

4.1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระดับจังหวัด

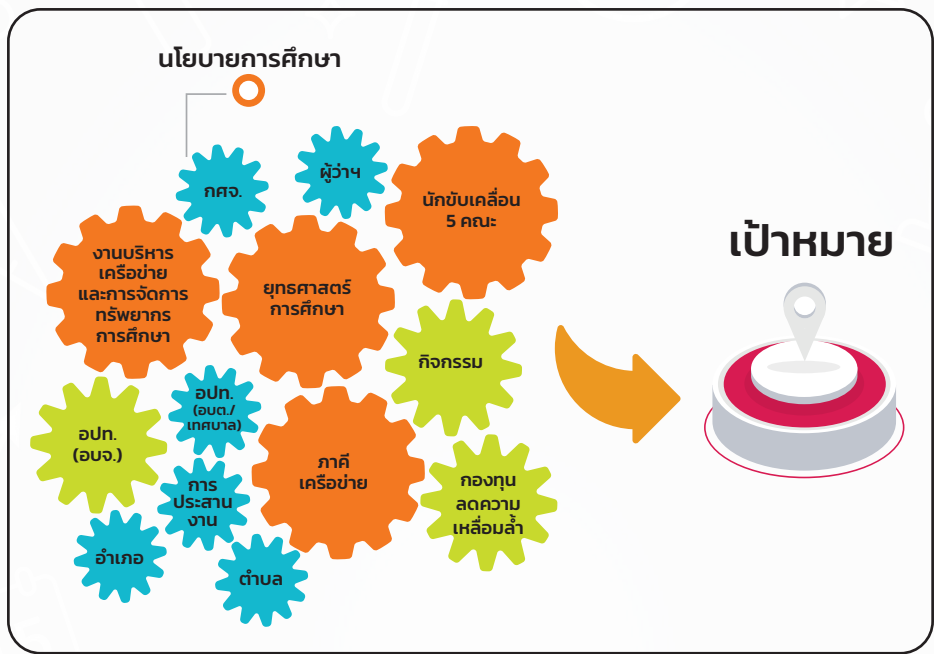
เมื่อได้ลงพื้นที่ในระดับจังหวัด 3 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ชัยภูมิ และพังงา เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างกระบวนการรับรู้ การสร้างคนและการสรรหาคน เพื่อให้การจัดกิจกรรมในพื้นที่เป็นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปพร้อม ๆ กันนั้น ทำให้เห็นว่า “รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้ออกแบบไว้นั้นยังมีความสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน” ทั้งปัจจัยหลัก ปัจจัยรองและปัจจัยสนับสนุน โดยมีข้อสังเกต ดังนี้

- 1) สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีได้วางแผนยุทธศาสตร์ได้อย่างชัดเจน มุ่งเน้นกิจกรรมและการพัฒนานักขับเคลื่อน 5 และการบริหารเครือข่ายโดยมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในโรงเรียนขนาดเล็ก บ้านเรียน ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสำคัญ เน้นการประสานงานและการสนับสนุนจาก อปท. และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยที่โรงเรียน

ที่พร้อมและผู้เรียนที่พร้อมนั้นสามารถอยู่ได้ในระบบการศึกษาปกติ ในขณะที่

2) สถานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.) มีแนวความคิดที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อได้วางยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมแล้ว ก็ได้แกนนำ (1 ใน 5 นักขับเคลื่อน) ที่นำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการศึกษาในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือรับผิดชอบ มีโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่กลางด้านการเรียนรู้เพื่อป้องกันผู้เรียนหลุดออกนอกระบบและร่วมดูแลผู้เรียนอย่างเข้มแข็งบนความร่วมมือของทุกภาคส่วน ซึ่งสะท้อนการวางยุทธศาสตร์การศึกษา การมีภาคีเครือข่าย และการบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาที่ชัดเจน และ **3) ภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาจังหวัดพังงา** แม้จะมีแกนนำ แต่ยังขาดเจ้าภาพหลัก ซึ่งอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนบทบาทภายในภาคีเครือข่าย แต่ก็ได้ร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์ได้ชัดเจนรอบด้าน มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุข จึงสนใจในกิจกรรมที่มุ่งขับเคลื่อนไปข้างหน้าและค่อยเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วม มีการบริการเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และเชื่อมโยงกับผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานระดับจังหวัด เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดได้เป็นอย่างดี ทำให้การขับเคลื่อนยังคงมุ่งไปสู่เป้าหมาย

ภาพที่ 10 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด

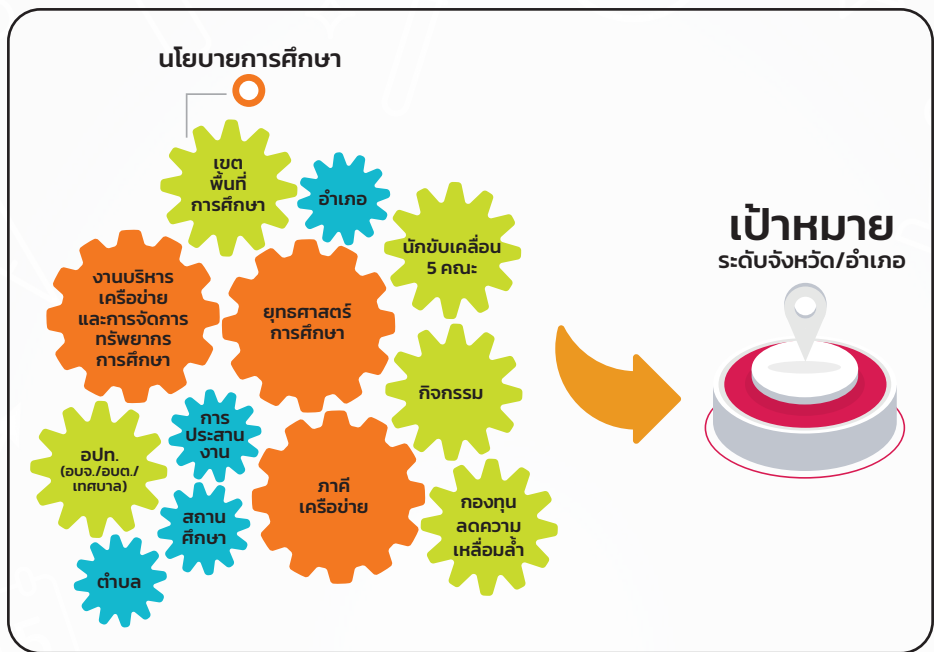
อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ผ่านข้อมูลและบริบทเชิงพื้นที่ตามสภาพจริงของทั้ง 3 จังหวัด พบว่า มีบางปัจจัยที่ไม่ปรากฏบทบาทเท่าที่ควร ได้แก่ (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งในรูปแบบถือว่าเป็นปัจจัยรอง และ (2) อำเภอ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะขับเคลื่อนเป็นเบื้องหลังของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากการศึกษาในพื้นที่ภาคสนาม ไม่ปรากฏว่าได้รับความสำคัญจากเนื้อหาที่ถูกพูดถึงในระดับพื้นที่ตำบล แต่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมลงพื้นที่ได้พิจารณาร่วมกันแล้วว่า 2 ปัจจัยนี้ที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงไม่ใช่ไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ แต่เป็นเพราะในการศึกษาและพัฒนาารูปแบบครั้งนี้ได้พิจารณาในระดับจังหวัด ซึ่งแกนนำด้านการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทั้ง 3 จังหวัดนี้ ไม่ได้มีนักขับเคลื่อนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้าร่วม หรือไม่ได้มีความร่วมมือในระดับภาคีเครือข่ายมากนัก ส่วนอำเภอไม่มีหน่วยงานการศึกษาโดยตรง เนื่องจากระบบการศึกษาแบ่งเป็นเขตพื้นที่ซึ่งครอบคลุมหลายอำเภอ

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในระดับปัจจัยของรูปแบบแล้วย่อมไม่อาจตัดทิ้งได้ เพราะเป็นโครงสร้างทางปกครองของจังหวัดซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัดจะต้องวางแผนงานให้ภาคส่วนทั้ง 2 เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น

4.1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระดับอำเภอ

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เน้นการพัฒนารูปแบบในระดับตำบล ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอจึงใช้รูปแบบเดิม โดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้นการจัดการเชิงพื้นที่เล็กกว่าจังหวัด เนื่องจากหลายจังหวัดมีภูมิประเทศแตกต่างกัน มีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ดังนั้นในบางอำเภอจึงมีบริบทเชิงพื้นที่ของตนเอง การจัดการกลไกเชิงระบบระดับอำเภอจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ การจัดการกลไกเชิงระบบระดับอำเภอใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นงานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษา ยุทธศาสตร์การศึกษา ระดับจังหวัด/เขตการศึกษา และบทบาทของภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานผลักดันผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. อบต. และเทศบาล) และเขตพื้นที่การศึกษาในการพิจารณางานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาโดยยึดยุทธศาสตร์การศึกษาของแต่ละเขตการศึกษาเพื่อกำหนดกิจกรรมระดับพื้นที่ โดยจำเป็นต้องมีกองทุนลดความเหลื่อมล้ำเป็นโครงสร้างรองรับในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาทุกช่วงวัย และมีนักขับเคลื่อน 5 คนะที่ทำงานในระดับพื้นที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีภาคีเครือข่ายเป็นโครงสร้างหลักที่เชื่อมต่อเชิงพื้นที่ โดยประสานงานกับสถานศึกษา กองทุนลดความเหลื่อมล้ำและการจัดกิจกรรมเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่ประสานสอดคล้องกันกับยุทธศาสตร์การศึกษา

ภาพที่ 11 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระดับอำเภอ

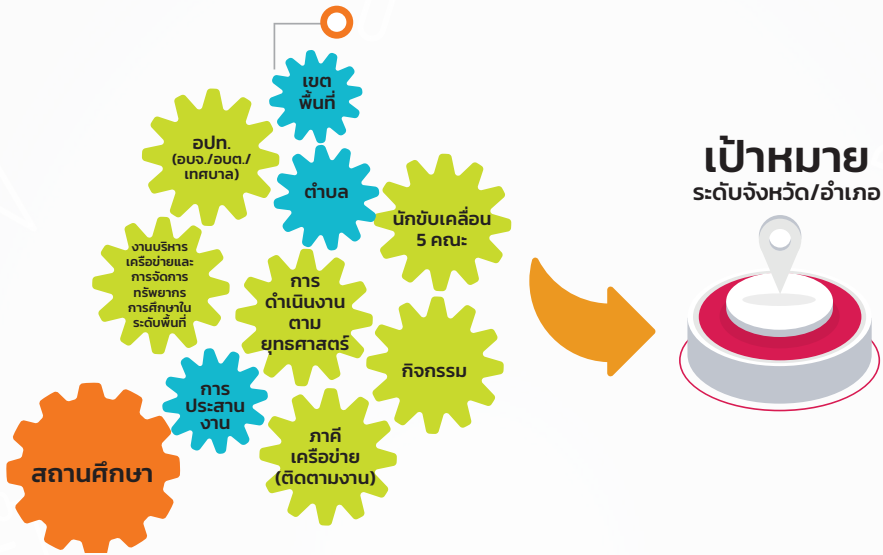
กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ **ระดับอำเภอ** ซึ่งดูแลพื้นที่ โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำลังสำคัญที่จะสนับสนุนการทำงานในเขตพื้นที่และสนับสนุน การดำเนินการของ นักขับเคลื่อน 5 คน ทั้งนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องเชื่อมโยงและประสานงานกับ อบจ. อบต. เทศบาล และภาคีเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ กลไกการประสานงานที่ดี จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเพื่อสนับสนุนในการจัดการทรัพยากร การศึกษาและเชื่อมต่อกับภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอเน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 4 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้ตรงตามบริบทของอำเภอ (2) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาจะต้องขับเคลื่อนด้วย อบท. ได้แก่ อบจ อบต. เทศบาล และตำบล ผ่านแนวทางการประสานงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมีพลัง (3) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำจะเข้ามารับช่วงต่อเพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไปตามเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น และ (4) อำเภอ เขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการ 5 คณะ จะต้องเป็นปัจจัยกระตุ้นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษาและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมการดำเนินการในเชิงพื้นที่

4.1.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระดับตำบล

เมื่อได้ลงพื้นที่ในระดับตำบล ได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าแฉ้ย และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนฟอง จังหวัดกาญจนบุรี โรงเรียนเทศบาล 1-4 จังหวัดชัยภูมิ และโรงเรียนบ้านตากแดด จังหวัดพังงา โดยการลงพื้นที่เตรียมความพร้อมและสร้างกระบวนการรับรู้ การสร้างคนและการสรรหาคนนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมในพื้นที่เป็นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปพร้อม ๆ กันนั้น ทำให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบลที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้ออกแบบไว้ยังมีความสอดคล้องอยู่มาก ปัจจัยที่ออกแบบไว้ยังคงสะท้อนให้เห็นได้จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ ทั้งนี้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญในส่วนของการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลผู้เรียนที่ผู้เรียนได้ทำทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน และโครงการ ซึ่งมองผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เช่น มีความกล้าหาญ มีความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อชีวิต สมวัย และมีโอกาส

นโยบายการศึกษา

ภาพที่ 12 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562)

ในการบรรลุเป้าหมายของชีวิต โดยมีผู้สอน ผู้ปกครองและชุมชนร่วมเป็นผู้ตัดสินใจบนบริบทของตัวเอง (เด็กเก่งวิชาการ เด็กเก่งความสามารถพิเศษ และเด็กดีมีคุณธรรม) และแสดงออกให้รับรู้ร่วมกันในชุมชนและในระดับอื่น ๆ จนเป็นที่ยอมรับ ซึ่งต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือในระดับของกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ

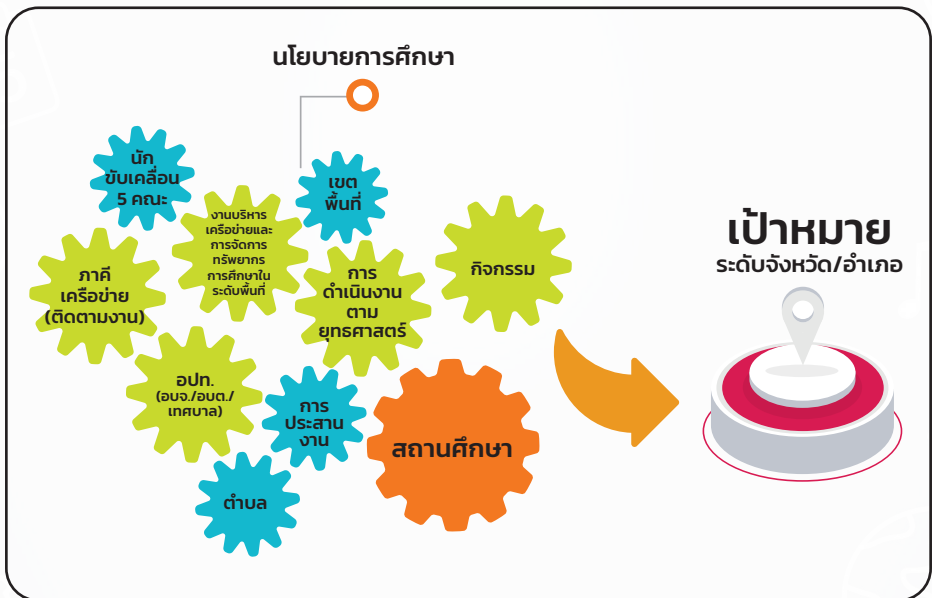
อย่างไรก็ตาม **บทบาทของสถานศึกษาซึ่งเป็นแกนหลักในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับตำบลนั้นมิได้วางอยู่ในฐานหลักตัน แต่ในความเป็นจริงแล้วอยู่ในลักษณะการนำทั้งหมด** ทุกโรงเรียน/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ได้ลงพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนพูดคุยกับผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน โดยมีปัจจัยอื่น ๆ มาสนับสนุนซึ่งได้สะท้อนบทบาทแตกต่างไปจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ได้เคยออกแบบไว้โดยสรุปดังนี้

โรงเรียนบ้านท่าแย้ มีจุดเด่นจากการฟื้นตัวจากโรงเรียนขนาดเล็กวิกฤตมาสู่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณค่าด้านพื้นที่สีเขียว มีการจัดการพื้นที่ได้ดี มีครูเป็นแกนนำในการพัฒนาและพัฒนามาบนฐานของบริบทพื้นที่ และเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ปกครอง เน้นการได้เรียน การเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมสร้างคุณธรรม มีผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานระดับพื้นที่เข้าใจและอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวทาง “บวร” ที่ชัดเจน นักเรียนมีคุณลักษณะของผู้ใฝ่เรียน ทำให้เป็นจุดที่ได้รับความสนใจจากเครือข่าย ค่ายอาสา บริษัทต่าง ๆ ได้มาช่วยสนับสนุนอยู่อย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการด้านการมีส่วนร่วมด้านการศึกษา โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัยและประชาชนในพื้นที่ด้วย

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีสุวรรณสะเนฟ่อง มีจุดเด่นที่เป็นการเรียนรู้แบบกึ่งทางการและกึ่งไม่เป็นทางการ มีการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น มีครูเป็นแกนนำ มีชุมชนร่วมกันสนับสนุน เน้นการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในฐานะประชาชนชาวไทย การพัฒนาวางบนฐานของบริบทพื้นที่และเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ปกครอง เน้นการได้เรียน การเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมสร้างคุณธรรม มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ทำให้ได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ศูนย์การเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในด้านการมีส่วนร่วมด้านการศึกษา โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัยและเป็นศูนย์การเรียนรู้คู่ชุมชนให้แก่ประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีจุดเด่นของการเป็นโรงเรียนในเมือง การบริหารจัดการเน้นรวมศูนย์ในการบริหารจัดการ มีนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน ผู้บริหารเทศบาล ฝ่ายการศึกษาและสถานศึกษามีแนวทางการทำงานที่ประสาน สอดคล้องกัน เทศบาลให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรการศึกษา ได้เป็นอย่างดี และโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาอาชีพแก่ชุมชน ทั้งนี้ ด้วยบริบทพื้นที่และชุมชนที่ประสบปัญหาชุมชนเมือง จึงทำให้โรงเรียนมีบทบาท ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนเมืองด้วย โดย แต่ละโรงเรียนมีสมรรถนะที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ **โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี)** มีจุดเด่นที่การจัดการเรียนการสอนในบริบทเมืองที่ดี มีผู้บริหารและคณะครูที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาโรงเรียนบนข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ และพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย จึงทำให้โอกาสพัฒนามีอยู่เสมอ **โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา)** มีจุดเด่นที่การบริหารจัดการผู้เรียนให้ได้เรียน แก้ไขปัญหาของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ผู้บริหารและครูมีความตั้งใจที่จะถ่ายทอด ความมีคุณธรรมจรรยาบรรณที่ดีแก่ผู้เรียน มีพื้นที่สีเขียวมาก มีการเชื่อมโยงกับชุมชน ใกล้เคียงทำให้ยังมีโอกาสในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ **โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรารงค์ วิทยาคาร)** มีจุดเด่นที่เป็นโรงเรียนบนพื้นที่ขนาดเล็กที่มีการจัดสรรใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า มีการทำโครงการด้านอาชีพต่าง ๆ ผู้บริหารมุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพแก่ผู้เรียนและ ขยายสู่ชุมชน โรงเรียนมีศักยภาพเนื่องด้วยตั้งอยู่ใกล้โบราณสถานอีกด้วย **โรงเรียน เทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ)** มีจุดเด่นที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่และ พื้นที่ขนาดใหญ่ และถูกรายล้อมด้วยชุมชนเมืองที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ มีความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของผู้เรียน โดยภาพรวม ของโรงเรียนเทศบาล 1-4 และนโยบายของเทศบาลทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ในการดำเนินการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและอาชีพโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วม ทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตประชาชนในพื้นที่ด้วย

โรงเรียนบ้านตากแดด มีจุดเด่นที่การพัฒนาตนเองในฐานะโรงเรียนขนาดเล็ก จนได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียง มีความเชื่อมโยงกับชุมชน มีผู้บริหารและคณะครูที่ทำงานประสานกันและมุ่งมั่นพัฒนาต่อยอดผู้เรียนในด้านต่าง ๆ มีแนวทางในการใช้สอยพื้นที่ตามบริบท การรื้อฟื้นเรื่องข้าวไร่ดอกข่าจนนำไปสู่การต่อยอด และชุดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาให้เป็นประเพณีได้ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการมีส่วนร่วมด้านการศึกษา โดยมีชุมชนเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ รวมทั้งเป็นสถานศึกษาที่สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนและจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนในพื้นที่ด้วยการลงพื้นที่เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 3 จังหวัดในระดับตำบล จึงได้นำไปสู่การไตร่ตรอง (reflexive process) ต่อบัณฑิตต่าง ๆ ในตัวแบบ และเห็นว่าตัวแบบจำเป็นต้องมีการพัฒนาตามบริบทตามสภาพจริงได้ดังภาพ

ภาพที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล (ใหม่)

ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล (ใหม่) มองผ่านแนวคิดของการเข้าไปมีส่วนร่วม (taking part in) และการเข้าไปเป็นส่วนร่วมสนับสนุน (having a part) (Simovska, 2007) ซึ่งการมีส่วนร่วมต้องการการเข้าไปมีส่วนร่วมสนับสนุนซึ่งในแนวคิดจะสนใจบทบาทหลักว่าอยู่ที่ส่วนใด ซึ่งจากบริบทของสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่ตัวอย่าง พบว่า **โรงเรียนมีบทบาทเด่นมากในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดนี้** เนื่องจากบทบาทนี้ทำให้เกิดการเสริมอำนาจ (empowerment) การเป็นเจ้าของ (ownership) และใส่ใจต่อผลที่เกิดขึ้น (being able to make impact) จึงได้รับการยอมรับจากชุมชนและภาคส่วนอื่น ๆ ในการเข้าไปเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องย้ายจากด้านซ้ายของตัวแบบ (เดิม) มาอยู่ด้านขวา (ใหม่) เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมที่อยู่ในตำแหน่งกลาง (เดิม) ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายได้ปรับมาเป็นส่วนที่ใช้เพื่อสะท้อนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษาของสถานศึกษาด้วย (ตามทิศทางของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา) เมื่อสถานศึกษาเป็นแกนนำ ดังนั้นการประสานงานจึงต้องขยับมาอยู่ตรงกลาง (ใหม่) จากด้านล่าง (เดิม) ในขณะเดียวกันข้อมูลจากสถานศึกษาพบว่าให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษา และความต้องการการสนับสนุนด้านเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ คน สิ่งของ) ปัจจัยทั้ง 2 จึงต้องขยับไปอยู่ในระนาบร่วมกัน โดยมีเขตพื้นที่ (หน่วยงานต้นสังกัด) กำกับอยู่ด้านบน และในการประสานงานระดับพื้นที่นั้น หน่วยสำคัญที่ได้รับการติดต่อประสานงาน ได้แก่ อบต. (อบต./เทศบาล) และตำบล ซึ่งจะเป็นตัวแทนของชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะที่ภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาและนักขับเคลื่อน 5 คณะ เมื่อพิจารณาตามบริบทระดับพื้นที่ตำบลแล้วยังไม่แสดงบทบาทมากนัก ซึ่งในรูปแบบเดิมวางอุดมคติว่าจะมีภาคีเครือข่ายและ 5 นักขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ตำบลเข้ามามีบทบาทหลัก แต่ในความเป็นจริงยังไม่ได้พบบทบาทมากนัก ยังอยู่ในลักษณะของการติดตามและ

ช่วยสนับสนุนแนะนำเท่านั้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาแล้วว่า ทั้ง 2 ปัจจัยจะเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับพื้นที่ตำบลได้นั้น ในส่วนของการสนับสนุนงานเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาผ่านระบบประสานงานไปสู่สถานศึกษาอีกชั้นหนึ่ง จึงย้ายจากฝั่งขวา (เดิม) ไปอยู่ฝั่งซ้าย (ใหม่) ซึ่งถ้าภาคีเครือข่ายและ 5 นักขับเคลื่อน มีการขับเคลื่อนก็จะผลักดันกลไกให้ขับเคลื่อนได้ ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้รวดเร็วและมุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

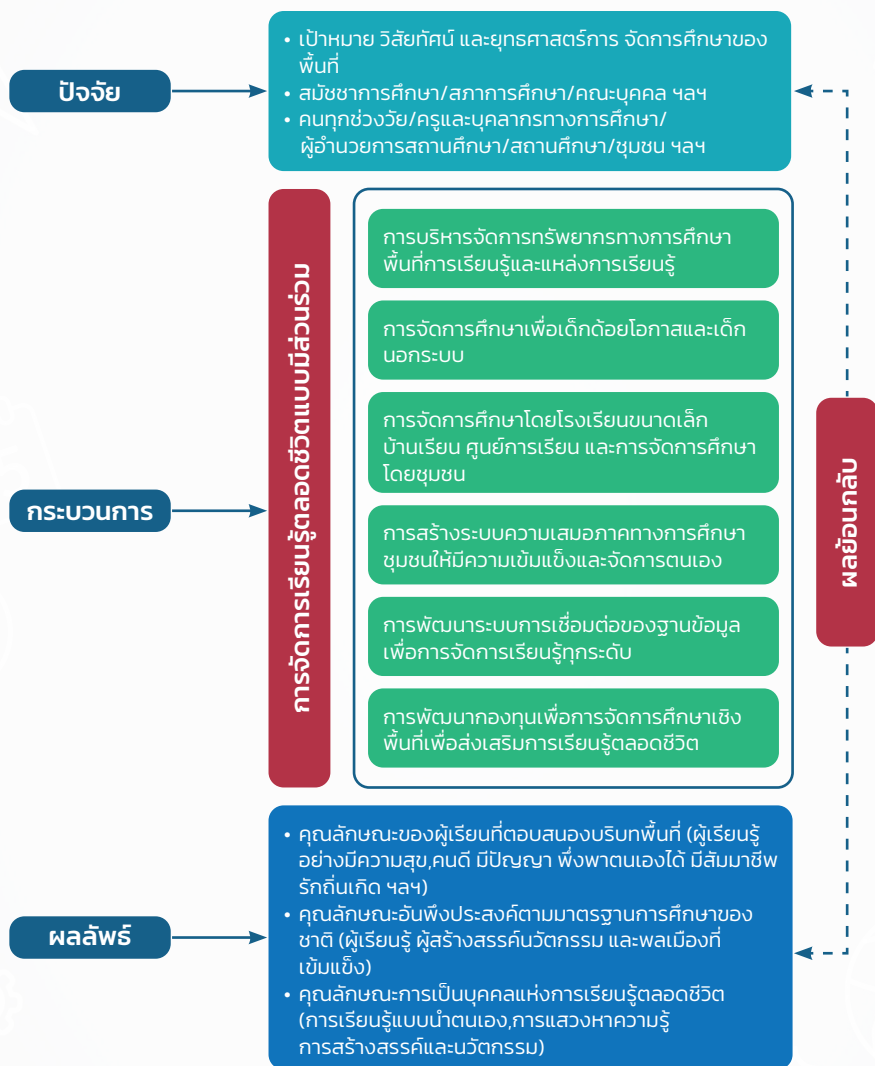
สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ได้มีการพัฒนารูปแบบให้ตรงกับบริบทในระดับพื้นที่ตำบลมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการดำเนินการของสถานศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือและทิศทางที่ชัดเจนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัด และเป็นไปตามทรัพยากรด้านการศึกษาที่ได้รับ โดยมีการประสานงานร่วมกับชุมชน ได้แก่ ตำบล อบต. อบจ. เทศบาล เป็นต้น ทั้งนี้ ในส่วนของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัดนั้นอาจมีนักขับเคลื่อน 5 ประเภทหรือภาคีเครือข่ายเข้ามาช่วยเติมเต็มในแต่ละส่วน เพื่อเพิ่มกำลังในการขับเคลื่อนก็ได้

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” กลไกระดับตำบลเน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 3 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ (1) สถานศึกษาเป็นส่วนปฏิบัติการที่จะต้องเป็นส่วนที่มุ่งดำเนินการให้เกิดกิจกรรมและการดำเนินการตามยุทธศาสตร์โดยประสานงานร่วมกับงานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่ (2) เทศบาล อบต. และตำบล เชื่อมประสานสนับสนุนการดำเนินงานตามที่สถานศึกษาประสานขอมา และ (3) นักขับเคลื่อน 5 คณะ ในจังหวัดและภาคีเครือข่ายเข้ามาผลักดันงานเครือข่ายและงานพื้นที่ให้การสนับสนุนสถานศึกษาเป็นสำคัญ

4.2 ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากพื้นที่กรณีศึกษา พบว่า ทุกพื้นที่มีการดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัยในประเด็นต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน สามารถสรุปได้ว่า ในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ละพื้นที่มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา ที่ตอบสนองต่อบริบท ความต้องการ และอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยมีแกนนำในพื้นที่ เช่น สภาการศึกษา สภาส่งเสริมการเรียนรู้ ภาควิชาการศึกษา สมัชชาการศึกษา หรือคณะบุคคลที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น เป็นผู้ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในระดับจังหวัด โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา สถานศึกษา และชุมชนในการขับเคลื่อนร่วมกัน ทั้งนี้ ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีประเด็นที่ขับเคลื่อน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา พื้นที่การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ (2) การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสและเด็กนอกระบบ (3) การจัดการศึกษาโดยโรงเรียนขนาดเล็ก บ้านเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และการจัดการศึกษาโดยชุมชน (4) การเตรียมความพร้อมสังคมทุกช่วงวัยสู่ความมั่นคงในการดำรงวิถีชีวิตและพหุวัฒนธรรม (5) การสร้างระบบความเสมอภาคทางการศึกษาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและจัดการตนเอง (6) การพัฒนาระบบการเชื่อมต่อของฐานข้อมูลเพื่อการจัดการเรียนรู้ทุกระดับ (7) การพัฒนากองทุนเพื่อการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อขับเคลื่อนไปช่วงระยะเวลาหนึ่งก็จะเกิดผลลัพธ์หลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียนที่ตอบสนองบริบทพื้นที่ เช่น ผู้เรียนรู้อย่างมีความสุข คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้ มีสัมมาชีพ รักถิ่นเกิด ฯลฯ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เช่น ผู้เรียนรู้ ผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง และ คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เช่น การเรียนรู้แบบนำตนเอง, การแสวงหาความรู้, การสร้างสรรค์และนวัตกรรม ฯลฯ
ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 14 ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3 ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ประสบความสำเร็จและบรรลุตามความต้องการของบริบทพื้นที่ จึงมีข้อเสนอ ดังนี้

สถานศึกษา สถานศึกษาวางแผนพัฒนาตนเองในระดับที่เหมาะสม เช่น ระดับอยู่รอดไม่ถูกยุบ (survival) หรือมีคุณภาพดีรอบด้าน (well equipped) นั่นคือ รู้และวางแผนด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินการของสถานศึกษาทั้งหมดอย่างแท้จริงตามระดับของสถานศึกษา จัดสรรให้ได้มาหรือแสวงหาทุนมาเพิ่มเติมให้เพียงพอด้วยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การศึกษา การมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ชุมชน ผู้คน และความยั่งยืน ลดค่านิยมในการให้ความสำคัญเฉพาะเด็กที่เรียนเก่ง สร้างความเท่าเทียมภายในสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นจุดค้ำจุน จุดรองรับน้ำหนัก (fulcrum) เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์กรภาครัฐ ราชการ และรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีสำนักงานหรือมีหน่วยระดับปฏิบัติการในพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก ควรมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านการประสานงาน ให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุน ซึ่งต่างต้องพิจารณาความเป็นไปได้บนระเบียบราชการ ความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้จริงในพื้นที่ และมีความยั่งยืนต่อเนื่อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุน ช่วยเหลือ ดูแล เป็นพี่เลี้ยง เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่ปกครองของตนอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ เพื่อให้มีการสืบทอด ดำรงรักษา

องค์ความรู้ ภูมิปัญญา หรือกิจกรรมประเพณี ค่านิยมของท้องถิ่น อาชีพชุมชน โดยมีฐานะเป็นเจ้าภาพร่วมกับสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการเข้าไป มีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้กับบุคลากรทางการศึกษา สร้างทีมงานที่มีความรู้ความเข้าใจ และลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตาม ประเมินผล และดำเนินการ โดยประสานกับ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ

องค์กรเอกชน/สาธารณะ/ภาคประชาสังคม หน่วยงานสังคมที่เป็นตัวแทนของ ประชาชน หรือชุมชนที่มีความประสงค์จะช่วยพัฒนาด้านการเรียนรู้ การศึกษาและ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีบทบาทในการเข้ามาช่วยเสริมศักยภาพ ในด้านต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานประกอบการ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เสนอแนะแนวคิดใหม่ หรือวิธีการใหม่การภาครัฐ ทำงาน ประสานกันด้วยความเข้าใจบนข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมแสวงหา ทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ช่วยเหลือให้นักเรียน มีทักษะในการเรียน มีคุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนมาจัดประสบการณ์ ให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาในพื้นที่กับท้องถิ่น สร้างสำนึกรักบ้านเกิด เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการร่วมมือกันอย่างแท้จริง

4.3.1 ข้อเสนอการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วม จังหวัดกาญจนบุรี

1) **ระดับจังหวัด** มีความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง มีแผนจัดการศึกษาแบบมี ส่วนร่วม ในระดับตำบลมีบทบาทการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา และการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

2) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** มีแผนพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการให้เป็นแบบอย่างหรือต้นแบบในพื้นที่ สนับสนุนกิจกรรมหรือการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาการศึกษา เช่น หลักสูตรท้องถิ่น การสร้างอาชีพชุมชน สนับสนุนการจัด กิจกรรม เช่น การจัดค่ายภาษาอังกฤษให้กับผู้สูงอายุหรือวัยทำงานมากขึ้น หรือให้การ สนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น

3) ภาคเอกชน หนุนเสริมทรัพยากรในการจัดกิจกรรมและพัฒนากิจการการศึกษาและการเรียนรู้ กำหนดและพัฒนาเป้าหมายร่วมกัน โดยเอกชนหรือสถานประกอบการให้การสนับสนุนการจัดศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ตรงตามความต้องการของพื้นที่

4) องค์กรสาธารณะกุศล ร่วมวางแผนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทันสมัยแต่ไม่ทิ้งคุณค่าของท้องถิ่นไทย

5. ภาคประชาสังคม มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาในพื้นที่ สร้างต้นแบบสถาบันการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จัดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ร่วมให้องค์ความรู้และทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนในระดับครอบครัวชุมชน เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และวางแผนครอบครัวให้แก่เยาวชน เป็นต้น

4.3.2 ข้อเสนอการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วม จังหวัดชัยภูมิ

1) ระดับจังหวัด จังหวัดควรส่งเสริมด้านการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะท้องถิ่น ทั้ง อบจ. อบต. เทศบาล อำเภอ ตำบล ฯลฯ ช่วยส่งเสริมหน่วยงานทางการศึกษาให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองบริบทของพื้นที่ ส่งเสริมวัฒนธรรมประจำถิ่น ควบคุมดูแลหน่วยงานทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ทำหน้าที่ได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ ให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองในการจัดการศึกษา สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ประสานงานหน่วยงานในการช่วยเหลือสถานศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างรัฐกับชุมชน สนับสนุนงบประมาณ จัดทรัพยากรให้เพียงพอ และประสานเชื่อมโยงแนวคิดสู่สถานศึกษา

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน ควบคุมกิจกรรมทางสังคมที่กระตุ้นให้เด็กหรือเยาวชน แสดงออกในทางที่รุนแรงหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลและจัดบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ตลอดจนสำรวจ ความต้องการของสถานศึกษาในสังกัดเกี่ยวกับความต้องการในการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมบนระเบียบของทางราชการ หรือจัดกิจกรรมหรือเข้าไปสนับสนุน ในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

3) ภาคเอกชน สนับสนุนงบประมาณ ดูแลความประพฤติของนักเรียนใน ห้างร้านต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งที่นักเรียนนักศึกษาไปใช้บริการ ไม่หวังแต่รายได้ของเด็ก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา การให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพที่นอกเหนือจาก หลักสูตรในโรงเรียน สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อให้เด็กและ เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้หรือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแก่สถานศึกษาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรายวิชาหรือ กิจกรรมต่าง ๆ

4) องค์กรสาธารณะกุศล เชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมให้ความรู้ แก่ผู้เรียน หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้สถานศึกษานำผู้เรียนเข้าไปศึกษาตามโอกาส เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน และเชื่อมโยงบทบาทภารกิจกับสถานศึกษา ในโอกาสต่าง ๆ

5) ภาคประชาสังคม ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและ สถานศึกษา ประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมแก่สถานศึกษา สนับสนุนทรัพยากรและ บุคลากรทางการศึกษา ตรวจสอบสถานศึกษา สร้างภาคีเครือข่ายร่วมกับชุมชน วัด คณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น งานประเพณี วันสำคัญทางศาสนา ประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

4.3.3 ข้อเสนอการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพังงา

1) **ระดับจังหวัด** ควรนำนโยบายของภาครัฐไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการทำงานตามบทบาทหน้าที่ในแต่ละระดับ ลดค่านิยมที่ให้ความสำคัญเฉพาะเด็กที่เรียนเก่ง สร้างความเท่าเทียมภายในสถานศึกษา ไม่แบ่งแยก เน้นการลงพื้นที่ นิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนงบประมาณทรัพยากรต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนดำเนินการ

2) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ มีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

3) **ภาคเอกชน** สนับสนุนอาหาร ทรัพยากร และงบประมาณ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่สถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาจากทุกสถาบันอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานประกอบ สนับสนุนสื่อการเรียนการสอน และวิทยากรให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

4) **องค์กรสาธารณะกุศล** ให้การสนับสนุนในส่วนที่จะสามารถดำเนินการได้ มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สนับสนุนต่อยอดการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างทักษะชีวิตตามบริบทสถานการณ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่

5) **ภาคประชาสังคม** ร่วมมือแก้ปัญหาโดยมีการปรึกษาหารือและช่วยแก้ปัญหาของสถานศึกษา เช่น ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในตำบล ให้นำบุตรหลานเข้ารับศึกษาในสถานศึกษาของชุมชน เชื่อมโยงการจัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อสร้างประสบการณ์ให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น รวมทั้งช่วยเหลือให้นักเรียนมีทักษะในการเรียน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

บทที่

5

สรุป
อภิปรายผล
และ
ข้อเสนอแนะ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งดำเนินการให้บรรลุตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (2) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) จัดทำข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สรุปได้ดังนี้

5.1.1 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ชัยภูมิ และพังงา พบว่า แต่ละจังหวัดมียุทธศาสตร์ และเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองบริบทเชิงพื้นที่ โดยมีการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีจุดเด่นที่แตกต่างกันบนอัตลักษณ์ของพื้นที่ ได้แก่

จังหวัดกาญจนบุรี มีสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีเป็นแกนนำ มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสและความหลากหลายทางการศึกษาให้แก่คนทุกภาคส่วน เพื่อให้ “เด็กทุกคนต้องได้เรียน” โดยมีแผนพัฒนาระบบการศึกษาของจังหวัด 7 ด้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดการเรียนรู้ และดูแลเด็กนอกระบบ โดยใช้โรงเรียนขนาดเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ บ้านเรียน การเรียนรู้ โดยชุมชน จัดการเรียนรู้ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่ ให้เด็กเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติบนความแตกต่างหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถจดทะเบียนสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ของจังหวัด โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีและสถาบันศรัทธาภักดิ์เป็นฝ่ายสนับสนุนวิชาการและองค์ความรู้

จังหวัดชัยภูมิ มีสภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชน จังหวัดชัยภูมิ (สรช.) เป็นแกนนำ มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์คนชัยภูมิให้เป็น “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” โดยบรรจุอัตลักษณ์คนชัยภูมิไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด และแผนการศึกษาจังหวัด จัดกิจกรรม “ตลาดคนเดิน” สร้างสัมมาชีพ เรียนรู้วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น

จังหวัดพังงา มีภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพังงาเป็นแกนนำ มุ่งจัด “การเรียนรู้ อย่างมีความสุขทุกช่วงวัย” โดยใช้สุนทรียศาสตร์ “พังงาศึกษา ท้องถิ่นสุนทรียศาสตร์” 1 อำเภอ 1 โรงเรียนสุนทรียศาสตร์ มีกองทุนพี่รองให้น้องได้เรียนเป็นกองทุนขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงสุนทรียศาสตร์ ตั้งเป้าหมายจัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัด เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการศึกษาและการเรียนรู้ของจังหวัดต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาระดับตำบล พบว่าจังหวัดกาญจนบุรี มี “โรงเรียนบ้านท่าแร่” เป็นตัวแทนของสถานศึกษาขนาดเล็ก จัดการศึกษาในระบบเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถพลิกวิกฤตมาสู่โรงเรียนที่มีคุณค่าด้านพื้นที่สีเขียว มีครูเป็นแกนนำในการพัฒนาและพัฒนากฎหมายของบริบทพื้นที่ และ “ศูนย์การเรียนรู้ศรีสุวรรณสะเนฟอง (วิถีกระเหี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร)” เป็นตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาได้ตอบโจทย์อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ มีการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น มีครูเป็นแกนนำ มีชุมชนร่วมกันสนับสนุน เน้นการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในฐานะประชาชนชาวไทยโดยการพัฒนากฎหมายของบริบทพื้นที่ สอดคล้องตามเป้าหมายและแผนพัฒนาระบบการศึกษาจังหวัดได้เป็นอย่างดี **จังหวัดชัยภูมิ** มี “โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 4 แห่ง” โรงเรียนในบริบทสังคมเมืองเป็นตัวแทนความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ดำเนินการบริหารงานโดยใช้ “โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น” (School Base Management for Local Development ; SBMLD) ในลักษณะเครือข่ายร่วมรับผิดชอบ (co-responsibility network) บนบริบทที่แตกต่างกัน ไม่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อการแข่งขันแต่ร่วมดูแลผู้เรียนในเขตเทศบาลเป็นสถานศึกษาคุณภาพของท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่น พื้นที่กลางด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อป้องกันผู้เรียนหลุดออกนอกระบบและร่วมดูแลผู้เรียนทั้งในและนอกเขตเทศบาลอย่างเข้มแข็งบนความร่วมมือกัน และ**จังหวัดพังงา** มี “โรงเรียนบ้านตากแดด” เป็นตัวแทนของสถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข โรงเรียนประจักษ์ “CONNEXT ED” โดยการสนับสนุนของบริษัทในเครือเซ็นทรัล (Central Group) พัฒนาตนเองในฐานะโรงเรียนขนาดเล็กจนได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียง และมีการจัดฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วยความเต็มใจ เพื่อสนับสนุนและต่อยอดการพัฒนานวัตกรรมข้าวไร่ดอกข่าจนนำไปสู่การต่อยอด เป็นผลิตภัณฑ์ประจำโรงเรียนตามโครงการ 1 โรงเรียน 1 อาชีพ 1 ผลิตภัณฑ์ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี	ชัยภูมิ	พังงา
1. บริบทพื้นที่/ จุดเด่น	- เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง - มีการจัดตั้งสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน - มีสถาบันศรัทธาภูมิมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร ทรัพยากร และการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ - กรรมการสมาคมมาจากหลากหลายสาขาอาชีพ และกรรมการแต่ละคนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง	- เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างเอกชนภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง - มีความร่วมมือกับเทศบาลเมืองชัยภูมิและสถานศึกษาเครือข่าย - มีการบรรจุอัตลักษณ์คนชัยภูมิ “คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้” ไว้ในวิสัยทัศน์ของจังหวัด กศจ. และเขตพื้นที่การศึกษา	- เป็นจังหวัดที่เริ่มต้นดำเนินการและมีความพร้อมทั้งบุคลากรและพื้นที่ - เป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือระหว่างรัฐ และภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง - จัดตั้งกองทุนพี่รองให้น้องได้เรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่
2. การรวมตัวของ คณะบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ	สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี	สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.)	ภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา
3. เป้าหมาย การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม	“เด็กทุกคนต้องได้เรียน”	“คนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเองได้”	“การจัดการเรียนรู้มีความสุข”

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี	ชัยภูมิ	พังงา
4. ยุทธศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม	• การพัฒนารูปแบบระบบ การศึกษาศูนย์การเรียนรู้ และการจัดการศึกษา โดยชุมชน • การพัฒนาระบบ การผลิต พัฒนา พลวัต พลเมือง ตื่นรู้ นวัตกรรม วิจัยระบบการศึกษา การเรียนรู้โดยชุมชน เป็นฐาน • การพัฒนาศักยภาพ การเตรียมความพร้อม สังคมทุกช่วงวัยสู่ความ มั่นคงในการดำรงวิถีชีวิต • การสร้างระบบ ความเสมอภาค ทางการศึกษาชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง จัดการตนเอง • การจัดการระบบ การศึกษาพหุวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการปัญญา ปฏิบัติ • การพัฒนาประสิทธิภาพ ระบบธรรมาภิบาล กองทุนทุกระบบ สนับสนุนการศึกษา ชุมชนเข้มแข็ง • การพัฒนาระบบ การเชื่อมต่อของฐาน ข้อมูลทุกระดับ	• สร้างคนดี มีคุณธรรม รักท้องถิ่น มีอัตลักษณ์ คนชัยภูมิ • สร้างคนมีปัญญา ทักษะ วิชาการและทักษะอาชีพ • คนพึ่งพาตนเอง มีทักษะ อาชีพ เลี้ยงดูตนเองและ ครอบครัวได้	• การเรียนรู้ในแนวทาง ใหม่ • โรงเรียนอยู่คู่ท้องถิ่น • การศึกษาที่เติบโต และมีชื่อเสียง • ทางเลือกการศึกษา นอกกระบบที่หลากหลาย

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี	ชัยภูมิ	พังงา
5. ตัวแบบ การจัดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม ระดับตำบล	- โรงเรียนบ้านท่าแย้ ตำบลด่านมะขามเตี้ย อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี - ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศรีสุวรรณสะเนฟอง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	โรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองชัยภูมิ 4 แห่ง ได้แก่ (1) โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี) (2) โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา) (3) โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรากฏ์กุวิทยาการ) (4) โรงเรียนเทศบาล 4 (อมรสะเพียรชัยอุทิศ) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ	โรงเรียนบ้านตากแดด ตำบลตากแดด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา
6. กองทุนการ จัดการศึกษา เชิงพื้นที่และ ทรัพยากร	- จัดตั้งสมาคม สภาการศึกษาจังหวัด เพื่อช่วยสนับสนุน การดำเนินงาน - เสนอโครงการและได้รับ จัดสรรงบประมาณ จากกองทุนเพื่อ ความเสมอภาคทางการศึกษา - งบประมาณและ ทรัพยากรสนับสนุน จากสถาบันศรัทธาภักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	- อยู่ระหว่างดำเนินการ ระดมทุนจัดตั้งกองทุน - งบประมาณและ ทรัพยากรจาก ภาคเอกชนและ ภาคประชาสังคม	จัดตั้งกองทุนพร้อม ให้น้องได้เรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านสุนทรียศาสตร์

ประเด็น/ จังหวัด	กาญจนบุรี	ชัยภูมิ	พังงา
7. การดำเนินการ ในอนาคต	- ดำเนินการช่วยเหลือเด็กที่เสี่ยงหลุดออกจากระบบ เด็กนอกระบบ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน - ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตามแผนพัฒนาระบบการศึกษาของจังหวัด 7 ด้าน	- จัดคอนเสิร์ตระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชน - แสวงหาความร่วมมือกับภาคศาสนาในพื้นที่เพื่อร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์ของคนชัยภูมิ - จัดเวทีเพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	- จัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัดและสมาคมสภาการศึกษาจังหวัด - จัดทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของจังหวัด แผนพัฒนาของอบจ. ฯลฯ - ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ - เชื่อมร้อยกับทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนให้ “เด็กต้องได้เรียนอย่างมีความสุข”
8. ปัญหา อุปสรรค และความท้าทาย	กฎหมายและนโยบายของรัฐที่ต้องแก้ไขปรับปรุงให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความต้องการด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่	- การจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ - การสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพิ่มขึ้น - ความต่อเนื่องของการสนับสนุน และนโยบายด้านการศึกษาของผู้บริหารระดับจังหวัดที่มีการโยกย้ายบ่อยครั้ง	การดำเนินงานผูกโยงไว้กับภาคราชการ ส่งผลให้การขับเคลื่อนบางส่วนไม่มีทิศทางที่ชัดเจนและไม่มีอิสระในการตัดสินใจในการดำเนินการด้านต่าง ๆ

5.1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่

(1) **ระดับจังหวัด** รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้ออกแบบไว้นั้น ยังมีความสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ทั้งปัจจัยหลัก ปัจจัยรอง และปัจจัยสนับสนุน แต่มีบางปัจจัยที่ไม่ปรากฏบทบาทเท่าที่ควร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งในรูปแบบที่เป็นปัจจัยรองและอำเภอที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะขับเคลื่อนเป็นเบื้องหลังของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาในระดับปัจจัยของรูปแบบแล้วก็ย่อมไม่อาจตัดทิ้งได้ เพราะเป็นโครงสร้างทางปกครองของจังหวัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัดจะต้องวางแผนงานให้ภาคส่วนทั้ง 2 เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น

(2) **ระดับอำเภอ** รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับอำเภอใช้รูปแบบเดิม เน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 4 กลไกย่อยที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายเป็นแกนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 2) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาจะต้องขับเคลื่อนด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบจ. อบต. เทศบาล และตำบล ผ่านแนวทางการประสานงานร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมีพลังส่งต่อไปสู่กิจกรรม 3) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำจะเข้ามารับช่วงต่อเพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไปตามเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น และ 4) อำเภอ เขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการ 5 คณะ

(3) **ระดับตำบล** รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ได้มีการพัฒนารูปแบบให้ตรงกับบริบทในระดับพื้นที่ตำบลมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการดำเนินการของสถานศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือและทิศทางที่ชัดเจนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัด และเป็นไปตามทรัพยากรด้านการศึกษาที่ได้รับ โดยมีการประสานงานร่วมกับชุมชน ได้แก่ ตำบล อบต. อบจ. เทศบาล เป็นต้น ทั้งนี้ **“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง”** กลไกระดับตำบลเน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี 3 กลไกละเอียดที่ทำงานประสานกัน ได้แก่ 1) **สถานศึกษา** เป็นส่วนปฏิบัติการที่จะต้องเป็นส่วนที่มุ่งดำเนินการให้เกิดกิจกรรมและการดำเนินการตามยุทธศาสตร์โดยประสานงานร่วมกับงานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่ 2) **เทศบาล อบต. และตำบล** เชื่อมประสานสนับสนุนการดำเนินงานตามที่สถานศึกษาประสานขอมา และ 3) **นักขับเคลื่อน 5 คน** ในจังหวัดและภาคีเครือข่ายเข้ามาผลักดันงานเครือข่ายและงานพื้นที่ให้การสนับสนุนสถานศึกษาเป็นสำคัญ

5.1.3 ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ละพื้นที่มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของที่ตอบสนองต่อบริบท ความต้องการ และอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยมีแกนนำในพื้นที่ เช่น สภาการศึกษา สภาส่งเสริมการเรียนรู้ ภาคีเครือข่ายการศึกษา สมัชชาการศึกษา หรือคณะบุคคลที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น เป็นผู้ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับจังหวัด โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา สถานศึกษา และชุมชนในการขับเคลื่อนร่วมกัน ดังนั้น ระบบการเรียนรู้

ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีประเด็นที่ขับเคลื่อน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา พื้นที่การเรียนรู้ และ แหล่งการเรียนรู้ (2) การจัดการศึกษา เพื่อเด็กด้อยโอกาสและเด็กนอกระบบ (3) การจัดการศึกษาโดยโรงเรียนขนาดเล็ก บ้านเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และการจัดการศึกษาโดยชุมชน (4) การเตรียมความพร้อมสังคมทุกช่วงวัยสู่ความมั่นคงในการดำรงวิถีชีวิตและพหุวัฒนธรรม (5) การสร้างระบบความเสมอภาคทางการศึกษาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและจัดการตนเอง (6) การพัฒนาระบบการเชื่อมต่อของฐานข้อมูลเพื่อการจัดการเรียนรู้ทุกระดับ (7) การพัฒนากองทุนเพื่อการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อขับเคลื่อนไปช่วงระยะเวลาหนึ่งก็จะเกิดผลลัพธ์หลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียนที่ตอบสนองบริบทพื้นที่ เช่น ผู้เรียนรู้อย่างมีความสุข คนดี มีปัญญาพึ่งพาตนเองได้ มีสัมมาชีพ รักถิ่นเกิด ฯลฯ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เช่น ผู้เรียนรู้ ผู้สร้างสรรค์ นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง และ คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้แบบนำตนเอง การแสวงหาความรู้ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ฯลฯ

5.1.4 ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สถานศึกษา สถานศึกษาวางแผนพัฒนาตนเองในระดับที่เหมาะสม เช่น ระดับอยู่รอดไม่ถูกยุบ (survival) หรือมีคุณภาพดีรอบด้าน (well equipped) นั่นคือ รู้และวางแผนด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินการของสถานศึกษาทั้งหมดอย่างแท้จริงตามระดับของสถานศึกษา จัดสรรให้ได้มาหรือแสวงหาทุนมาเพิ่มเติมให้เพียงพอด้วยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การศึกษา การมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ชุมชน ผู้คน และ

ความยั่งยืน ลดค่านิยมในการให้ความสำคัญเฉพาะเด็กที่เรียนเก่ง สร้างความเท่าเทียมภายในสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นจุดคำจุน จุดรองรับน้ำหนัก (fulcrum) เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์กรภาครัฐ ราชการ และรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีสำนักงานหรือมีหน่วยระดับปฏิบัติการในพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก ควรมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านการประสานงาน ให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุน ซึ่งต่างต้องพิจารณาความเป็นไปได้บนระเบียบราชการ ความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้จริงในพื้นที่ และมีความยั่งยืนต่อเนื่อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุน ช่วยเหลือดูแล เป็นพี่เลี้ยง เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่ปกครองของตนอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ เพื่อให้มีการสืบทอดดำรงรักษา องค์ความรู้ ภูมิปัญญา หรือกิจกรรมประเพณี ค่านิยมของท้องถิ่น อาชีพชุมชน โดยมีฐานะเป็นเจ้าภาพร่วมกับสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้กับบุคลากรทางการศึกษา สร้างทีมงานที่มีความรู้ความเข้าใจ และลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตาม ประเมินผล และดำเนินการ โดยประสานกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ

องค์กรเอกชน/สาธารณะ/ภาคประชาสังคม หน่วยทางสังคมที่เป็นตัวแทนของประชาชน หรือชุมชนที่มีความประสงค์จะช่วยพัฒนาด้านการเรียนรู้ การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีบทบาทในการเข้ามาช่วยเสริมศักยภาพในด้านต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานประกอบการ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เสนอแนะแนวคิดใหม่ หรือวิธีการใหม่การภาครัฐ ทำงานประสานกันด้วยความเข้าใจบนข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมแสวงหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ช่วยเหลือให้นักเรียน

มีทักษะในการเรียน มีคุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนมาจัดประสบการณ์ ให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาในพื้นที่กับท้องถิ่น สร้างสำนึกรักบ้านเกิด เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการร่วมมือกันอย่างแท้จริง

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ

การพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ถูกยึดถือเป็นแนวทางในการสร้างสังคมคุณภาพแนวใหม่ (new quality society) และสร้างรูปแบบการดำรงชีวิตรูปแบบใหม่ที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นให้มีความเข้ากันได้ระหว่างกัน (intercompatibility) และการชดเชย (compensation) ของการพัฒนาต่อการเปลี่ยนแปลง ตามบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ได้รับการคำนึงถึงเพื่อให้เกิดกระบวนการหลาย ๆ กระบวนการที่จะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับวัฒนธรรม (เอนก สุวรรณบัณฑิต, กীরติ บุญเจือ, 2558)

รัฐและวงวิชาการได้มีการให้ความรู้แก่คนส่วนใหญ่ถึงความสำคัญของคุณค่าของการมีส่วนร่วม แต่การพัฒนาต่อ ยอดไปสู่ความสำเร็จในด้านต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการมีส่วนร่วมนั้นเป็นที่สนใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (shareholder) และสิ่งนั้นเป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ (intangible assets) ซึ่งจะทำให้การเติบโตเป็นไปโดยธรรมชาติ หากมีระบบควบคุมจะมุ่งเน้นทรัพย์สินที่จับต้องได้ (tangible assets) เช่น จำนวนทรัพยากรอัตราค่าจ้าง หรืองบประมาณ ซึ่งภาครัฐก็ยังต้องเน้นการเพิ่มคุณภาพของครูและพัฒนาโรงเรียนที่มีคุณภาพที่ยังไม่ได้ตามเกณฑ์ตัวชี้วัดให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมควรเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge share culture) โดยการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ที่ทรัพยากรทางปัญญา ทั้งที่เป็นความรู้ที่สามารถเปิดเผยได้ (explicit) และความรู้ภายใน (implicit) ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ บนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ คุณภาพ (quality) การเปิดกว้าง (openness) และประสิทธิผล (effectiveness) เพื่อให้เกิดพลวัตแห่งการเรียนรู้ (learning dynamic) ของผู้เรียน และเมื่อพิจารณา 1) ฝ่ายที่เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะเน้นการเปลี่ยนแปลง (changing) เพื่อให้เกิดความแตกต่างไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว ต้องการให้เกิดบริบทใหม่ ๆ ในจุดนี้จึงมองว่า ระบบราชการเป็นระบบคำสั่ง มีขั้นตอนมาก ทำให้ในระดับปฏิบัติไม่ชัดเจน เกิดความซ้ำในการปฏิบัติการหรือการเปลี่ยนแปลง ไม่ทันใจ ติดขัดตามตัวบทกฎหมาย ต้องแก้ไข ต้องเร่งรัด ในขณะที่ 2) ฝ่ายที่เน้นการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมุ่งพิจารณาแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีการร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ ทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมไปถึงความถูกต้องของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดและการต้องมารวมรับผิดชอบ (accountability) ในภายหลัง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากการสนทนากลุ่มจากระดับพื้นที่ สามารถพิจารณาได้ตามแนวคิดของ Arnstein (1969) พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้มีกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ เกือบทุกขั้นแล้ว ได้แก่

- (1) Manipulation กำกับกำกับการดำเนินการผ่านแผนงาน มุ่งเน้นการได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนผ่านการประชาสัมพันธ์
- (2) Therapy เน้นการรักษาผู้มีส่วนร่วมไว้ ให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
- (3) Informing เน้นการมีส่วนร่วมที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย มุ่งการสนับสนุนช่วยเหลือ การให้ข้อมูลแก่กลุ่ม แต่ยังไม่มีความชัดเจนของข้อมูลป้อนกลับ

- (4) **Consultation** เน้นกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนที่ถูกต้องตามกฎหมาย การประชุมเชิงพื้นที่ และการสอบถามความคิดเห็นประชาชน
- (5) **Placation** คณะกรรมการการ/คณะบุคคลของกลุ่มการมีส่วนร่วมกำหนดประเด็นที่จะมุ่งเป้าหมาย เปิดให้ทุกภาคส่วนให้คำแนะนำ แต่ยังคงสิทธิในการดำเนินการไว้ที่กลุ่มของตน
- (6) **Partnership** มีการแบ่งปันงานและความรับผิดชอบในการวางแผนและการตัดสินใจผ่านคณะกรรมการร่วมฝ่ายต่าง ๆ
- (7) **Delegated power** ภาคประชาสังคมมีเสียงข้างมากในคณะกรรมการ มีสิทธิที่จะตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบต่อโครงการต่าง ๆ ที่ตัดสินใจไป
- (8) **Citizen control** ไม่ต้องมีหน่วยงานกลางสำหรับการวางแผนงาน การกำหนดนโยบายและการดำเนินการโครงการ

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นเป็นไปตามโอกาสและเหตุแห่งการเกิดนั้น ทำให้การธำรงรักษาจำเป็นต้องใช้บุคคลเป็นแกนยึดโยง โดยเฉพาะนักยุทธศาสตร์ นักจัดการ และนักประสาน จึงจะเกิดกระบวนการอย่างสม่ำเสมอได้ สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นที่ 8 นั้น ยังต้องการภาคประชาชนที่มีความเป็นอิสระในการคิดด้านการมีส่วนร่วมและเป็นมิตรกับทุกฝ่ายเข้ามาเป็นกลไกหรือแรงสนับสนุนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

5.2.2 องค์ประกอบแต่ละภาคส่วนมีความสำคัญแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัดตามตัวแบบของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) พบว่า ในแต่ละพื้นที่ยังมององค์ประกอบแต่ละภาคส่วนสำคัญแตกต่างกันไป การพิจารณาโครงสร้างหลัก โครงสร้างรอง และส่วนสนับสนุน ยังไม่ชัดเจน “เมื่อต้องมุ่งเน้นการศึกษาแบบมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นที่จะต้องระบุและกำหนดระดับความสำคัญของโครงสร้างเพื่อนำไปสู่บทบาทและหน้าที่ของแต่ละส่วนให้ชัดเจน”

การเข้ามามีส่วนร่วมแต่ละฝ่ายอาจมีจุดสนใจต่างกัน และมีกำลังตามหน้าที่ของหน่วยงาน หรือการสนับสนุนที่แตกต่างกัน แต่หากมองตัวแบบให้ชัดเจน และให้แต่ละส่วน ดำเนินการที่สอดคล้องกับตัวแบบ จะไม่ทำให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด ไม่ว่าจะเป็น ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงาน มากเกินจนเกิดความเหนื่อยล้าจนเกินไป

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมวางโครงสร้างหลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ การศึกษา ระดับจังหวัด/เขตพื้นที่ การศึกษางานบริหารเครือข่ายและการจัดการ ทรัพยากรการศึกษา นักขับเคลื่อน 5 คณะ (นักยุทธศาสตร์ นักจัดการ นักวิชาการ นักประสานงาน และนักสื่อสาร) และภาคีเครือข่าย โครงสร้างของพื้นที่ที่เข้ามาเสริม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ และการจัดกิจกรรม เชิงพื้นที่ โดยมีส่วนสนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานปกครองของกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ พื้นที่ซึ่งจะเข้ามาสนับสนุนกระบวนการให้ขับเคลื่อนไปได้ ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไม่ได้เป็นรูปแบบที่ตายตัว และการประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมและยืดหยุ่นกับบริบท ในแต่ละพื้นที่

5.2.3 ความรู้และทักษะของนักวิชาการจะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเพิ่มคุณภาพชีวิตในระดับพื้นที่ ซึ่งจะเป็น การเพิ่มโอกาสใหม่ในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาของการมีส่วนร่วมและเพิ่มคุณภาพชีวิต ในระดับพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น โดยการออกนโยบายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การเปิดกว้าง รับความคิดเห็นต่าง ๆ การตัดสินใจอย่างถูกต้องจะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ เป็นการเปิดโอกาสใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่าง ๆ ด้วย เช่นกัน ดังนั้นจะต้องมีการกำกับผลที่จะเกิดขึ้นด้วยและต้องเรียนรู้จากความผิดพลาด ในอดีตซึ่งประชาชนจะมีการเสริมอำนาจให้สามารถเข้าถึงการศึกษา ข้อมูลสารสนเทศ

และการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ความรู้จะถูกเปลี่ยนให้เป็นต้นทุนทางสังคมจากการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยเครือข่ายต่าง ๆ บนเป็นแนวทางในการสร้างสังคมและรูปแบบการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพอย่างใหม่ที่เน้นการสร้างสรรค์ การปรับตัว การแสวงหา และการร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้เรียน ผู้สอน และประชาชนของประเทศ

5.2.4 ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันด้านบริบทพื้นที่ สังคมวัฒนธรรม และความต้องการเชิงพื้นที่ ดังนั้นถึงแม้ว่าหลายพื้นที่จะสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพแล้ว แต่ยังมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับประเด็นปัญหาอุปสรรคและความท้าทายต่าง ๆ เช่น อุปสรรคจากกฎหมายและนโยบายของรัฐที่ต้องแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการเชิงพื้นที่ การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง การจัดตั้งกองทุนเพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในพื้นที่ การขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้นำระดับนโยบายของจังหวัดซึ่งมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตำแหน่งบ่อยครั้ง ทำให้การสานต่อนโยบายและการสนับสนุนด้านการศึกษาของจังหวัดขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ทำให้การดำเนินงานผูกโยงไว้กับภาคราชการส่งผลให้การขับเคลื่อนบางส่วนไม่มีทิศทางที่ชัดเจนและไม่มีอิสระในการตัดสินใจในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่

5.2.5 การสร้างความยั่งยืนในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

1) การดำเนินการให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในชื่อต่าง ๆ (สมัชชาการศึกษา สภาการศึกษา สภาการส่งเสริมการเรียนรู้หรือชื่อเรียกอย่างอื่น) ต้องเริ่มต้นจาก “คน” ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้แก่ (1) การรวมตัวของคนในพื้นที่ (2) องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม (3) เครื่องมือ (4) เวทีการมีส่วนร่วม (5) แผนและทรัพยากร และ (6) การสร้างการรับรู้

นอกจากนี้สิ่งสำคัญ คือ “**เครือข่าย**” ซึ่งหมายรวมถึงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่/จังหวัด การมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง แน่นแฟ้น และหลากหลาย จะทำให้การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้รวดเร็วและยั่งยืน

2) การดำเนินการเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาควรมีความต่อเนื่อง ไม่รีบร้อนและไม่ถูกจำกัดด้วยระยะเวลา โดยต้องมีความยืดหยุ่นตามบริบทของการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ หมายความว่า การดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรพิจารณาตัวแบบของ “**สมัชชาสุขภาพ**” ที่มีองค์กรอิสระเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ไม่ขึ้นกับภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยดึงศักยภาพ ทรัพยากร และองค์ความรู้จากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับพื้นที่

การประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ ทั้งในระดับจังหวัด และระดับตำบล นักขับเคลื่อนจะมีบทบาทสำคัญที่จะต้องมีความรวดเร็วและยืดหยุ่นในการนำรูปแบบไปใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ บทบาทของนักขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่

นักยุทธศาสตร์ สร้างภาพยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน วางแผนยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดที่เป็นไปได้ เน้นการพัฒนาไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง

นักวิชาการ เสนอแนวคิด ข้อคิดเห็น หลักการปฏิบัติต่าง ๆ และแนวทางแก้ไขปัญหา

นักจัดการ ดำเนินการในด้านต่าง ๆ ตามระบบและแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

นักประสาน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและเครือข่ายต่าง ๆ

นักสื่อสาร สื่อสารแนวคิด แนวทาง กิจกรรม และผลลัพธ์แก่ฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจร่วมกันและเสริมสร้างมิตรภาพอันดีระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

งานด้านยุทธศาสตร์ จำเป็นต้องมองอย่างยุทธศาสตร์และต้องสะท้อนวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เมื่อนำไปปฏิบัติจึงลดรูปเป็นแผนปฏิบัติการซึ่งจะต้องเชื่อมโยงว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ใดและมีผลต่อเป้าหมายของการพัฒนาในส่วนใด ทั้งนี้ นักจัดการจะต้องพูดคุยกับนักยุทธศาสตร์อยู่เสมอเพื่อที่จะได้ทิศทางในการขับเคลื่อนและกิจกรรมที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และไม่สร้างภาระแก่ฝ่ายต่าง ๆ

งานด้านวิชาการ จำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ มาช่วยเสริมและมาสะท้อนเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสร้างสรรค์ ไม่ติดในการวิพากษ์หรือประเมิณผล

งานด้านการประสานงาน จะเป็นไปได้ด้วยดีในระดับพื้นที่ ผู้ประสานงานที่เป็นบุคคลสำคัญควรจะเป็นครูที่เป็นคนพื้นที่หรือมีความสนิทสนมกับผู้บริหารหรือนักปกครองในระดับพื้นที่ ทำให้สามารถประสานการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ต้องพิจารณาผู้สืบทอดกรณีครูเกษียณ และต้องมีผู้อำนวยการสถานศึกษาคอยอำนวยความสะดวกในการประสานงานให้อีกชั้นหนึ่ง จะทำให้แนวทางการประสานงานมีความคล่องตัวและง่ายต่อการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

งานด้านการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา เป็นประเด็นปัญหาในระดับพื้นที่ ตำบล อันประกอบด้วย งบประมาณในการดูแลรักษา งบประมาณในการจ้างครูอัตราจ้าง และบุคลากรทางการศึกษา หรือบุคลากรอื่น เช่น ชุมนานักการภารโรง คนขับรถ เป็นต้น ซึ่งการจัดสรรขึ้นกับต้นสังกัดที่พิจารณาตามภาระหน้าที่ของสถานศึกษา (แปรผันตามจำนวนนักเรียน) ทำให้เกิดความขาดแคลนในทุกโรงเรียน ส่วนนี้เป็นส่วนที่จะต้องพิจารณาหาแหล่งทุนอื่นมาสนับสนุน ซึ่งต้องผ่านภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น โรงเรียนบ้านตากแดดได้รับการสนับสนุนตำแหน่งนักการ 1 ตำแหน่ง โดยภาคเอกชนจัดจ้างให้ เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เป็นกิจกรรมการเชื่อมโยงจากนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการทำงานตามบทบาทในแต่ละระดับ โดยมีหน่วยงานเชื่อมประสานในระดับจังหวัดไปสู่พื้นที่ระดับตำบล ซึ่งต้องดำเนินการ ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการนำไปสู่แนวการปฏิบัติและออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ กฎกระทรวงหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

2) รัฐควรมุ่งไปที่การอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนงาน/โครงการตามภารกิจงานหลัก งานสนับสนุน และงานปฏิบัติการในพื้นที่ตามภาระงาน หน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน รวมถึงการแสวงหาการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคมเพื่อการดำเนินการที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

3) รัฐควรจัดตั้งกองทุนการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อสนับสนุนงบประมาณตามนโยบายและแผนเพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้แก่สภาการศึกษา/สมัชชาการศึกษาในพื้นที่ โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงว่าด้วยกองทุนการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่

4) กระทรวงศึกษาธิการ **เร่งรัดจัดทำกฎหมายหรือกฎกระทรวงรองรับการรวมตัวกันของคณะบุคคลและการจัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัด** เช่น กฎกระทรวงว่าด้วยการรวมตัวของคณะบุคคลรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา หรือกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดตั้งสภาการศึกษา เพื่อให้สภาการศึกษา หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อเสนอแนะความเห็น แนวนโยบาย การพัฒนาการศึกษาต่อคณะกรรมการการศึกษาธิการจังหวัดและคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติรองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

5) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายที่มีภารกิจและหน้าที่ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ควรสร้างเวทีการมีส่วนร่วมระดับภาคและชาติ เช่น **สมัชชาการศึกษาระดับภาค สมัชชาสภาการศึกษา ระดับชาติหรือสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ (National Education Assembly)** เพื่อเป็นเวทีให้ทุกภาคส่วนระหว่างจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน เสนอนโยบายการจัดการศึกษาตามประเด็นและมติของที่ประชุมไปยังเวทีระดับชาติ และคณะกรรมการสภาการศึกษาหรือคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติในอนาคต

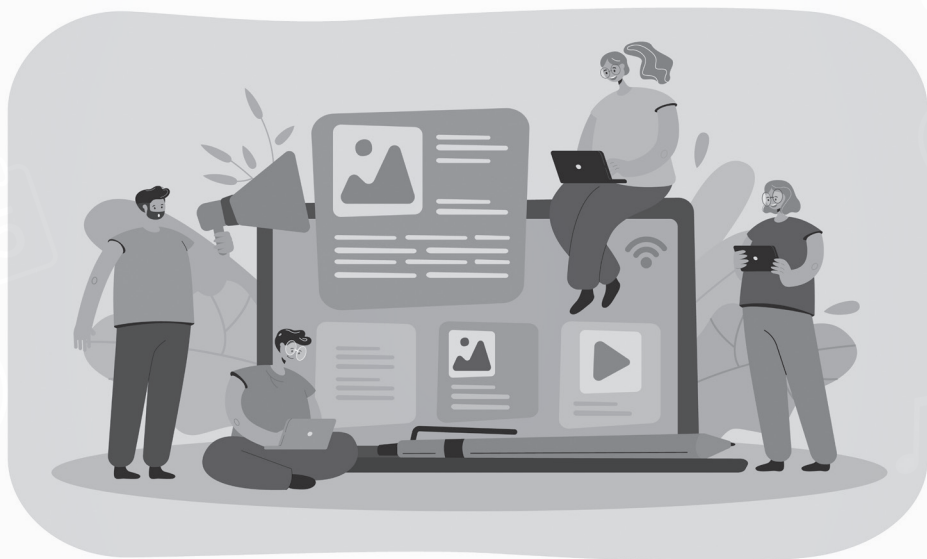
6) คณะกรรมการสภาการศึกษาหรือคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ในอนาคตควรแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านการมีส่วนร่วมและสมาชิกการศึกษา เป็นหนึ่งในคณะอนุกรรมการ เพื่อตอบสนองภารกิจสำคัญและรองรับพระราชบัญญัติ แห่งชาติฉบับใหม่ในอนาคต โดยมีผู้แทนภาคละ 1 คนที่มาจากสมาชิกการศึกษาจังหวัด สภาการศึกษาจังหวัด หรือภาคีเครือข่ายการศึกษาที่มีชื่อเรียกอย่างอื่นด้วย

5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงบูรณาการเพื่อการประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคม ตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) มีหน่วยงานที่มีส่วน ร่วมในการดำเนินการ 6 กระทรวง 1 สำนักงาน ได้แก่ (1) กระทรวงศึกษาธิการ (2) กระทรวงมหาดไทย (3) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (4) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (5) กระทรวง สาธารณสุข (6) กระทรวงแรงงาน และ (7) สำนักงานงบประมาณ ดังนั้น ในการจัดการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล บทบาทหลักจะเป็น กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย โดยมีพื้นที่และสถานศึกษาเป็นแกน ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามบทบาทและภารกิจของหน่วยงานในระดับนโยบาย ระดับ ประสานงานหรือสนับสนุนงาน และระดับปฏิบัติงาน โดยอีก 5 หน่วยงานจะเน้น การประสานงานหรือสนับสนุนงานเป็นสำคัญ

นอกจากหน่วยงานหลักที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีหน่วยงานที่จัดการศึกษา อีกหลายหน่วยงาน อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงกลาโหม ซึ่งสามารถเข้ามา ช่วยเหลือในระดับประสานงานหรือสนับสนุนงานได้อีกด้วย

ทั้งนี้ ควรมีการตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งอย่างเป็นทางการโดยผู้ว่าราชการจังหวัด โดยให้คณะกรรมการชุดนี้มีอิสระในด้านต่าง ๆ ทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย การบริหารจัดการ และการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อประสานงานให้เกิด การบูรณาการงานโครงการร่วมกันตามทิศทางของแผนงานโครงการตามแผนงาน การจัดการศึกษาและรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อให้เห็นภาพรวมระดับจังหวัด อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/O6Qxf>
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2565). *จังหวัดชัยภูมิ*. สืบค้นจาก <http://www.chaiyaphum.go.th/>
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- _____. (2563). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 10 การปรับโครงสร้างในระบบการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชมแข พงษ์เจริญ. (2555). *การพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เซ็นทรัลกรุ๊ป. (2565). *ฐานข้อมูล เซ็นทรัลทำ เพื่อพัฒนาการศึกษาและสังคมอย่างยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://centralthamforpeople.com>
- ทำนอง ภูเก็ตพิมพ์. (2551). *แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน*. สืบค้นจาก <http://gotoknow.org/blog/mathu/334443>
- เทศบาลเมืองชัยภูมิ. (2565). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้นจาก www.chaiyaphummunicipality.com/
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปกรณ ปริยากร. (2530). *ทฤษฎีและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ
(ฉบับปรับปรุง). (2564). สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/044/T_0001.PDF

พชรภรณ์ สิงห์สุรี. (2558). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ. (2554). การพัฒนารูปแบบสมัชชาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2549. (2549). สืบค้นจาก <https://www.somsaad.go.th/our-news/law/item/459-law-1>

พัฒนพงษ์ สุขมะดัน และเสาวลักษณ์ กมลนาวิน. (2562). จากนับหนึ่งจนถึงวันนี้ บทสรุปการดำเนินงานและกรณีตัวอย่างการพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่ “โครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้”. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4. (2562). สืบค้นจาก <https://bit.ly/3gLDdqP>

พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2546). การนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มีชัย ฤชุพันธุ์. (2561). บทบัญญัติด้านการศึกษาดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้นจาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2561/mar2561-3.pdf

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

_____. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561- 2580).
สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

สำนักงานจังหวัดพังงา. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดพังงา 5 ปี (พ.ศ.2561-2565)
ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก <http://www.phangnga.go.th>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค
จำกัด.

_____. (2562). รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วม
และสมัชชาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

_____. (2563). ภาคประชาสังคมเพื่อการศึกษา.

คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านบทบาทของภาคประชาสังคม
เพื่อการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2563). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาค
ประชาสังคม/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2564). รายงานการเก็บข้อมูลรูปแบบการจัดการ
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อประกอบการจัดทำรายงาน และข้อเสนอว่า
ด้วยบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนในการจัดการ
ศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. บริษัท ปฐมอิมเมจ จำกัด:
กรุงเทพฯ (เอกสารอัดสำเนา)

_____. (2564). รายงานรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้าน
การศึกษา ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและ
พัฒนาการเรียนรู้.

_____. (2564). รายงานการเก็บข้อมูลแนวทางการพัฒนารูป
แบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหาร
จัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่. บริษัท ปฐมอิมเมจ จำกัด:
กรุงเทพฯ (เอกสารอัดสำเนา)

สรุปผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดกาญจนบุรี
ประจำปีงบประมาณ 2564. สืบค้นจาก [https://ww2.kanchanaburi.
go.th/ebook/detail/21/data.html](https://ww2.kanchanaburi.go.th/ebook/detail/21/data.html)

เอนก สุวรรณบัณฑิต และกิริติ บุญเจือ. (2558). สังคมบนฐานความรู้กับสันติภาพ.
รมยสาร. 13(2): 149-159.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). การบริหาร: ทักษะการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
สุขภาพใจ.

องค์การบริหารส่วนตำบลด่านมะขามเตี้ย. (2565). ภาพประกอบ.
สืบค้นจาก www.danmakhamtia-sao.go.th

องค์การบริหารส่วนตำบลตากแดด. (2565). ข้อมูลพื้นฐาน.
สืบค้นจาก www.takdaet.go.th

องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ล้อม. (2565). ภาพประกอบ.

สืบค้นจาก www.laiwo.go.th

Arnstein, S R. (1969). A Ladder of Citizen Participation, *JAIP*. 5(11): 216-224.

Gustavo, W. (1992). *The meaning of participation*. Columbia: Habinet.

Keeves, P. J. (1988). *Educational research methodology, and measurement: An international handbook*. Oxford, England: Pergamon Press.

Simovska, V. (2007). The changing meanings of participation in school-based health education and health promotion: the participants' voices. *Health Education Research*. 22(6): 864-878.

ภาค ผนวก

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและ ปฏิบัติการเรียนรู้เชิงพื้นที่

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิบัติการเรียนรู้เชิงพื้นที่ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในจังหวัด/พื้นที่ดำเนินการ 3 พื้นที่ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ กาญจนบุรี และพังงา ซึ่งมีกรอบในการสัมภาษณ์ 4 ประเด็นหลัก คือ (1) ลักษณะงานขับเคลื่อน (2) การจัดการเรียนรู้/การมีส่วนร่วมของพื้นที่ (3) แนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กรณีศึกษา และ (4) ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นักขับเคลื่อน ได้แก่

1. **นักยุทธศาสตร์** เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการมองเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในทำกิจกรรมในพื้นที่ในแต่ละประเด็น สามารถทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการในแต่ละประเด็น

2. **นักวิชาการ** เป็นบุคคลที่มีสนใจเฉพาะเรื่องและรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ มีความสามารถในการเก็บข้อมูลเชิงวิชาการ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงวิชาการในแต่ละสาขาตามความถนัด และวิเคราะห์ข้อมูลให้นักยุทธศาสตร์ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และใช้กลยุทธ์ การบริหารจัดการตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

3. นักจัดการ เป็นบุคคลที่มีทักษะ ความสามารถและมีความเข้าใจในงาน การจัดการในภาระงานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทำหน้าที่คอยจัดการ อำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดกิจกรรมและงานในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงาน โครงการ

4. นักประสาน เป็นบุคคลที่มีบุคลิกและความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการเชื่อมโยงในแต่ละระดับได้ และสามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในกิจกรรมระหว่างหน่วยงาน องค์กร และบุคคล ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

5. นักสื่อสาร เป็นผู้เข้าใจธรรมชาติ กลยุทธ์ ระดับของการสื่อสาร เพื่อทำหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของแผนงานโครงการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

โปรดให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. ชื่อ-นามสกุล
2. ระดับการศึกษาสูงสุด
- 3 ตำแหน่งงาน
4. หน่วยงาน/องค์กร/ต้นสังกัด
5. ระยะเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
6. วัน เดือน ปี ที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

1. ลักษณะงานขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงพื้นที่

1.1) นักยุทธศาสตร์

1.2) นักวิชาการ

1.3) นักจัดการ

1.4) นักประสาน

1.5) นักสื่อสาร

2. ความคิดเห็นต่อพื้นที่นาร่อง (ระดับตำบล) ในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.1) จังหวัด/อบจ./อำเภอ/อบต./องค์กรอื่น มีส่วนร่วมในแผนการทำงานนาร่อง
อย่างไร

2.2) แนวคิดหลักในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วมในภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีบทบาท/
ร่วมพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร

2.3) กระบวนการที่ได้ดำเนินการ ผลการดำเนินการ และการเรียนรู้จากกระบวนการ
เป็นอย่างไร

- ความก้าวหน้า

- จุดสำคัญในการประยุกต์ใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

- โอกาสในการพัฒนา

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

1. ข้อเสนอแนะบทบาทการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1.1) ภาครัฐ (ระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล) ควรมีบทบาทต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร

1.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร

1.3) ภาคเอกชน ควรมีบทบาทต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร

1.4) องค์กรสาธารณะตามกฎหมาย ควรมีบทบาทต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร

1.5) ภาคประชาสังคมอื่น ๆ ควรมีบทบาทต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างไร

ขอขอบพระคุณ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา

กรอบการศึกษาและแนวทางการดำเนินงานการศึกษาและพัฒนา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2564 เวลา 09.00 – 14.00 น.

ณ ห้องประชุมพจน์ สะเพียรชัย ชั้น 5 อาคาร 2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

อาจารย์ ดร.รวิช ตาแก้ว

ภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ผศ.(พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต

อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

อาจารย์พิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์

ข้าราชการบำนาญ

อดีตนายกสมาคมกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมี
ส่วนร่วมและสังคมการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการร่วมลงพื้นที่ศึกษาและพัฒนา
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

อาจารย์ ดร.รวิข ตาแก้ว	ภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
นางโสภา ตาแก้ว	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายสำเนา เนื้อทอง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผศ.(พิเศษ) ดร. เอนก สุวรรณบัณฑิต	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร. เมธา หริมเทพาธิป	อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นางพรรณิภา หริมเทพาธิป	นักวิชาการอิสระ มูลนิธิสחרรมิกชน
นายภาสกร อุดลพัฒน์กิจ	นักวิชาการอิสระ
นายศิวากร ชุตินิธิ	นักวิชาการอิสระ
Mr.Takumu Hashimoto	นักวิจัยประเทศญี่ปุ่น Hiroshima University Japan Society for the Promotion of Science (JSPS)

เอกสารแนะนำ

รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา (2563)

ทำความเข้าใจกับรูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษากรณีศึกษาต่างประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น และ 5 กรณีศึกษาในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ เครือข่ายสมัชชาจังหวัดนครปฐม ภาศีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เครือข่ายคณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ และสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ตลอดจนรูปแบบการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

Scan อ่านฉบับเต็มที่นี้

สภาวะการณ์การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทประเทศไทย (2563)

เข้าใจพัฒนาการของการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ของไทยตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน กฎหมาย นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของไทยในปัจจุบัน สภาวะการณ์การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทประเทศไทย รายจังหวัด 77 จังหวัด ตลอดจนแนวโน้มภาพอนาคตและข้อเสนอการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในประเทศไทย

Scan อ่านฉบับเต็มที่นี่

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคประชาสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.... (2564)

มาเตรียมความพร้อมจัดตั้งและรวมตัวของประชาชนและภาคประชาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ สมัชชาการศึกษา สภาการศึกษา ภาควิชา หรือคณะบุคคลตามความพร้อมและความสมัครใจด้วยแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคประชาสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และเข้าใจระบบกลไกการมีส่วนร่วม 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสถานศึกษา ระดับจังหวัด และระดับชาติ ตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

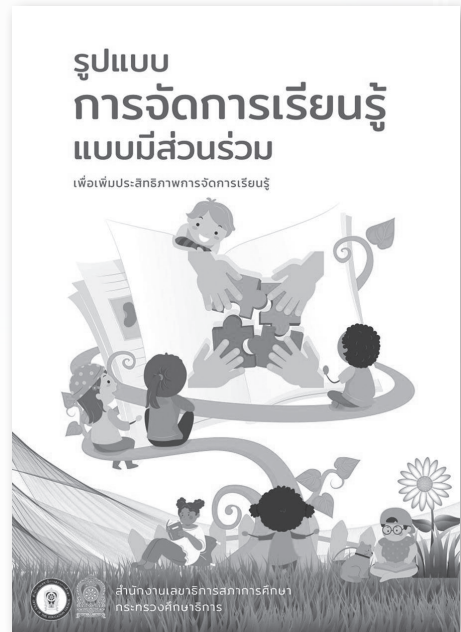

Scan อ่านฉบับเต็มที่นี่

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ (2564)

ชวนเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ในบริบทประเทศไทย กรณีศึกษา 4 จังหวัด ได้แก่ ลำปาง ชัยภูมิ กาญจนบุรี และ พังงา ทั้งบริบทพื้นที่ ความเป็นมาและ สภาพการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประเด็นการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการมีส่วนร่วม และข้อเสนอการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ รวมไปถึงข้อเสนอว่าด้วย บทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษา

Scan อ่านฉบับเต็มที่นี้

ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ในการจัดการศึกษา (2565)

บอกเล่าสภาพปัจจุบันและปัญหา
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
เอกชน และข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของ
รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
เอกชนในการจัดการศึกษา เพื่อให้แต่ละ
ภาคส่วนนำไปปฏิบัติและร่วมขับเคลื่อน
การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม
ต่อไป

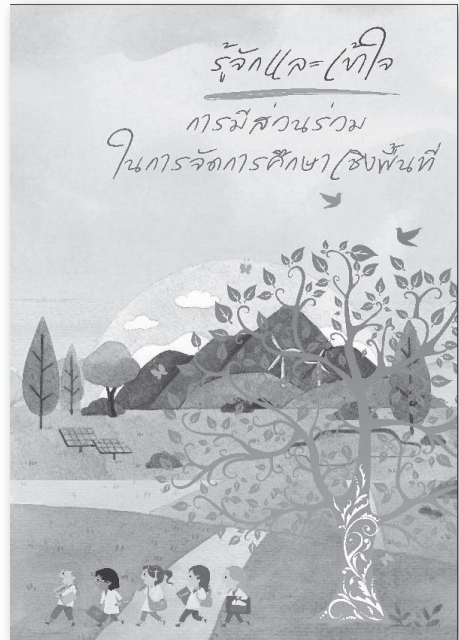

Scan อ่านฉบับเต็มที่นี้

รู้จักและเข้าใจการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (2565)

ทำความเข้าใจจักและเข้าใจการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เริ่มต้นอย่างไร แนวคิด หลักการ องค์ประกอบ รูปแบบและกลไก “Model” ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และสถานศึกษา “3 จังหวัดต้นแบบ” การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและ “4 ตัวแบบ” การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระดับตำบล ขั้นตอนการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยกลไกประชาชน ตลอดจนแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

Scan อ่านฉบับเต็มที่นี่

เอกสารวิชาการ
สำนักมาตรฐานการศึกษาฯ สกศ.

รวมเอกสารวิชาการ
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน

ทำความรู้จัก สภา/สมาชิการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีและ สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

ความหมาย

รูปเจดีย์สามองค์ แทนสัญลักษณ์ของจังหวัด
กาญจนบุรี

รูปเด็กจับมือกัน 13 คน แทน เด็ก-เยาวชน
ในจังหวัดกาญจนบุรี 13 อำเภอ หลากหลาย
ชาติพันธุ์

ความหมายที่ต้องการสื่อสาร

การศึกษาเพื่อเด็กเยาวชนของจังหวัดกาญจนบุรีเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกัน

ชื่อและรูปแบบการมีส่วนร่วม

สภา/สมาชิการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี/สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

ปีที่ก่อตั้ง

สภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2555

สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2564

ประธานสมาชิก/นายกสมาคม

นายจักรกฤษณ์ โพธิ์แพงพุ่ม

ผู้ประสานงานภาคีเครือข่าย :

นางจรงักษ์ ศรีใส

ความเป็นมา

สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จัดตั้งเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์โดยไม่หวังผลกำไร

วัตถุประสงค์

- 1) ส่งเสริมการศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี
- 2) ส่งเสริมสิทธิและโอกาสทางการศึกษาของประชาชน จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) ส่งเสริมการขับเคลื่อนระบบการศึกษาในรูปสมัชชากการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี
- 4) ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยไม่หวังผลกำไร
- 5) ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง

ความภาคภูมิใจ

- 1) การขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ระยะที่ 1-2
- 2) การเสนอข้อเสนอสืบนโยบายสมัชชากการศึกษาในงานสมัชชาจังหวัดกาญจนบุรี ครั้งที่ 7
- 3) การขับเคลื่อนด้านการศึกษาของจังหวัดร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- 4) การพัฒนาร่วมกับโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ติดต่อและข้อมูลเพิ่มเติม

เว็บไซต์ : <https://kanchanaburieducationcouncil.org/>

Facebook : สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

ที่ตั้ง

สมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

อาคารบริการวิชาการและบัณฑิตศึกษา (ตึกดินสอ) มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ห้อง 108 เลขที่ 70 หมู่ 4 ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71190

ทำความรู้จัก สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ

ความหมาย

สองมือสีน้ำเงินและสีเขียว แทนความหมายของการช่วยเหลือเกื้อกูล ปกป้องจากผู้ใหญ่ในสังคม ที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการพัฒนาให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

อักษรย่อ สรช. หมายถึง สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ และ CHAIYAPHUM หมายถึง จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อและรูปแบบการมีส่วนร่วม

สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.)

ปีที่ก่อตั้ง

พ.ศ. 2554

ประธานสภา

ดร.อรอุมา ไชยเศรษฐ์

ผู้ประสานงานภาคีเครือข่าย

นายศุภวิชญ์ สังสุทธิพงศ์

ความเป็นมา

สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.) เกิดขึ้นจากโครงการครูสอนดีของ สสค. และเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาในส่วนของจังหวัดชัยภูมิเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเจตนารมณ์ในการสร้างอนาคตของชาติด้วยการพัฒนาคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน พ.ศ. 2553 ข้อ 7 ภายใต้อำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งทางจังหวัดชัยภูมิได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการยกระดับการพัฒนาการเรียนรู้ระดับจังหวัด จากคณะกรรมการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) จึงสมควรให้มีการจัดตั้งสภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ โดยมีชื่อเรียกย่อว่า “สรช.” เป็นองค์กรในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาในส่วนของจังหวัดชัยภูมิให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามคำสั่งจังหวัดชัยภูมิที่ 891/2556 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการสภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.) ซึ่งเป็นการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน พ.ศ. 2553 ข้อ 7 ภายใต้อำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

ความสำเร็จและภาคภูมิใจ

การส่งเสริม สนับสนุนผู้บริหารและครูในการสร้างนวัตกรรมเพื่อจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

ติดต่อและข้อมูลเพิ่มเติม

เว็บไซต์: <http://llcthai.blogspot.com/>

Facebook: สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชน
จังหวัดชัยภูมิ - สรช.

ที่ตั้ง

สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.)
107/118 ก. ถนนชัยประสิทธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
36000

ทำความรู้จัก ภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา

ชื่อและรูปแบบการมีส่วนร่วม

ภาคีเครือข่ายการศึกษา (อยู่ระหว่างดำเนิน
จัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัด)

ปีที่ริเริ่ม

พ.ศ. 2564

ผู้ขับเคลื่อนหลัก

นายจุมพล ทองตัน และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพังงา

ผู้ประสานงานภาคีเครือข่าย

นายจุมพล ทองตัน และนางอวยพร อร่าม

ความเป็นมา

จังหวัดพังงาถือว่าเป็นจังหวัดใหม่ที่เพิ่งริเริ่มรวมตัวกันของประชาชนเพื่อจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยยังไม่มีชื่อภาคีเครือข่ายอย่างเป็นทางการ จึงเรียกว่า “ภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงา” อย่างไรก็ตาม จังหวัดพังงาถือว่าเป็นจังหวัดที่มีการริเริ่มด้วยคนที่มีประเด็นการขับเคลื่อนร่วมกัน ซึ่งอาศัยกลไกจากคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาในคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเป็นหลักในการขับเคลื่อนและเห็นความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของจังหวัดภายใต้ยุทธศาสตร์ “การเรียนรู้อย่างมีความสุข” โดยมีกองทุนพร้อมให้้องได้เรียนเป็นกองทุนในการขับเคลื่อน

เชิงพื้นที่ ซึ่งกองทุนนี้เองทำให้จังหวัดพังงามีความได้เปรียบจังหวัดอื่น มีการสร้างเวที และกิจกรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากเพิ่งเริ่มดำเนินการ ในขณะเดียวกันก็สร้าง การมีส่วนร่วมไปพร้อมกัน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามาให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ความภาคภูมิใจ

การก่อตั้งกองทุนนี้ช่วยให้น้องได้เรียน และการเรียนรู้จัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happiness Learning)

ติดต่อและข้อมูลเพิ่มเติม

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพังงา

7/1-2 ซอยหน้าค่าย ตำบลท้ายช้าง อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา 8200

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.อรรถพล สังขวาสี	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สวัสดิ์ ภู่ทอง	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.ภูมิพัธ เรืองแห่	ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.ประวีณา อัสโย	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและ พัฒนาการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณารายงาน

นายสากล ขวัญทอง	อดีตศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์	อดีตผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วม และสมัชชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
นายพัฒนพงษ์ สุขมะดัน	ผู้ช่วยผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา Equitable Education Fund (EEF)

เรียบเรียงและบรรณาธิการ

นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วม และการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
นายเอกพล ดวงศรี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายศัพทสร ทองดี	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ

ผู้อำนวยการ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและ
การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

นางสาวทัศนีย์ เนียมบุบผา

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นายเอกพล ดวงศรี

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นางสาววรารกร สายแก้ว

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นางสาวนริศรา ใจคง

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวจุฑามาส ตั้งจิตบำรุง

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นายศัพทสร ทองดี

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวลัทธพรณ เดชสุภา

ผู้ช่วยนักวิชาการ

ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม และภาคีเครือข่าย

สภากาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี และสมาคมสภาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

สภาส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนจังหวัดชัยภูมิ (สรช.)

ภาคีเครือข่ายการศึกษาจังหวัดพังงาและประชาคมพังงาแห่งความสุข

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โทร. 02-668-7123 ต่อ 2534, 2533 โทรสาร 02-243-1128

สื่อสิ่งพิมพ์ สกศ.
ลำดับที่ 58/2565
ISBN 978-616-270-403-1